

Svetlana Neilande, Juta Bernāne, Laima Pamiljane, Iveta Marševska

LATVIEŠU VALODA

mazākumtautību skolā

7. klase

Skolotāja grāmata
Metodiskais līdzeklis komplektā ar mācību grāmatu
„Latviešu valoda mazākumtautību skolā 7. klase“
Apstiprinājusi Latvijas Republikas
Izglītības un zinātnes ministrija
2010. gadā

Latviešu valodas aģentūra

Saturs

Priekšvārds	3
1. Latviešu valodas mācību komplekta vispārīgs raksturojums un izvēlētās pieejas pamatojums	4
2. Latviešu valodas mācību satura apguves metodiskais nodrošinājums	7
2.1. Latviešu valodas mācību priekšmeta programma	7
2.1.1. Mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi	7
2.1.2. Mācību satura apguves plānojums	9
2.1.3. Latviešu valodas mācību sasniegumu vērtēšanas sistēma	16
2.2. Mācību satura tematu plānojums un metodiskie ieteikumi skolotājam	17
1. nodaļa. Varu, protu, uzdrīkstos	17
2. nodaļa. Lai nav garlaicīgi!	26
3. nodaļa. Mūsmājas	33
4. nodaļa. Cilvēkam vajag suni	50
5. nodaļa. Ar viņiem lepojas Latvija	55
6. nodaļa. Tehnoloģiju pasaulē	67
7. nodaļa. Leģendas dzīvo!	76
8. nodaļa. Vārda spēks	84

UDK 811.174 (072)

La 802

Konsultanti: *Ērika Pičukāne, Liene Valdmane*

Projekta vadītāja *Vineta Vaivade*

Māksliniece *Anita Markeviča*

Redaktore *Dzintra Vidzemniece*

Tehniskā redaktore *Ilga Klotiņa*

Maketētājs *Edgars Švanks*

Recenzenti: *Zenta Anspoka, Astra Jansone*

Darba autortiesības ir aizsargātas saskaņā ar LR likumu „Par autortiesībām un blakustiesībām”.
Darba publicēšana jebkurā drukātā vai elektroniskā formā, kopumā vai pa daļām, tā izdošana,
izplatīšana masu saziņas līdzekļos, kā arī kopēšana ir stingri aizliegta bez LVA rakstiskas piekrišanas.

© 2010, LVA

ISBN 978-9934-8076-6-4

Priekšvārds

Labdien, latviešu valodas skolotāji!

Jūs esat saņēmuši mācību komplektu latviešu valodas mācībām skolā, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas. Tas atšķiras no iepriekšējā izdevuma (LVAVA, 2000), jo, mūsdiā,

- ir uzlabojusies skolēnu latviešu valodas prasmes (bilingvālā izglītība laika posmā no 2000. gada līdz mūsdienām ir nodrošinājusi latviešu valodas lietošanu mācību un izziņas darbībā, ir mainījusies latviešu valodas vide arī ārpus skolas, ir uzlabojusies skolēnu mācību sasniegumi, 9. un 12. klasi beidzot);;
- no 2009. gada tiek īstenots vienots latviešu valodas mācību priekšmeta standarts vidusskolā;
- ir pilnveidojusies izpratne par komunikatīvo pieeju otrās valodas apguvē;
- ir pilnveidojusies skolotāju profesionālā kompetence, īstenojot otrās valodas apguvi.

Mazākumtautību skolēniem ir jābūt konkurētspējīgiem gan tālākās izglītības ieguvē, gan darba tirgū. Viņiem jāprot gan runāt, gan lasīt, gan rakstīt latviešu valodā – tas nozīmē – lietot otro valodu visās dzīves jomās atbilstīgi latviešu literārās valodas normām.

Tāpēc jaunajā mācību līdzekļu komplektā LAT2 apguvē ir saglabāta komunikatīvi orientēta pieeja, bet lielāka vērība pievērsta arī valodas likumību apguvei noteiktā sistēmā.

LAT2 mācību komplekts 7. klasei – mācību grāmata, darba burtnīca un skolotāja grāmata – ir izveidots, lai palīdzētu īstenot izvirzītās prasības latviešu valodas apguvē un sniegtu mācību procesā atbalstu gan LAT2 pedagogiem, gan izglītojamajiem.

Lai nodrošinātu vienotu didaktisko un metodisko pieeju un palīdzētu latviešu valodas skolotājiem plānot, organizēt un izvērtēt mācību procesu, kā arī sekmētu skolotāja radošo darbību, ir izveidots arī šis metodiskais izdevums – „Latviešu valoda mazākumtautību skolā. 7. klase. Skolotāja grāmata”.

Metodiskajā izdevumā ir mācību komplekta „Latviešu valoda mazākumtautību skolā. 7. klase”

- vispārīgs raksturojums;
- mācību satura apguves programma, kas ietver mācību priekšmeta mērķi un uzdevumus, mācību satura apguves plānojumu un metodiskos ieteikumus skolotājam;
- ieteikumi skolēnu mācību sasniegumu vērtēšanai latviešu valodas apguvē.

Autores

1. Latviešu valodas mācību komplekta vispārīgs raksturojums un izvēlētās pieejas pamatojums

Mācību komplekts „Latviešu valoda mazākumtautību skolā. 7. klase. Mācību grāmata” un „Latviešu valoda mazākumtautību skolā. 7. klase. Darba burtnīca” ir komunikatīvi orientēts mācību līdzeklis, kurā

- mērķi, uzdevumi un sasniedzamais rezultāts vērsts uz valodas, komunikatīvās, sociokultūras un mācību kompetences pilnveidi to savstarpējā mijiedarbībā;
- īstenota tematiskā pieeja, kas nodrošina motivāciju un iespēju lietot valodu;
- valodas likumības pakārtotas saziņas prasmi apguvei;
- paredzamais rezultāts ir funkcionāls un aptver visas četras komunikatīvās prasmes: klausīšanās, runāšana, lasīšana un rakstīšana;
- ir nodrošināta starppriekšmetu saikne ar literatūru, sociālajām zinībām un dzimto valodu.

Latviešu valodas mācību komplektā akcentēta valodas kā domu un emociju izteikšanas un saziņas līdzekļa loma. Skolēni pilnveido prasmi izteikt savas domas un argumentēt tās, sniegt un iegūt informāciju, pārliecināt, lūgt, aicināt, sadarboties, instruēt, izteikt pieņēmumus un priekšlikumus, paust dažāda veida emocijas un jūtas, u.tml.

Lai nodrošinātu iepriekšminēto prasmi pilnveidi, mācību līdzekļu komplektā ir izvēlēti temati, kas, pēc autoru domām, sekmē domu apmaiņu un vēlēšanos izteikt viedokli un emocijas. Piedāvātās situācijas balstās skolēnu iepriekšējā pieredzē un valodas zināšanās, paplašina esošo pieredzi par apkārtējo pasauli un pilnveido valodas prasmes.

Izvēlētie dažādu žanru un stilu teksti sekmē lasītprasmi un teksta interpretācijas prasmes, kā arī veicina leksikas apguvi. Tekstos sastopama gan emocionāli un stilistiski neitrāla, gan emocionāli un stilistiski ekspresīva leksika, kā arī dažādi leksikas slāņi, lai skolēni iepazītu latviešu valodu visā tās daudzveidībā. Mācību līdzeklī, pamatojoties uz atziņu, ka nav ieteicams skolēnam piedāvāt lasīt to, ko viņš nesaprot, autori ir akcentējuši darbu ar vārdu krājumu – vārdu nozīmju skaidrošana no konteksta, vārdu un vārdu savienojumu aizvietošana ar sinonīmiem vai antonīmiem, vārda nozīmju meklēšana vārdnīcās u.tml.

Šajos tekstos skolēnam ir iespēja strādāt ar vārdu arī morfoloģiskā aspektā. 7. klasē turpinās iepazīšanās ar vārdšķiru sistēmu latviešu valodā un atsevišķu vārdšķiru gramatiskajām kategorijām. Skolēni turpina apgūt darbības vārdu, apstākļa vārdu un palīgvārdus. Būtiskā informācija par katru vārdšķiru tiek izcelta: ievietota ierāmējumā, detalizētāka informācija ir atrodama grāmatas beigās – pārskata tabulās. Gan būtiskā, gan papildu informācija nav automātiski jāatceras un jāiegaumē, tā ir uzziņas resurss,

- lai skolēni varētu veikt mācību uzdevumus un vingrinājumus;
- lai nodrošinātu iespēju skolēniem strādāt patstāvīgi, izmantojot pārskatus, tabulas, skaidrojuma;
- lai salīdzinātu valodas likumības latviešu valodā un skolēnu dzimtajā vai mācību valodā;
- lai skolēniem veidotos izpratne par latviešu valodas sistēmu.

Lai nostiprinātu pareizrakstības prasmes, skolēniem galvenokārt darba burtnīcā tiek piedāvāti gramatiski vingrinājumi. Tomēr viņu zināšanas un prasmes arī gramatikā ir vērtējamas kontekstā ar valodas funkciju apguvi un tekstveidi. Tādēļ arī mācību grāmatā definīcijas un pareizrakstības likumi doti kā uzziņu materiāls, kas palīdz lietot valodu un ir atbalsts mācību procesā.

Piedāvātie teksti sekmē arī sociokultūras kompetences veidošanos, jo tajos skolēns iegūst kultūrvēsturisku informāciju par latviešu valodas attīstību, latviešu kultūras tradīcijām, Latvijas sasniegumiem un ievērojamiem cilvēkiem.

Izmantojot piedāvāto mācību komplektu, iespējams nodrošināt individualizācijas un socializācijas principus. Mācību satura apguvei paredzētie uzdevumi ļauj individualizēt mācību procesu, piedāvājot

- atšķirīgus resursus uzdevumu veikšanai;
- diferencētu apjomu;
- dažādu un skolēnu vajadzībām atbilstošu skolotāja atbalstu;
- dažādus un skolēnu vajadzībām atbilstošus metodiskos paņēmienus.

Skolotāja grāmatā ir arī papildu materiāli mācību procesa individualizācijai: diktāti, atstāstījumi, klausīšanās un lasīšanas teksti. Papildu materiālu var izmantot gan skolēnu mācību darbībā, gan veicot kārtējo vērtēšanu; tos var izmantot kā pašpārbaudes uzdevumus, pēc kuru veikšanas skolēniem var piedāvāt daudzveidīgus izvērtējuma kritērijus.

Mācību komplekts ir orientēts uz patstāvīgu izziņas darbību un skolēnu motivācijas un intereses sekmēšanu. Skolēniem tiek piedāvāti problēmjautājumi, saziņas situācijas, par kurām jāizsaka savs viedoklis, iespēja meklēt informāciju dažādos uzziņas avotos, mācīties un atkārtot mācību saturu patstāvīgi.

No skolēniem šajā mācību komplektā tiek prasīts ne tikai rezultāts, bet ir parādīts ceļš, pa kuru ejot, var nonākt līdz rezultātam. Tāpēc ir daudz paraugu, atgādņu, vārdu skaidrojumu, instrukciju, arī tabulu. Šis papildmateriāls ir atbalsts skolēnam, un tas sekmē viņa mācīšanās prasmju attīstību. Mācību uzdevumu nosacījumi sekmē nepieciešamību izmantot vārdnīcas, enciklopēdijas, internetu, motivējot mācīties latviešu valodu un izmantot to citu priekšmetu apgūvē. Lai rosinātu skolēnu patstāvīgi meklēt nepieciešamo informāciju, mācību grāmatā ir arī norādīti uzziņu resursi papildu informācijas iegūšanai.

Skolēniem domātā atbalsta informācija ir strukturēta, lappušu malās ir izvietotas atgādes:

vārdnīca	– vārdnīcas;
Definīcijas	– definīcijas vai piemēri jau apgūto likumību aktualizēšanai;
Dažāda informācija	– informācija patstāvīgam darbam vai papildu resursu iegūšanai;
Uzzini vairāk!	– jauna vai papildu informācija jau zināmajai.

Skolēnam tiek piedāvāti dažādi radoši uzdevumi: dialogu izveide, vēstījumu, aprakstu un pārspriedumu rakstīšana, pasaku sacerēšana, projekta darbu plānošana un īstenošana.

Valodas apguvi, motivāciju un interesi patstāvīgi mācīties sekmē arī izvēlētā grāmatas struktūra.

1. Mācību grāmatā katra temata apguves sākumā skolēniem tiek piedāvāti paredzamie rezultāti, par kuru sasniegšanu skolēns var pārliecināties temata apguves beigās. Skolotājam ir iespēja izmantot daudzveidīgus metodiskos paņēmienus, lai sekmētu mācību rezultātu apzināšanos un vēlēšanos tos uzlabot.
2. Mācību process ir strukturēts un kopvesels jebkurā tā elementā – temata, stundas un atsevišķa mācību uzdevuma aspektā. Katrā no šiem elementiem ir ierosināšanas, apjēgšana un refleksijas fāze (kopsavilkums, izvērtēšana).

Katra temata apguvei ir paredzēts noteikts stundu skaits, kas katram tematam ir atšķirīgs, jo ir dažāds tematā ietvertais lingvistiskais saturs. Skolotājs, protams, var mainīt tematam vai apakštematam paredzēto stundu skaitu.

Skolotāja grāmatā ir norādīts, kuri uzdevumi gan no mācību grāmatas, gan no darba burtnīcas ir veicami katrā stundā. Katram uzdevumam ir apakšuzdevumi, tāpēc skolotājs kopā ar skolēniem izvēlas, kā tos veikt:

- a) var strādāt grupās un veikt dažus no apakšuzdevumiem, pēc darba veikšanas pārrunājot tos klasē;
- b) uzdevumus iespējams veikt mutvārdu formā vai rakstiski;
- c) iespējams mainīt arī apjomu, piemēram, 6 teikumu vietā izdomāt un uzrakstīt tikai 3 teikumus.

Apzinoties, ka dažkārt skolēnam būs grūti veikt kādu uzdevumu, jo izpratne par valodas sistēmu vēl nav izveidojusies, skolēns tiek rosināts meklēt atbildes dažādās rokasgrāmatās vai arī jautāt skolotājam. Tas tiek darīts apzināti, lai nodrošinātu saziņu un sadarbību mācību procesā.

Mācību komplekts 7. klasei sniedz iespēju sistemātiski lietot valodu un vingrināties klausīšanās, runāšanas, lasīšanas, rakstīšanas prasņu pilnveidē un kopā ar citiem mācību priekšmetiem, kurus māca bilingvāli vai latviski, nodrošina latviešu valodas vidi mācību procesā.

2. Latviešu valodas mācību satura apguves metodiskais nodrošinājums

2.1. Latviešu valodas mācību priekšmeta programma

Latviešu valodas mācību programma 7. klasei skolās, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas, izstrādāta saskaņā ar Latvijas Republikas Izglītības likumu, „Noteikumiem par Valsts standartu pamatizglītībā un pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem” (Latvijas Republikas Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumi Nr. 1027) u. c. normatīvajiem aktiem.

2.1.1. Mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi

Mācību priekšmeta mērķis

Mācību priekšmeta “Latviešu valoda un literatūra” mērķis ir attīstīt izglītojamā kompetenci latviešu valodā, lai veicinātu viņa integrāciju Latvijas sabiedrībā un veidotu pamatu izglītības ieguvei.

Mācību priekšmeta uzdevumi

1. Pilnveidot prasmi sazināties skolēnu vecumam un vajadzībām atbilstošās saziņas situācijās.
2. Pilnīgot klausīšanās un runāšanas prasmes un attīstīt lasīšanas un rakstīšanas prasmes.
3. Pilnveidot informācijas iegūšanas un vērtēšanas prasmes.
4. Attīstīt pareizrūnas un pareizrakstības prasmes atbilstoši latviešu literārās valodas normām.
5. Sekmēt izpratni par latviešu valodas sistēmu, lai izmantotu iegūtās zināšanas apzinātai valodas lietošanai.
6. Pilnīgot skolēna vārdu krājumu, izmantojot jaunu vārdu un formu darināšanu, vārda daudznozīmību, sinonīmus, antonīmus.
7. Veicināt lasītprieku.

Starppriekšmetu saikne

Dzimtā valoda

- Izteikt savu viedokli, argumentēt to, uztvert sarunas partnera teikto un izvērtēt viņa argumentus.
- Veidot dažāda žanra un stila tekstus.
- Veidot jaukta tipa tekstus (pārspriedumu ar apraksta un vēstījuma elementiem).
- Veidot anketu.
- Veidot salikto plānu.
- Rakstīt eseju – pārdomas.
- Paplašināt priekšstatu par saikļiem, izsauksmes vārdiem.
- Raksturot vārdšķiru (īpaši – darbības vārda divdabja formā) gramatiskās kategorijas.
- Raksturot vārda sastāvu.
- Noteikt vienkāršu un saliktu teikumu, teikuma gramatisko centru.
- Noteikt vienlīdzīgus teikuma locekļus un likt atbilstošas pieturzīmes teikumos ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem.
- Veikt teikuma sintaktisko analīzi.

Literatūra

- Pilnveidot prasmes uztvert prozas teksta noskaņu un galveno domu.
- Raksturot literāra darba varoni un prognozēt literāra varoņa turpmāko rīcību.
- Pastāstīt, kas rada interesi literārā darbā.
- Prast izteiksmīgi lasīt izvēlēto dzejoli.
- Izteikt savas domas par autora nolūku.
- Pilnveidot prasmes izprast literāra darba zemtekstu.
- Uztvert dzejoļa noskaņu un pastāstīt, kādiem līdzekļiem tā panākta.
- Pilnveidot izpratni par tēlainās izteiksmes līdzekļiem (personifikāciju, epitetu, salīdzinājumu) un to lietojumu dzejā.

Sociālās zinības

- Noskaidrot, kas ir personība.
- Prast saskatīt dažādus viedokļus, formulēt savu viedokli.
- Prast uzklaut un pārdomāt citu uzskatus, atzīt citu vajadzības un intereses, kā arī ņemt vērā citu domas, emocijas, pieredzi, attieksmes, pārliecību.
- Prast pārvaldīt savas emocijas saskarsmē un sadarbībā.
- Prast analizēt dažādus viedokļus, izvērtējot faktus, un argumentēti aizstāvēt savu viedokli, piedāvāt savu risinājumu, vienoties par kompromisu.
- Pieņemt un cienīt klasesbiedrus, draugus, ģimenes locekļus un citus cilvēkus.
- Prast mācību un sociālo mērķu sasniegšanai sniegt atbalstu grupas biedriem.
- Apzināties veselīgu paradumu ietekmi uz savu veselību.
- Apzināties piederību savai ģimenei.
- Prast diskutēt par ģimeni.
- Spēt izvērtēt savu rīcību.

2.1.2. Mācību satura apguves plānojums

Temats	Apakštemati	St.sk.	Valodas kompetence	Komunikatīvā kompetence	Sociokultūras kompetence	Mācību kompetence
1. Varu, protu, uzdrīkstos	2.	3.	4.	5.	6.	7.
	Esam dažādi	6	<ol style="list-style-type: none"> Zina, kas ir lietvārds, īpašības vārds, skaitļa vārds, vietniekvārds un to gramatiskās kategorijas. Nosaka dzimti, skaitli, locījumu. Darina īpašības vārdu salīdzināmās pakāpes. Atšķir pamata un kārtas skaitļa vārdus. Pareizi raksta vārdus ar biežāk sastopamajām ortogrammām (b/n, n/b, $b+n$, $n+b$), līdzskaņu un patskaņu dubultojojumus. Pareizi raksta vārdus ar piedēkļiem un piedēkļiem $-ība$, $-īgs$, $-tājs$, $-nīca$, $-isks$, $-ums$. Veido valodas normām atbilstošus vārdu savienojumus un izmanto tos tekstveidē. Ir priekšstats par darbības vārdu, tā vienkāršajiem laikiem, īstenības, vajadzības un pavēles izteiksmi. Ievēro interpunkcijas normas teikumos ar uzrunu, tiešo runu, vienlīdzīgiem teikuma locekļiem. Raksta vēstījumu un aprakstu. 	<ol style="list-style-type: none"> Ir izpratne par monologu un dialogu. Uzsāk, iesaistās un pabeidz sarunu. Saklausa un atrod sev nepieciešamo informāciju dažāda veida tekstos. Raksta vēstuli atbilstoši vēstules rakstīšanas noteikumiem. Lasa, izvēloties lasīšanas mērķim atbilstošu veidu. Pauž prieku, sajūsma, izbrīnu, bailes, nepatiku, dusmas u.tml. emocijas un izvēlas atbilstošus valodas līdzekļus. Ir izpratne par teksta tēmu, virsrakstu, galveno domu. Plāno tekstu un raksta to atbilstoši saziņas mērķim. 	<ol style="list-style-type: none"> Mācās iegūt, izmantot, pierakstīt un apkopot informāciju no dažāda veida tekstiem. Mācās veidot prasmi strādāt ar dažāda tipa uzdevumiem. Pilnveido prasmi formulēt savu viedokli. Pilnveido prasmi secināt, uzvert būtisko tekstā, runā. Mācās salīdzināt informāciju. 	
	Būt pašam!	7				
	Pārbaudes darbs	2				

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
2. Lai nav garlaicīgi!	Mans vaļasprieks	7	<ol style="list-style-type: none"> Pilnveido izpratni par latviešu valodas funkcionālajiem stiliem. Pilnveido izpratni par diskusiju kā publicistikas stila paraugu. Veido un izmanto saliktus pakārtotus teikumus ar saikšiem <i>jo, tāpēc ka, ka, lai, ja</i> savas domas pamatošanai. Izmanto iespraudumus <i>manuprāt, pēc mūsu domām</i> savas domas pamatošanai. Pilnīgo zināšanas par tiešo runu un nostiprina pareizrakstības prasmes teikumos ar tiešo runu. Vingrinās apstākļa vārda salīdzināmo pakāpju veidošanā. Ir izpratne par saīsinājumiem – abreviatūrām. 	<ol style="list-style-type: none"> Lasa tekstu un pārveido to, mainot stāstītāju. Sagatavo runu, uzstājas ar mērķi pārliecināt klausītājus. Mācās paust pozitīvas un negatīvas emocijas. Izprot diskusijas veidošanas pamatprincipus, piedalās tajā, izsaka un pamato savu viedokli, vērtē diskusijas gaitu. Mācās veidot diskusijas jautājumus, kopsavilkumu, stāstīt par diskusiju. Veido aptauju, aptaujā, apkopo saņemto informāciju un stāsta par to. Raksta lietišķa rakstura ziņojumu vai publicistikas stila tekstu. 	<ol style="list-style-type: none"> Mācās paust emocionālo atieksmi atbilstoši sabiedrības normām un latviešu tradīcijām. Vēršas pie personas informācijas iegūšanai atbilstoši runas etiķetei. 	<ol style="list-style-type: none"> Mācās iegūt, izmantot, pierakstīt un apkopot informāciju no dažāda veida tekstiem tabulās. Veido prasmi strādāt ar dažāda tipa uzdevumiem. Pilnveido prasmi formulēt savu viedokli. Pilnveido prasmi secināt, uztvert būtisko tekstā, runā. Mācās salīdzināt informāciju. Pilnveido prasmi izvērtēt pēc noteiktiem kritērijiem.
	Pārbaudes darbs	2				

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
3. Mūsmājas	Mana ģimene Eiropas Savienība Pārbaudes darbs	15 12 4	<p>4.</p> <p>1. Saskata tekstā darbības vārdus darāmās kārtas dažādās izteiksmēs.</p> <p>2. Lieto darbības vārdus darāmās kārtas dažādās izteiksmēs.</p> <p>3. Izprot darāmās kārtas salikto laiku un ciešamās kārtas vienkāršo laiku veidošanas nosacījumus.</p> <p>4. Iepazīst darbības vārdu divdabju formas un veido vārdu savienojumus ar divdabjiem.</p> <p>5. Darina darbības vārdus un zina nozīmīgākās darbības vārda izskaņas.</p> <p>6. Lieto lokāmos divdabjus kā apzīmētāju, izteicēju un apstākli.</p> <p>7. Izprot nelokāmo un daļēji lokāmā divdabja vietu teikumā.</p> <p>8. Pareizi raksta darbības vārdus (ar priedēkļiem, izskaņām <i>-īja, -āja, -ēja</i>).</p> <p>9. Pareizi raksta darbības vārdus ar <i>-īt, -īties, -ināt, -ināties</i>.</p> <p>10. Iepazīst divdabja teiciena veidošanas nosacījumus.</p> <p>11. Mācās lietot pieturzīmes teikumos ar divdabja teicienu.</p>	<p>5.</p> <p>1. Raksturo priekšmetus, parādības, objektus u. c.</p> <p>2. Izjautā un atbild uz jautājumiem par ģimeni.</p> <p>3. Piedalās dialogā atbilstoši saziņas mērķim un tematam.</p> <p>4. Izsaka savu un uzklusa citu viedokli.</p> <p>5. Lasa atšķirīga apjoma tekstus, izmantojot dažādas lasīšanas stratēģijas.</p> <p>6. Tekstā saprot frazeoloģismus un sinonīmus.</p> <p>7. Stāsta par mācību tematu, izmantojot grafiskos organizatorus.</p> <p>8. Veido tekstu atbilstoši saziņas mērķim.</p> <p>9. Raksta vēstuli draugam.</p>	<p>6.</p> <p>Sekmē izpratni par ģimenes tradīcijām.</p>	<p>7.</p> <p>1. Prot atrast uzdevuma veikšanai nepieciešamo informāciju.</p> <p>2. Lieto tabulas, shēmas, vārdnīcas uzdevumu veikšanai.</p> <p>3. Mācās vērtēt savu valodas prasmi.</p> <p>4. Veic pašpārbaudi, izmantojot shēmas, tabulas, vārdnīcas.</p> <p>5. Mācās attēlot teikumu uzbūvi shematiski.</p>

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	
4. Cilvēkam vajag suni	Man ir suns...	3	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ir izpratne par apstākļa vārdu un saprot, kādas funkcijas tas veic teikumā. 2. Zina biežāk lietotos vietas, laika, veida un mēra apstākļa vārdus. 3. Pareizi raksta apstākļa vārdus. 4. Izmanto apstākļa vārdus palīgteikumu ievadīšanai saliktā pakārtotā teikumā un lieto atbilstīgas pieturzīmes. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Klausās, lasa un atbild uz jautājumiem par tekstu. 2. Iesaistās dialogā par tematu. 3. Klausās un lasa tekstu kopumā un detalizēti, uztverot vajadzīgo informāciju. 4. Atstāta tuvu tekstam. 5. Raksta ziņojumu un uzstājas. 6. Raksta argumentēto eseju. 	Iepazīstas ar latviešu tautas pasakās pausto attieksmi pret dzīvniekiem.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prot atrast uzdevumu veikšanai nepieciešamo informāciju. 2. Lieto tabulas, shēmas, vārdnīcas uzdevumu veikšanai. 3. Mācās vērtēt savu valodas prasmi. 4. Veic pašpārbaudi, izmantojot shēmas, tabulas, vārdnīcas. 5. Mācās attēlot teikumu uzbūvi shematiski. 	
	Suns – palīgs un draugs.	2					
	Pārbaudes darbs	2					

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
5. Ar viņiem lepojas Latvija	Sportisti	10	1. Veido izpratni par nelokāmajām vārdšķirām. 2. Lieto prievārdus <i>ap, gar, zem, no, uz, ar, no pīe, pa, dēļ, pēc</i> kopā ar atbilstošām lietvārda locījumu formām. 3. Zina, ar kādiem locījumiem lieto prievārdu <i>uz</i> . 4. Zina prievārdu <i>dēļ, labad</i> novietojumu. 5. Zina biežāk lietotos sakārtojuma saikļus (<i>un, bet, arī, tomēr, vai, gan – gan</i>) un pakārtojuma saikļus (<i>ka, lai, ja, tāpēc ka</i>). 6. Lieto saikļus vienlīdzīgu teikuma locekļu saistīšanai un daļu saistīšanai saliktos teikumos. 7. Izprot partikulu nozīmi un lietošanu, lieto partikulas savas emocionālās attieksmes izteikšanai. 8. Liek pieturzīmes teikumos ar partikulām. 9. Lieto pieturzīmes teikumos ar izsauksmes vārdiem. 10. Pareizi raksta izsauksmes vārdus <i>paldies, labdien, labvakar, labrīt, lūdzu</i> . 11. Pilnveido prasmes lietot pieturzīmes saliktā sakārtotā un saliktā pakārtotā teikumā atbilstoši interpunkcijas likumiem. 12. Salīdzina, izmantojot <i>kā, nekā, par:</i>	1. Izsaka emocijas – prieku, izbrīnu, vilšanos, sajūsmu, bailes, napatiku – par sporta sasniegumiem, sporta sacensībām. 2. Izsaka un pamato savu viedokli, stāstot par Latvijas sportistiem, pazīstamām personām. 3. Lasa informatīvus tekstus par sportistiem, atbild uz jautājumiem, izsaka savu viedokli par lasīto. 4. Zina plašsaziņas un uzzīņas līdzekļus, kuros var atrast nepieciešamo informāciju. 5. Veido stāstījumu par varonību ikdienā. 6. Veido dialogu par noteiktu tematu. 7. Vingrinās piedalīties diskusijā, uzrakstīt savas domas par konkrētu jautājumu. 8. Veidot jautājumus intervijai ar kādu slavenību.	1. Pamato savas domas un attieksmi pret slavu, popularitāti, varonību saistībā ar savu dzīves pieredzi. 2. Izrāda interesi par Latvijā ievērojamiem cilvēkiem.	1. Pilnveido prasmes meklēt, strukturēt, apkopot un prezentēt informāciju. 2. Pilnveido prasmes strādāt pāri un grupā. 3. Mācās izmantot dažādus informatīvus tekstus un avotus.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	
6. Tehnoloģiju pasaulē	Draugos ar datoru	6	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ir izpratne par teikumu. 2. Veido teikumus, izmantojot saturiski un gramatiski atbilstošus vārdu savienojumus. 3. Atšķir vienkāršus teikumus no saliktiem. 4. Saprot vienkārša un salikta teikuma uzbūvi. 5. Ir izpratne par teikuma gramatisko centru un paplašinājumu. 6. Lieto uzrunu, vienlīdzīgus teikuma locekļus un teikumus ar šīm konstrukcijām liek atbilstošas pieturzīmes. 7. Izmanto saikļus <i>un, bet, tomēr, taču</i> u. c. vienlīdzīgu teikuma locekļu saistīšanai. 8. Ir izpratne par pieturzīmēm saikļa <i>un</i> priekšā. 9. Sava viedokļa izteikšanai izmanto vārdus <i>manuprāt, pēc manām domām, pirmkārt, piemēram</i> u. tml. un lieto pieturzīmes šo vārdu atdalīšanai no pārējās teikuma daļas. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Klausās un interpretē tekstu. 2. Saklusa tekstā vajadzīgo informāciju, atsevišķas detaļas. 3. Veido mutvārdu ziņojumu un uzstājas ar to. 4. Piedalās dialogos par tehnoloģijām un to lomu pusaudzū dzīvē. 5. Izsaka savu attieksmi pret datoratkarību un citām ar tehnoloģijām saistītām problēmām. 6. Izsaka norādījumus, precizējumus. 7. Lasa informatīvus publicistikas tekstus un apkopo, strukturē informāciju. 8. Raksta stāstījumu, kopsavilkumu. 	Mācās izprast un ievērot pieklājības normas ikdienas un lietišķajā saskarsmē.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pilnveido prasmi strādāt pāri, grupā. 2. Prot iegūt informāciju sarunās, intervijās, anketās, apkopot to un izmantot mācībās. 3. Uzdevumu veikšanā izmanto tabulas un uzziņu literatūru savas valodas pareizības nodrošināšanai. 	
	Mobilais tālrunis kabatā	3					
	Pārbaudes darbs	2					

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
7. Leģendas dzīvo	Sensenos laikos...	6	1. Pilnveido izpratni par pārsپرددumu. 2. Pilnveido plānošanas prasmes. 3. Raksta pārsپرددumu. 4. Pilnveido pareizrakstības prasmes.	1. Iesaistās dialogā par doto tematu. 2. Formulē hipotēzi un izsaka viedokli. 3. Uzstājas klasē ar sagatavotu pārsپرددumu. 4. Iegūst vajadzīgo informāciju no teksta. 5. Veido stāstījumu par aktieri, izmantojot viņa dzīves un profesionālās darbības faktus. 6. Sacer stāstu – leģendu. 7. Raksta par sevi un stāsta par savu klasesbiedru, izmantojot viņa dzīves faktus.	Iepazīstas ar personībām latviešu kultūrā.	1. Grupē un analizē informāciju no ticamības viedokļa. 2. Izvērtē savu un klasesbiedra mācību darbību.
	Cīlvēki – leģendas	3				
	Pārbaudes darbs	2				
8. Vārda spēks	Katram ir savs vārds	7	1. Ir izpratne par vietvārdiem, vecvārdiem, aizgūtiem vārdiem un jaunvārdiem. 2. Veido sapratni par leksikas mainību un attīstību latviešu valodā. 3. Nostiprina zināšanas par vārdšķirām latviešu valodā. 4. Nostiprina zināšanas par vienkāršiem un saliktiem teikumiem. 5. Pilnveido pareizrūnas un pareizrakstības prasmes.	1. Izjautā klasesbiedrus par viņu vārdu rašanos un atbild uz klasesbiedra jautājumiem. 2. Atstāsta klasesbiedra stāstīto. 3. Pilnveido prasmes raksturot parādības. 4. Izsaka pieņēmumus un formulē atziņas. 5. Piedalās diskusijā par personvārdiem un vārdu izcelšanos.	1. Mācās strādāt ar kultūrvēsturisku informāciju un iegūt nepieciešamo informāciju no tās. 2. Veido ieinteresētu attieksmi pret latviešu valodas vēsturi un attīstību.	1. Pilnveido prasmes pastāstīt par savu mācību darbību. 2. Strādā ar vārdnīcām un citu uzzīņu literatūru.
	Veci vārdi, jauni vārdi...	5				
	Pārbaudes darbs	2				

2.1.3. Latviešu valodas mācību sasniegumu vērtēšanas sistēma

Skolēna mācību sasniegumu vērtēšana ir neatņemama mācību procesa sastāvdaļa, tā ietver pārbaudes mērķu un uzdevumu apzināšanos, formu un metodisko paņēmieni izvēli atbilstoši vērtēšanas mērķim un vecumposmam, pārbaudes darbu veidošanu, labošanu, iegūto rezultātu analīzi, skolēna pašvērtējuma veidošanu. Mācību sasniegumu vērtēšana ir integrēta mācību procesa sastāvdaļa izglītojamā zināšanu, prasmju, attieksmju, kā arī mācību sasniegumu attīstības dinamikas noteikšanai.

Vērtēšanas un pašvērtēšanas procesā vērtējums sekmē skolēna darbību, regulē attieksmes, vērtību orientāciju un uzvedību.

Komunikatīvā mācību procesā īpaša nozīme ir arī komunikācijai vērtēšanas procesā. Tā realizējas **atzinības, pateicības, uzmundrinājuma**, kā arī nosodījuma un aizrādījuma vārdos.

Vērtējot skolēna mācību sasniegumus latviešu valodā, ir būtiski pastāvīgi sekot mācību procesam un novērtēt skolēnu tajā ne tikai temata vai tās loģiskās daļas nobeigumā, semestra vai mācību gada noslēgumā, bet arī katrā mācību stundā, pēc katra uzdevuma izpildes, ja iespējams – arī mācību uzdevuma izpildes laikā. Tāpēc, plānojot un īstenojot mācību stundu, skolotājam ir jāapzinās, ka vērtēšana prasa laiku, bet bez tās nav iedomājams veiksmīgs mācību process.

Mācību sasniegumu vērtēšanai latviešu valodas apgūvē tiek piedāvāta

- **ievadvērtēšana** – to veic mācību procesa sākumā pirms temata vai mācību priekšmeta apguves, nosakot izglītojamā zināšanu un prasmju apguves līmeni, lai pieņemtu lēmumu par turpmāko darbību. Ievadvērtēšana var notikt, piemēram, pārrunu, diagnosticējoša darba vai pašpārbaudes testu veidā. Skolēnam jābūt pārliecinātam, ka iegūtie rezultāti nepieciešami, lai tālāk plānotu un īstenotu mācību procesu. Mācību grāmatā katras nodaļas sākumā ir norādītas zināšanas un prasmes, ko apgūst šajā nodaļā – temata apguves sākumā skolotājs var pārrunāt ar skolēniem jau zināmo;
- **kārtējā vērtēšana** – to veic mācību procesa laikā, nosakot izglītojamā mācību sasniegumus. Šī vērtēšana palīdz novērtēt mācību procesa norises, mācību mērķa un izmantoto mācību metožu savstarpējo atbilstību, lai uzlabotu skolēna sasniegumus, kā arī veicinātu pašnovērtēšanas prasmes un atbildību. Kārtējā vērtēšana notiek, gan analizējot atsevišķu mācību uzdevumu izpildi, gan vērtējot skolēna darbību un tās rezultātus mācību stundā vai atsevišķa temata apguves laikā. Kārtējās vērtēšanas laikā skolotājs un skolēns iegūst un apkopo informāciju savai tālākai darbībai. Tāpēc arī mācību līdzekļi liela vērība ir pievērsta refleksijai par savu mācību darbību. Skolotāja grāmatā savukārt ir daudz mācību diktātu, atstāstījumu, darba lapu skolēniem, kas izmantojamas kārtējai vērtēšanai.
- **noslēguma vērtēšana** nosaka izglītojamā zināšanu un prasmju apguves līmeni, kā arī izglītojamā produktīvās darbības prasmes temata, semestra, mācību gada noslēgumā.

Plānojot vērtēšanu, skolotājs pārdomā diagnosticējošās, formatīvās un summatīvās vērtēšanas savstarpējo saistību.

Skolēniem ir iespēja izvērtēt savu un arī citu klasesbiedru mācību darbību. Jau minētās strukturētās prasmes un iemaņas katras nodaļas sākumā var izmantot temata apguves beigās, lai katrs skolēns pats noskaidrotu, kā ir apgūts mācību materiāls. Mācību uzdevumos skolēniem tiek piedāvāts analizēt savu klasesbiedru darbu pēc noteiktiem kritērijiem, izsakot aprakstošu vērtējumu.

Skolotāja grāmatā ir 10 pārbaudes darbu paraugi, kas aptver 7. klasē apgūto mācību saturu. Skolotājs var izmantot šos darbus pilnībā, viņš var izmantot atsevišķus uzdevumus. Ir iespējams skolotāja grāmatā ietvertos pārbaudes darbu paraugus izmantot kā sagatavošanās uzdevumus pirms pārbaudes darbu veikšanas.

2.2. Mācību satura tēmatu plānojums un metodiskie ieteikumi skolotājam

1. nodaļa. Varu, protu, uzdrīkstos ...

Apakštemati un mācību stundu saturs	Mācību grāmata (MG)	Darba burtnīca (DB)	Skolotāja grāmata (SG)
Esam dažādi			
1. stunda. Saruna par sastaptajiem cilvēkiem vasarā. Atkārtojums par 5. un 6. klasē apgūtajām vārdšķirām un to gramatiskajām kategorijām.	1., 2. uzd.	1., 2. uzd.	
2. stunda. Viedokļu izteikšana par vienādo un atšķirīgo. Stāstījuma veidošana „Es gribu būt atšķirīgs...”. Teikumu izveide par atbilstošo tēmatu.	3. uzd.	3. uzd.	
3., 4. stunda. Notikuma atstāsts. Diskusija grupās. Ieteikumu veidošana. Pieturzīmju pamatošana tekstā. Pavēles un vajadzības izteiksmes izteikšana.	4., 5. uzd.	4., 5. uzd.	
5. stunda. Sava viedokļa izteikšana par pozitīvajām un negatīvajām sekām. Diktāts. Teksts ar pārsaprieduma elementiem „Uzdrīkstēšanās – drosme vai muļķība”.	6. uzd.	–	1. pielikums
6. stunda. Stāstījuma veidošana pēc attēla un noteiktu teikumu konstrukciju izmantošana. Vienkāršs un salikts teikums.	7., 8. uzd.	6. uzd., 7. uzd.	
Būt pašam!			
7., 8., 9. stunda. Saruna „Vai tu pazīsti pats sevi?”. Darbs ar tekstu (klausīšanās). Cilvēka raksturošana. Īpašības vārda lietošana. Sevis raksturošana ar īpašības vārdiem pārākajā pakāpē. Dialogs. Uzrunas lietošana dialogā. Tiešā runa.	9.–11. uzd.	8., 9. uzd.	2. pielikums
10., 11. stunda. Saruna par to, kāpēc cilvēki reizēm uzliek maskas. Frazeoloģismi, kuros ir vārds <i>maska</i> . Pārdomu darbs „Es pats un manas maskas”. Darba rediģēšana.	12., 13. uzd.	10. uzd.	
12., 13. stunda. Darbs ar tekstu. Problēmas nosaukšana tekstā. Personifikācija. Epitets. Pasaku lasīšana un klausīšanās.	14. uzd.		
14., 15. stunda. Pārbaudes darbs.			3. pielikums

Nodaļā „Varu, protu, uzdrīkstos” skolēni atkārtoti, nostiprina un padziļina 6. klasē apgūto:

izpratni par vārdšķirām latviešu valodā, prasmes izteikt savas domas par tekstu, veidot tekstu, pareizrakstības prasmes. 5., 6. klasē skolēni ir iesākuši sistemātisku valodas apguvi, iepazīšies ar lokāmajām vārdšķirām un iesākuši arī darbības vārda un tā gramatiskā kategoriju apguvi. Skolēni arī turpina pilnveidot klausīšanās, runāšanas, lasīšanas un rakstīšanas prasmes. Tēmatu apguves laikā skolēni vingrinās pārsaprieduma veidošanā.

Tā kā skolēni tikko ir iesākuši mācību gadu, tad tēmatu apguves laikā viņiem ir nepieciešama skolotāja palīdzība un atbalsts. Tāpēc skolotājam ieteicams pārdomāt, kurus atbalsta materiālus sagatavot skolēniem, lai zināšanu nostiprināšana un prasmju pilnveide notiktu produktīvi.

Nodaļa iesākas ar apgalvojumiem, ko skolēns atkārtos, zinās, pratīs, ko uzrakstīs vai sagatavos latviešu valodā. Pirmā lappuse ne tikai iepazīstina ar darāmajiem darbiem, bet to var izmantot nodaļas temata apguves beigās, lai veiktu pašvērtēšanu.

Izvēlētie teksti nodrošina saistību ar literatūru. Skolēni vingrinās tēlaino izteiksmes līdzekļu, vārda pārnesto nozīmju uztverē, iepazīstas ar latviešu frazeoloģismiem un latviešu tautas pasakām, kā arī paši rada tekstu.

2. stundā 3. uzd. (3. nosacījumu) ieteicams iesākt klasē un turpināt mājās. Stāstījumu skolēni var uzrakstīt pēc pirmās stundas, un otrajā stundā var notikt diskusija par skolēnu uzrakstīto.

3. stundā pēc 5. uzd. izpildes skolotājs var sagatavot nelielu dzirdes diktātu, kurā būtu tādi paši pieturzīmju lietošanas gadījumi kā 5. uzdevumā.

5. stundā 6. uzd. (3. nosacījumu) ieteicams veikt mājās, to var pildīt izlases veidā.

Pielikumi

1. pielikums

Diktāts

Sākas vēstures stunda. Atveras durvis un ienāk... Tā nav mūsu vecā vēstures skolotāja Putniņa, kura reizēm pati neatceras ne notikumus, ne skaitļus, ne mūsu vārdus. Bet mums viņa patīk, un mēs viņai to piedodam. Kopā ar nepazīstamo ienāk arī skolas direktors Lapsiņš un iepazīstina mūs ar jauno vēstures un sociālo zinību skolotāju Andri Varakāju. Viņš ir vidēja auguma, nopietnu sejas izteiksmi, bet acīs ir mazi smieklīgi. Būs jautri. Direktors kaut ko stāsta, bet mēs gaidām, kad viņš aizies. Beidzot direktors aizver durvis. Tagad nu gan sāksies!

Sigita ir visdrosmīgākā.

„Skolotāj, vai jūs pirmoreiz esat klases priekšā? viņa jautā ar interesi, bet pašai tūlīt būs jāsmejas skaļā balsī.

Jaunais nepagūst atbildēt, kad jau atskan nākamais jautājums: „Jūs esat precējies?”

Mūsu taktika ir skaidra – jāaizvelk līdz stundas beigām.

Un tad beidzot pie vārda tiek arī jaunais skolotājs.

„Labi,” viņš saka, „es atbildēšu uz jūsu jautājumiem, bet arī es jums esmu sagatavojis jautājumus. Darīsim tā: es pārdomāšu atbildes uz jūsu jautājumiem, bet jūs rakstiski atbildiet uz maniem!”

Turpmākajā stundas daļā es un mani mīļie klasesbiedri atbildēja uz jautājumiem par vēsturi, par savu attieksmi pret vēsturi un mūsdienām.

Kā var neatcerēties sakāmvārdu „Visgardāk smejas tas, kurš smejas pēdējais”.

Metodiskie ieteikumi

1. Diktāts ir garš un gada sākumam arī pietiekami sarežģīts, tāpēc, ja skolotājs uzskata, ka skolēni nevarēs uzrakstīt diktātu pietiekami labi, viņš tā tekstu pirms rakstīšanas var iedot skolēniem izlasīt. Diktātu var arī saīsināt.
2. Diktātu nolasa kopumā un atsevišķi – pa teikumam.
3. Skolotājs var paskaidrot dažu pieturzīmju lietojumu, piemēram – domuzīmes, kola lietojumu.

4. Pēc diktāta uzrakstīšanas skolotājs var piedāvāt skolēniem veikt dažādus mācību uzdevumus, piemēram,

- atrast saliktus teikumus un paskaidrot pieturzīmes;
- atrast īpašības vārdus, kuri raksturo personas;
- paskaidrot atsevišķu vārdu izrunu vai rakstību;
- izteikt savas domas par sakāmvārdu.

2. pielikums

Skolēna darba lapa

Latviešu tautas pasaka „Eža kažociņš”

1. Lasi pasaku un skaidro pasvītrotos vārdus vai vārdu savienojumus!

Vienam tēvam un mātei nebija neviena bērna. Reiz tie abi runāja, ka gribot tādu bērniņu kā ezītis. Uzreiz no aizkrāsnes izlien mazs ezītis un piesakās par dēlu. Vecie pieņem ezīti un izaudzina.

Kad ezītis paaugas, māte grib viņu sūtīt cūkas ganīt, bet bēdājas, ka ezītis ir mazs. Ezītis tikai **nosaka**, ka viss būs labi, un dodas ganos. Mazais cūkgans aizdzen cūkas uz mežu un gana tās trīs gadus.

Bet nu gadījās, ka tās zemes valdnieks bija izgājis mežā medīt un tur apmaldījies. Viņš ierauga cūkas, bet pašu ezīti neredz. Valdnieks nu sauc pazudušo ganu, līdz ezītis izlien no meža. Ķēniņš lūdz **izvest** viņu no meža, un ezītis apņemas gan, tikai lūdz valdniekam atdot šim savu meitu par sievu. Sākumā valdnieks par to negrib ne dzirdēt, bet, redzēdams, ka no meža viens pats ārā netiks, piekāpjas un apsola ezītim savu jaunāko meitu.

Ezītis nu dodas mājās un pēc trim dienām pošas uz ķēniņa pili. Tur viņu sagaida karavīri, kuriem pavēlēts ezīti ar akmeņiem nomētāt. Bet ezītim pretī iznāk līgava, ieceļ viņu zīda priekšautā un ienes pili. No rīta līgava atkal ieceļ ezīti priekšautā un aiznes uz baznīcu laulāties. Citi gan smejas par laulāto pāri, bet princese sargā savu vīriņu.

Kādu vakaru, kad ezītis savu kažociņu ir novilcis, princese kažoku iemet krāsnī, un tas sadeg. Līdzko kažociņš sadedzis, tā ezītis slimš uz nāvi. Grūti ezītim gāja – tomēr cieta un izcieta. Ir īpaši beidzamo dienu. Bet līdz ar saules rietu ezītis kļūst par staltu ķēniņa dēlu.

Jaunais valdnieks ataicina savus vecākus pie sevis un tad dzīvo laimīgi kopā ar savu jauno sievu.

2. Uzraksti sakāmvārdu vai savu atziņu, kas raksturo pasakas galveno domu!

---

3. Uzraksti pasakas plānu, pēc kura stāstīt pasaku!

---

4. Pastāsti pasaku tuvu tekstam/pastāsti pasaku, pārveidojot tekstu pagātnē, paplašinot vai pārveidojot sižetu!

sižets – notikumi noteiktā secībā

5. Darini no izceltajiem vārdiem jaunus vārdus (*lien – izlien – aizlien*) ar visiem iespējamajiem priedēkļiem!

6. Strādājiet grupā! Izdomājiet teikumus, kuros atklātos viena izceltā vārda nozīmes!

Metodiskie ieteikumi

1. Pasaku var izmantot arī kā klausīšanās tekstu. Viens no uzdevumiem pēc/pirms teksta klausīšanās varētu būt secīga notikumu izveide, izmantojot izdales materiālu, kurā teksta fragmenti jāsanumurē atbilstošā secībā.

Nr. p. k.	Teksta fragmenti
	Bet nu gadījās, ka tās zemes valdnieks bija izgājis mežā medīt un tur apmaldījies. Viņš ierauga cūkas, bet pašu ezīti neredz. Valdnieks nu sauc pazudušo ganu, līdz ezītis izlien no meža. Ķēniņš lūdz izvest viņu no meža, un ezītis apņemas gan, tikai lūdz valdniekam atdot šim savu meitu par sievu. Sākumā valdnieks par to negrib ne dzirdēt, bet, redzēdams, ka no meža viens pats ārā netiks, piekāpjas un apsola ezītim savu jaunāko meitu.
	Jaunais valdnieks ataicina savus vecākus pie sevis un tad dzīvo laimīgi kopā ar savu jauno sievu.
	Vienam tēvam un mātei nebija neviena bērna. Reiz tie abi runāja, ka gribot tādu bērniņu kā ezītis. Uzreiz no aizkrāsnes izlien mazs ezītis un piesakās par dēlu. Vecie pieņem ezīti un izaudzina.
	Ezītis nu dodas mājās un pēc trim dienām pošas uz ķēniņa pili. Tur viņu sagaida karavīri, kuriem pavēlēts ezīti ar akmeņiem nomētāt. Bet ezītim pretī iznāk līgava, ieceļ viņu zīda priekšautā un ienes pili. No rīta līgava atkal ieceļ ezīti priekšautā un aiznes uz baznīcu laulāties. Citi gan smejas par laulāto pāri, bet princese sargā savu vīriņu.
	Kādu vakaru, kad ezītis savu kažociņu ir novilcis, princese kažoku iemet krāsnī, un tas sadeg. Līdzko kažociņš sadedzis, tā ezītis slims uz nāvi. Grūti ezītim gāja – tomēr cieta un izcieta. Ir īpaši beidzamo dienu. Bet līdz ar saules rietu ezītis kļūst par staltu ķēniņa dēlu.
	Kad ezītis paaugas, māte grib viņu sūtīt cūkas ganīt, bet bēdājas, ka ezītis ir mazs. Ezītis tikai nosaka, ka viss būs labi, un dodas ganos. Mazais cūkgans aizdzen cūkas uz mežu un gana tās trīs gadus.

2. Teksts izmantojams arī, lai vingrinātos precīzi lasīt, ievērojot loģiskās pauzes un teikuma/teksta intonāciju.

3. pielikums

Pārbaudes darbs

1. Raksti diktātu! (10 p.)

---

2. Izraksti no teksta pamatformā minētās vārdšķiras! (20 p.)

5 lietvārdi _____

5 īpašības vārdi _____

5 vietniekvārdi _____

5 darbības vārdi _____

3. Izvēlies no katras rindiņas vienu vārdu un iesaisti katru no tiem vienkāršā teikumā! (8 p.)

---

4. Veido salīdzināmās pakāpes īpašības vārdiem! (10 p.)

Pamata pakāpe

Pārākā pakāpe

Vispārākā pakāpe

_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

5. Lasi tekstu un izceltos vārdus pasaki citiem vārdiem! (6 p.)

– Es šovakar tomēr gribu doties uz pilsētu! – Līva apņēmīgi iznāca virtuvē, kur mamma, lūpas cieši sakniebusi, uz dēliša grieza salātus. Mamma lūpas savilkās vēl šaurākā svītrīnā, un tas parasti nozīmēja, ka izrunājams vairs nav nekas, ka mamma tik un tā nepieķāpsies, bet pati Līva pati drīz vien raudādama uzskries savā istabā, lai nenāktu lejā līdz rītam.

Tomēr šoreiz notika citādi. Mamma nolika lielo salātu nazi, pat pagriezās pret viņu un pavisam mierīgi ierunājās:

– Mēs jau pirms pusstundas vienojāmies, ka tavā vecumā katru piektdienas un sestdienas vakaru nav obligāti jāapmeklē kāda ballīte, kāda dzimšanas diena vai pat vārddiena! – un pasmaidīja.

Ja mamma, sašutusi kā vienmēr par viņas neiedomājamo lielo spītību, būtu tik vien kā dusmīgi paskatījusies, tad notiktu kā parasti, bet tā – mierīgi smaidot, ar pārākuma apziņu **paziņot**, ka viņas, lūk, par kaut ko ir vienojušās! To nu Līva nespēja ne piedot, ne aizmirst. Tāpēc šoreiz viņa **metās** nevis augšā uz savu istabu, bet ārā pie laivām ... [..]

Vajadzēja pārpeldēt kanālu, lai tiktu pie savas laivas un varētu atgriezties pēc drēbēm. Vai viņa jau nebija simtām reižu kanālu peldus šķērsojusi! [..]

Nebija šovakar tāda spēka, nebija, kas varētu viņu noturēt uz Kapteiņsalas. [..]

Slaidajā lēcienā pretim tumšajam un vēsajam ūdenim viņa tomēr **aizmiedza** acis, bet, tikko iznīra, tā spēcīgiem vēzieniem **centās** attālināties no salas, jo pēc iespējas ātrāk vajadzēja **izklūt** no jūras straumes kampiena, kas pamazām **atslāba** tikai no pilsētas krasta. [..]

Iegremdējot galvu ūdenī, Līva sāka peldēt ritmiski un jau gandrīz sasniedza kanāla vidu. Šeit nu jūras straume bija vēl spēcīgāka un, vairs neļaujot viņai tuvoties pretējam krastam, nesa lejā uz ezeru. [..] Tāpēc viņa pārgāja mierīgā braslā un labu brīdi ļāva strau-
mei sevi tikai nest un nest. [..] Un tad viņa pēkšņi iekļuva atstraumē.[..] Nu viņa atkal bija noteicēja pati sev.

(Pēc Māra Runguļa grāmatas „SirSniņSala”)

---

6. Uzraksti 2 vai 3 teikumus, par ko stāsta šis teksta fragments! (3 p.)

---

7. Uzraksti vienu Līvas pozitīvo un vienu negatīvo rakstura īpašību! Savas domas pamato! (5 p.)

---

8. Uzraksti 5–7 teikumus vērtējumu Līvas rīcībai! (5 p.)

Skolotājam

Diktāta teksts

Neatkārtojama raksts

Pasaulē uzskata, ka hiromantija* ir viens no vecākajiem zīlēšanas veidiem. Tā pēc katra cilvēka roku līnijām un plauksta reljefa nosaka cilvēka individuālās īpašības, rakstura iezīmes, pagātnē pārdzīvotos un nākotnē sagaidāmos notikumus.

Katra paša ziņā ir ticēt tam vai neticēt.

No daudzajām smalkajām līnijām uz cilvēka plauksta veidojas īpatnējs raksts, kāds nepiemīt nevienam citam uz pasaules. Lielu uzmanību parasti pievērš ne vien roku līnijām, bet arī plauksta un pirkstu izmēram.

Slavenākais hiromants pasaulē bija irš Luijs Hamons* ar iesauku Kiro. Viņa klientu vidū bija rakstnieki, politiķi, aktieri un pat zinātnieki.

*Vārds jāuzraksta uz tāfeles.

Skolotājs norāda uz atkāpēm.

(Pēc preses materiāliem)

Vērtēšana

1. uzdevums. (10 p.)

Neviena vai viena kļūda – 10 p.

2 kļūdas – 9 p.

3 kļūdas – 8 p.

4 kļūdas – 7 p.

5 kļūdas – 6 p.

6 kļūdas – 5 p.

7 kļūdas – 4 p.

8 vai 9 kļūdas – 3 p.

10 vai 11 kļūdas – 2 p.

12 vai 13 kļūdas – 1 p. Vairāk par 13 kļūdām – nevērtē

2. uzdevums. (16 p.)

Par katru pareizi izrakstītu vārdu – 1 p.; $1 \times 16 = 16$ p.

3. uzdevums. (8 p.)

Par katru vienkāršu teikumu – 1 p.; $1 \times 4 = 4$ p.

Par katru ortogrāfiski un sintaktiski pareizi uzrakstītu teikumu – 1 p.; $1 \times 4 = 4$ p.
 $4 + 4 = 8$ p.

4. uzdevums. (10 p.)

Par katru pareizu salīdzināmo pakāpju rindu – 1 p.; $1 \times 5 = 5$ p.

Par katru rindu bez pareizrakstības kļūdām – 1 p.; $1 \times 5 = 5$ p. $5 + 5 = 10$ p.

5. uzdevums. (6 p.)

Par katru atbilstošu vārdu – 1 p.; $1 \times 6 = 6$ p.

6. uzdevums. (3 p.)

Par precīzu domas izteikšanu – 3 p.

Par daļēji izteiktu domu – 2 p.

Par nepilnīgi un neskaidri izteiktu domu – 1 p.

7. uzdevums. (5 p.)

Par nosauktām rakstura īpašībām – 2 p.

Par domas pamatojumu – 3 p.

$2 + 3 = 5$ p.

8. uzdevums. (5 p.)

Par pilnīgu domas izteikšanu – 5 p.

Par daļēji izteiktu domu – 4 p.

Par nepilnīgi izteiktu domu – 3 p.

Par nepilnīgi un haotiski izteiktu domu – 2 p.

Par neskaidri izteiktu domu – 1 p.

Kopā: 63 punkti

Vērtējuma skala

Balles	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Punkti	1–7	8–14	15–21	22–28	29–35	36–42	43–48	49–53	54–58	59–63

Papildu materiāli

Darbības vārdu loto

1. Skolēni saņem loto kartītes un sagrieztas kartītes. Spēli ieteicams spēlēt visiem klases skolēniem kopā (ja viņu nav daudz) vai arī grupās, kur viens ir vadītājs, pārējie liek loto.
2. Spēle palīdz atkārtot darbības vārdu kategorijas. Pirms spēles ieteicams atsaukt skolēnu atmiņā apgūto 6. klasē, piedāvājot tabulas par darbības vārdu no 6. klases mācību grāmatas.
3. Skolēni arī paši var sagatavot tabulas, kuras izmantojamas spēles laikā.

Loto kartīšu paraugi

Darbības vārds īstenības izteiksmes vienkāršās tagadnes vienskaitļa 3. personā.	Darbības vārds īstenības izteiksmes vienkāršās pagātnes daudzskaitļa 1. personā.	Darbības vārds īstenības izteiksmes vienkāršās pagātnes 1. personā.	Darbības vārds vajadzības izteiksmē.	Darbības vārds īstenības izteiksmes vienkāršās pagātnes 2. personā.
Darbības vārds vajadzības izteiksmē.	Darbības vārds īstenības izteiksmes saliktās tagadnes vienskaitļa 1. personā.	Darbības vārds īstenības izteiksmes vienkāršās pagātnes vienskaitļa 2. personā.	Darbības vārds pavēles izteiksmes daudzskaitļa 2. personā.	Darbības vārds nenoteiksmē.
Darbības vārds vēlējuma izteiksmē.	Darbības vārds pavēles izteiksmes vienskaitļa 2. personā.	Darbības vārds īstenības izteiksmes saliktās tagadnes vienskaitļa 2. personā.	Darbības vārds vēlējuma izteiksmē.	Darbības vārds nenoteiksmē.

Sagriežamais variants

draugs atnāk	mēs apskatījāmieš	es izlasīju	jāveic	tu uzzināji
viņam jāsaliek	es esmu sapratusi	tu pamanīji	izmazgājiet!	sarunāties
kaut tu spētu	izveido!	tu esi apciemojusi	man gribētos	saprast

4. Jāsagatavo vismaz tik variantu, cik klasē skolēnu. Variantiem jābūt dažādiem.

2. nodaļa. Lai nav garlaicīgi!

Apakštemati un mācību stundu saturs	MG	DB	SG
Mans vaļasprieks			
1. stunda. Darbs ar informāciju, aptaujas veidošana. Saikļu <i>ka, lai, jo, tāpēc ka, lai gan, tādēļ ka, kaut gan</i> loma teikumā, pareizrakstība.	15., 16. uzd.	11. – 13. uzd.	
2. stunda. Darbs ar tekstu. Pieturzīmes teikumos ar tiešo runu.	17., 18. uzd.	14. uzd.	
3. stunda. Dažādu viedokļu paušana, lomu spēle. Iespraudumi, to loma tekstā, pieturzīmju lietojums.	19. – 21. uzd.		1. pielikums
4. stunda. Valodas stili, to piemēri, lietojums.	22., 23. uzd.	15. uzd.	2. pielikums
5. stunda. Gatavošanās diskusijai, viedokļa paušana, apkopošana.	24. uzd.	16. uzd.	
6., 7. stunda. Diskusija par doto tematu.	25., 26. uzd.		
Skatos televīziju			
8., 9. stunda. Domu kartes veidošana par tematu „TV šovi”. Sava viedokļa formulēšana, publiska paušana.	27. – 30. uzd.	17. uzd.	
10., 11. stunda. Diskusijas analīze.	31. uzd.		
12. stunda. Pārbaudes darbs.			3. pielikums

Nodaļa „Lai nav garlaicīgi!” veltīta skolēnu vaļaspriekiem un veidota ar mērķi attīstīt skolēnos diskusijas prasmes, diskutējot par sev tuvām, svarīgām tēmām un radot izpratni par diskusijas kultūru. Līdztekus tiek pilnveidota izpratne par publicistikas un lietišķo rakstu stilu, piedāvājot sagatavot ziņojumu vienā no tiem.

1. stundā, lai palīdzētu skolēniem veikt **2. uzd.**, ieteicams piedāvāt vaļasprieku grupēšanas piemērus, piemēram,

- vaļasprieki zēniem un meitenēm;
- vaļasprieki telpās un brīvā dabā;
- vaļasprieki ar intelektuālu un sportisku ievirzi;
- vaļasprieki, kuros nepieciešams/nav nepieciešams inventārs;
- vaļasprieki, kas prasa īpašu talantu.

2. stundā, iepazīstot klases intereses un specifiku, papildus var tikt sagatavoti preses un interneta materiāli par citiem vaļaspriekiem.

3. stundā papildus **1. uzd.** veikšanai var tikt izmantota piecu cepuru metode. Skolēni tiek sadalīti grupās pa pieci. Katrs skolēns izlozē vienu no cepurēm (cepures krāsa tiek uzrakstīta uz lapiņas, pievienojot paskaidrojumu, kā jāuzvedas konkrētajā lomā).

Lomu skaidrojums

Baltās cepures īpašnieks atsaucas uz faktiem, skaitļiem, vispusīgu informāciju, argumentē, ir lietišķs.

Sarkanās cepures īpašnieks izrāda emocijas un jūtas, viņam ir mainīgs, nenoteikts viedoklis – sarunā ir spilgts, emocionāls, ieinteresēts.

Melnās cepures īpašnieks norāda uz grūtībām, problēmām, ir negatīvs, noliedzošs.

Zilās cepures īpašnieks kontrolē diskusiju, pārrauga pārējos diskusijas dalībniekus, mudina visus izteikt viedokli, strukturē diskusijā izskanējušās domas.

Dzeltenās cepures īpašnieks pārpilns optimisma, pozitīvs, min pozitīvus faktus, ir atvērts.

Sākot diskusiju, katrs skolēns iejūtas savā lomā. Tiek dotas 10 minūtes apraksta izlasīšanai un savas lomas sagatavošanai. Diskusijas laikā skolēni var mainīties cepurēm, lai iejustos atšķirīgās lomās. Ja skolēnus neizdodas apvienot grupās pa 5, grupas var veidot lielākas un lomas tiek papildinātas ar “Novērotājiem” – tie veic novērotāju funkcijas, analizējot katra dalībnieka argumentus un spēju iejusties lomā, kā arī diskusijas kvalitāti kopumā.

4. stundā ieteicams izmantot 2. pielikumu: materiālu var dot katram skolēnam individuāli vai piedāvāt darbu grupās, kur katra grupa iepazīstas pamatīgāk ar vienu valodas funkcionālo stilu un par to pastāsta klasē.

5. stundā kā alternatīva metode uzdevuma veikšanai vai iesildīšanās uzdevumam izmantojama “Mēmā saruna”. Uzdevuma veikšanai uz lielām papīra loksniem uzraksta nepabeigtus teikumus, apgalvojumus. Piem., *7. klases skolniecei visvairāk interesē ...; 7. klases skolniekam vispār neinteresē ...*. Skolēni uz katras papīra loksnes uzraksta savu viedokli, kā arī komentē un papildina citu rakstīto. Uzdevuma laikā nedrīkst sarunāties. Izteikto viedokļu apspriešana notiek pēc uzdevuma pabeigšanas.

6. stundā iespējams diskutēt par šādiem tematiem:

- jauniētis, kuram nav vaļasprieka, ir garlaicīgs citiem;
- jauniētis, kuram nav vaļasprieka, ir neveiksminieks;
- galvenais, lai vaļasprieks būtu moderns.

Diskusijas karte

Provokācija – teksts vai cita informācija (attēls, foto, video, audio u. c.).	Provokācija tiek izvēlēta atbilstoši mācību mērķim. Skolotāja uzdevums ir radīt atbilstošu atmosfēru provokācijas labākai uztverei.	Skolēniem svarīgi maksimāli saprast provokāciju, iedziļināties tajā.
Diskusijas jautājumu formulēšana un pierakstīšana.	Skolotājs mudina skolēnus iedziļināties provokatīvajā materiālā un izdomāt tēmas, jautājumus, kas ar to saistītas un būtu interesantas apspriešanai. Skolotājs palīdz jautājumus formulēt, ja tas nepieciešams.	Skolēni formulē jautājumus – katrs individuāli vai grupā. Zem katra jautājuma tiek uzrakstīts skolēna vārds, kurš to uzdevis.
Jautājumu grupēšana.	Skolotājs pārrauga jautājumu grupēšanas procesu, jo tam ir liela loma diskusijas tālākā norisē.	Jautājumi tiek sagrupēti, apvienojot līdzīgos un formulējot sarunu tēmas. Tiek izveidota apspriežamo jautājumu secība.
Diskusija.	Skolotājs uzrauga diskusijas norisi, seko plānam, pieraksta galvenās tēzes. Rūpējas, lai tiktu ievēroti šādi nosacījumi. <ol style="list-style-type: none"> 1. Teiktais ir saprotams (mudina izteikties, jautāt). 2. Viedokļi ir pamatoti. 3. Lietotie jēdzieni ir izprasti. 4. Pateiktais ir saskaņā ar iepriekš pateikto, apzinātas domstarpības. 5. Ir aplūkoti pēc iespējas dažādi viedokļi. 6. Pieņēmumi, kuros pamatojas spriedumi, nav maldīgi. 7. Secinājumi ir loģiski. 8. Diskusija nav haotiska. 	Skolēni diskutē un uzklausa citu viedokļus. <ol style="list-style-type: none"> 1. Pēc iespējas skaidri formulē savas domas. 2. Ilustrē savas domas ar piemēriem, meklē izskaidrojumus. 3. Secina. 4. Nepārtrauc citus runātājus. 5. Palīdz citiem formulēt domas, ja tas nepieciešams.
Noslēgums.	Skolotājs organizē kopsavilkuma veidošanu: mutiska ideju apkopošana, ideju zirneklis, brīvais raksts, pārspriedums, eseja, piecrinde u. c.	Piedalās kopsavilkuma veidošanā, diskusijas izvērtēšanā.

8., 9. stundā papildus var tikt apkopoti un izmantoti materiāli par konkrētajā laika posmā aktuāliem TV šoviem, to varoņiem.

3. uzd. jā māca skolēniem paust emocijas argumentēti.

10., 11. stundā. Lai vingrinātu skolēnus veidot diskusiju, formulēt savu viedokli, izvērtēt citu diskusijas dalībnieku pausto viedokli, skolotājs var piedāvāt papildu materiālu analīzei – diskusiju materiālus interneta vidē populārākajos Latvijas portālos.

Pielikumi

1. pielikums

Darbs ar tekstu

1. uzdevums.

Lasi tekstu! Saliec trūkstošās pieturzīmes teksta 2. daļas izceltajos teikumos!

1. Kas ir orientēšanās sports?

Orientēšanās sporta mērķis ir nezināmā apvidū ar precīzas kartes un kompasa palīdzību atrast noteiktu skaitu kontrolpunktu. Parasti orientēšanās distancē dalībniekam jāatrod vairāki kontrolpunkti, kuri attiecīgi ir iezīmēti dalībnieka kartē un izvietoti apvidū. Kontrolpunkti ir no sarkana un balta auduma izveidoti „lukturi”.

Kontrolpunkti dabā

Kad dalībnieks nokļuvis pie vajadzīgā kontrolpunkta, viņš atzīmēšanos veic speciālā kontrolkartītē un tad dodas tālāk uz nākamo kontrolpunktu.

Orientēšanās sporta sacensības parasti notiek mežā, taču pēdējā laikā tās tiek organizētas arī pilsētās un pilsētu parkos. Arī Rīgas pilsētas centrs ir piedzīvojis dažādus orientēšanās pasākumus.

2. Kāpēc sākt nodarboties ar orientēšanās sportu?

Par orientēšanās sportu stāsta ilggadējais orientierists Jānis Valdmanis.

Nav jābūt rūditam sportistam, lai sāktu orientēties pārliecinoši saka Jānis Valdmanis. Tupinot sarunu, J. Valdmanis min vairākus iemeslus, kāpēc jebkurš cilvēks var nodarboties ar orientēšanās sportu. Arī speciāls sporta tērps nav jāiegādājas. Iesākumā pietiks, ja būs ērts apģērbs un sporta apavi. Nepastāv arī nekādi vecuma vai sportiskās sagatavotības ierobežojumi. **Tiem, kas varbūt kautrētos par savu neveiklību kādā citā sporta veidā, te nav par ko samulst smejojot piebilst J. Valdmanis neviens jau neredz, cik pareizi vai nepareizi mežā tiek izvēlēti ceļi uz kontrolpunktiem**

Beidzot sarunu, ilggadējais orientierists saka Tā ir patīkama iespēja izkustēties svaigā gaisā un redzēt mazliet vairāk no Latvijas dabas

2. uzdevums.

Pirmo teksta daļu pārveido intervijas formā! Sarunā piedalās sporta žurnāliste Elīna Miežite un orientierists Jānis Valdmanis.

Paraug.

Žurnāliste jautā Jānim Valdmanim: „Kāds ir orientēšanās sporta mērķis?”

---

3. uzdevums.

Savieno saderīgās teikuma daļas!

Orientēšanās ir	veic speciālā kontrolkartītē.
Orientēšanās var notikt	visiem pieejams vaļasprieks ar mērķi nezināmā apvidū ar kartes un kompasa palīdzību atrast noteiktu skaitu kontrolpunktu.
Kontrolpunkti	ne tikai mežā, bet arī pilsētās.
Kontrolpunktā atzīmēšanos	tiek atzīmēti dalībnieka kartē un izvietoti orientēšanās apvidū.

4. Uzraksti savas domas 4–6 teikumos par orientēšanās sportu kā vaļasprieku!

---

2. pielikums

Papildu materiāls

Latviešu valodas funkcionālie stili

Sarunvalodas stils

Sarunvalodas stila raksturīgākās pazīmes:

- brīva attieksme pret sarunas biedru;
- emocionalitāte;
- konkrētība, vienkāršība;
- iespējams humors;
- sarunvalodas vārdi, daudznozīmīgi vārdi.

Lietišķo rakstu valodas stils

Lietišķo rakstu valodas stils ir oficiālo dokumentu stils – CV, iesniegums, paskaidrojums, līgums, darījumu vēstule, lēmums, pilnvara, ielūgums, sludinājums u. c.

Lietišķo rakstu valodas stila raksturīgākās pazīmes:

- īss, konkrēts izteiksmes veids;
- plašs terminu lietojums;
- netiek paustas stāstītāja emocijas;
- daudz faktu, skaitļu;
- lietoti vārdi, kuru nozīmi nevar pārprast.

Publicistikas valodas stils

Publicistikas valodas stilu lieto laikrakstos, žurnālos, elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos, radio un televīzijas pārraidēs u. c.

Publicistikas valodas stila raksturīgākās pazīmes:

- konkrētība;
- fakti, skaitļi, dati, citāti;
- svešvārdi, internacionālismi;
- daudz īpašvārdu (dažādi nosaukumi, personu vārdi);
- saīsinājumi.

Zinātniskās valodas stils

Zinātniskās valodas stilu parasti lieto zinātniskajā un tehniskajā literatūrā (rakstīti teksti, referāti, zinātniska satura raksti, sarunas par zinātnisku tematu u. c.).

Zinātniskās valodas stila raksturīgākās pazīmes:

- valodas un rakstības normu stingra ievērošana;
- specializētas terminoloģijas bagātīgs lietojums;
- daudz internacionālismu;
- fakti, analīze, secinājumi, formulējumi, definīcijas.

3. pielikums

Pārbaudes darbs

Skolēni veic rakstu darbu par vienu no izvēlētajiem tematiem: „Piedalīšanās TV šovā nodrošina popularitāti”, „Populāriem cilvēkiem ir vieglāk dzīvot”, „Popularitāte traucē dzīvot”.

Pirms rakstu darba veikšanas skolēni ir jāiepazīstina ar vērtēšanas kritērijiem.

Vērtēšana

Punkti	Saturs	Teksta uzbūve/ organizācija	Valodas plūdums	Vārdu krājums	Pareizrakstība
6	Temats atklāts pilnībā. Visi uzdevuma nosacījumi izpildīti, viedoklis argumentēts.	Teksts strukturēts. Domas izklāsts mērķtiecīgs. Teksta daļas loģiski saistītas.	Pareizi un atbilstoši darba saturam lietoti dažādas uzbūves teikumi. Pareizi lietotas vārdu gramatiskās formas.	Plašs vārdu krājums, kas ļauj precīzi un tēlaini izteikt domu.	Ne vairāk par 3 interpunkcijas un/vai ortogrāfijas kļūdām.
5	Temats atklāts. Uzdevuma nosacījumi izpildīti. Vietām trūkst argumentācijas.	Teksts strukturēts, bet pietrūkst mērķtiecības satura atklāsmē.	Pareizi lietoti dažādas uzbūves teikumi. Ir dažas kļūdas gramatisko formu lietojumā.	Plašs vārdu krājums, kas ļauj skaidri izteikt domu. Ir dažas neprecizitātes vārdu izvēlē.	Ne vairāk par 5 interpunkcijas un/vai ortogrāfijas kļūdām.
4	Temats daļēji atklāts. Nav pilnībā izpildīts kāds no uzdevuma nosacījumiem.	Teksts visumā strukturēts, bet ir būtiski trūkumi (kāda no daļām nepamatoti plaša vai nepilnīgi izstrādāta).	Lietoti dažādu konstrukciju teikumi. Ir kļūdas gramatisko formu lietojumā un teikumu uzbūvē, taču tās netraucē uztvert saturu.	Vārdu krājums ir pietiekams, lai veiktu uzdevumu. Ir neprecizitātes vārdu izvēlē, kas netraucē saprast saturu.	Ne vairāk par 8 interpunkcijas un/vai ortogrāfijas kļūdām.
3	Temats atklāts virspusēji. Ir atkāpes no temata. Nepietiekams apjoms. Nav izpildīts kāds no uzdevuma nosacījumiem.	Tekstu ir mēģināts strukturēt, bet ir būtiski trūkumi (teksta daļas vietām nav loģiski saistītas, daļēji ievērotas rindkopas, grūti izsekot galvenās domas risinājumam). Apjoms nepietiekams, bet atklāj tematu.	Pārsvarā lietoti vienveidīgi teikumi. Kļūdas teikumu uzbūvē un gramatiskajās formās netraucē uztvert saturu.	Vārdu krājums ir pietiekams, lai veiktu uzdevumu. Neprecizitātes vārdu izvēlē reizēm traucē saprast saturu.	Ne vairāk par 12 interpunkcijas un/vai ortogrāfijas kļūdām.
2	Temats izklāstīts bezpersoniski, lietotas vispārīgas frāzes. Nepietiekams apjoms. Nav izpildīti vairāki uzdevuma nosacījumi.	Trūkst kādas no teksta kompozicionālajām daļām. Loģiskā saistība starp teksta daļām vāji izteikta. Apjoms nepietiekams, bet atklāj tematu.	Vienveidīgi teikumi. Kļūdas teikumu uzbūvē un gramatiskajās formās traucē uztvert saturu.	Vārdu krājums ir nepietiekams, kļūdas vārdu izvēlē, kas traucē uztvert domu.	Vairāk par 20 dažāda veida kļūdām, kas netraucē uztvert domu.
1	Temata saturs tikai ieskicēts. Izpildīts tikai viens uzdevuma nosacījums.	Izteikts teksta organizācijas trūkums. Teksta daļas nav loģiski saistītas. Apjoms par mazu.	Daudz teikumu uzbūves un gramatisko formu kļūdu, kuru dēļ teksts ir grūti saprotams.	Nabadzīgs vārdu krājums. Lai uztvertu domu, teksts jālasa vairākas reizes.	Kļūdu dēļ teksts ir grūti saprotams. Lai uztvertu domu, teksts jālasa vairākas reizes.

Punkti	Saturs	Teksta uzbūve/ organizācija	Valodas plūdums	Vārdu krājums	Pareizrakstība
0	Saturs neatbilst tematam. Uzdevums nav veikts vai apjoms ir pārāk mazs, lai darbu varētu novērtēt.	Darba apjoms par mazu, lai vērtētu.	Daudz teikumu uzbūves un gramatisko formu kļūdu, kuru dēļ teksts nav saprotams.	Nabadzīgs vārdu krājums, nav iespējams uztvert domu.	Kļūdu dēļ teksts nav saprotams.

Kopā: 30 punkti

Vērtējuma skala

Balles	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Punkti	1-3	4-6	7-9	10-13	14-17	18-20	21-23	24, 25	26-28	29, 30

3. nodaļa. Mūsmājas

Apakštemati un mācību stundu saturs	MG	DB	SG
Es un mana ģimene			
1., 2. stunda. Kā stāstīt par sevi? Vizītkarte. Atkārtojums (darbības vārda nenoteiksme, <i>a</i> un <i>ā</i> rakstība darbības vārdos, izteiksmes).	32., 33. uzd.	18. uzd.	1. pielikums 2. pielikums 3. pielikums
3., 4. stunda. Mana vizītkarte. Atkārtojums. Darbības vārda izteiksmes un laiki.	34., 35. uzd.	19., 20. uzd.	
5. stunda. Starp savējiem. Vārda sastāvs. Pirmatnīgi, atvasināti darbības vārdi.	36., 37. uzd.	21. uzd.	
6., 7. stunda. Katram sava ģimene. Darbības vārda konjugācijas.	38. uzd.	22., 23. uzd.	
8., 9. stunda. Ģimene manā dzīvē. Ģimenes foto. Darāmā un ciešamā kārtā.	39., 40., uzd.	24. uzd.	4. pielikums
10. stunda. Pārbaudes darbs.			5. pielikums
11., 12. stunda. Ģimenes tradīcijas un konflikti ģimenē. Darāmās kārtas īstenības izteiksmes saliktie laiki.	41., 42. uzd.		
13. stunda. Komiksi. Salikto laiku lietošana runā un rakstos.	43., 44. uzd.	25. uzd.	
14. stunda. Kā radās tautu vārdi? Atstāstījuma izteiksme.	45., 46. uzd.	26. uzd.	6. pielikums
15., 16. stunda. Uzvārda noslēpums. Kas ir divdabis?	48., 49. uzd.	27. uzd.	
17. stunda. Darāmās kārtas tagadnes lokāmais divdabis ar izskaņu <i>-ošs, -oša</i> , tā lietošana.	50. uzd.	28. uzd.	
Eiropas Savienībā			
18. stunda. Kas ir Eiropas Savienība? Darāmās kārtas pagātnes lokāmais divdabis ar izskaņām <i>-is, -usi, -ies, -usies</i> , tā lietošana.	51., 52. uzd.	29., 30. uzd.	7. pielikums
19. stunda. ES māja Rīgā. Ciešamās kārtas tagadnes lokāmais divdabis ar izskaņām <i>-ams, -āms</i> , tā lietošana.	53. uzd.	31. uzd.	
20. stunda. Eiropas klubi Latvijas skolās (stunda datorklasē).	54. uzd.		
21., 22. stunda. ES valstis. Ciešamās kārtas pagātnes lokāmais divdabis ar izskaņām <i>-ts, -ta</i> , tā lietošana.	55., 56. uzd.	32., 33. uzd.	
23. stunda. Nauda ES. Diskusija.	57. uzd.		8. pielikums
24. stunda. Pārbaudes darbs.			9. pielikums
25., 26. stunda. Plānojam ceļojumu pa Eiropu! Nelokāmie divdabji.	58., 59. uzd.	34. uzd.	10. pielikums 11. pielikums
27. stunda. Izglītība ES. Daļēji lokāmais divdabis, tā pareizrakstība.	60., 61. uzd.	35. uzd.	
28., 29. stunda. Izglītība ES. Divdabja teiciens.	62.–64. uzd.	36., 37. uzd.	12. pielikums
30., 31. stunda. Pārbaudes darbs.			13. pielikums

Nodaļā „Mūsmājas” skolēni atkārtoti 6. klasē apgūtās darbības vārdu izteiksmes (īstenības, vēlējuma, pavēles, vajadzības izteiksme), īpaša vērība tiek pievērsta darbības vārda pareizrakstībai (*a*, *ā* rakstība III konjugācijas darbības vārdos), no jauna skolēni apgūst darbības vārda konjugācijas, īstenības izteiksmes salikto laiku lietošanu, kārtas kategoriju, atstāstījuma izteiksmi, gūst priekšstatu par divdabi, tā iedalījumu, pareizrakstību, funkcijām tekstā. Skolēni sāk apgūt divdabja teicienu. 7. klasē nav paredzēti detalizēti apgūt dažādu darbības vārda formu darināšanu, locīšanas paradigmas. Ja nepieciešams, skolēni var izmantot pārskata tabulas grāmatas beigās.

Iesākot un pabeidzot apgūt nodaļas saturu, ieteicams piedāvāt skolēniem anketu, kas palīdzēs izvērtēt zināšanas. Anketas paraugu sk. 1. pielikumā.

1. un 2. stundā skolēni atkārtoti iepriekš apgūto un nostiprina *a* un *ā* rakstību darbības vārdu galotnēs, tāpēc ieteicams uzrakstīt īsu diktātu (sk. 2. pielikumu). Diktātu ieteicams rakstīt pāri, tādējādi vingrinot skolēnu izrunu.

DB 18. uzd. burtu režģī ir paslēpti vārdi: *skaust, apvienot, veikt, izmantot, valdzināt, apzināties, izrādīties, rūpēties, censties, piedalīties*.

3. stundā, runājot par ģimeni, ierosmei ieteicams izmantot 4. pielikumu. Teksts izmantojams ne tikai kā lasīšanas uzdevums, bet arī kā atstāstījums.

4. stundā, veicot **MG 34. uzd.**, izziņas darbības aktivizēšanai ieteicams izmantot 4. pielikumu. Lai skolēni klausītos klasesbiedru stāstījumus, var piedāvāt veidot apkopojuma tabulu, kura skolēnam palīdz secināt, vai kritērijs ir izpildīts, atbilstošajā ailītē ierakstot X. Tabula izmantojama arī savstarpējā novērtējuma veikšanai, izmantojot šādus kritērijus: 2 – pilnībā atbilst, 1 – daļēji atbilst, 0 – neatbilst izvirzītajam kritērijam.

Ja skolotājs uzskata, ka uzdevums nav piemērots skolēniem dažādu ģimenes un sociālo apstākļu dēļ, to nevajag izmantot vai arī to var pārveidot.

Apkopojuma tabulas paraugs

Nr. p. k.	Klasesbiedra vārds	Nosauc ģimenes locekļus	Stāsta par ģimenes locekļiem	Pasaka, kas vieno ģimeni	Raksturo, ko dara kopā	Stāsta, kāpēc katrs ģimenē ir svarīgs
1.	Ivars	X	X		X	X
2.	Elīna	2	1	2	2	1
...						

11. stundā MG 41. uzd. 3. nosacījumu ieteicams piedāvāt kā mājasdarbu.

13. stundā pēc MG 44. uzd. veikšanas ieteicams uzdot radošu mājasdarbu – veidot līdzīgu komiksu par ģimeni.

14. stunda. DB 26. uzd. 2. nosacījums – krustvārdu mīklas atrisinājums.

1.			D	Ā	V	Ā	T	A	M			
2.		B	I	J	I	S						
3.	D	Z	Ī	V	O	J	A	M	Ā			
4.		I	Z	D	O	T	Ā					
5.	N	Ā	K	A	M							
6.			B	I	L	S	T	O	T			
7.		P	I	R	K	D	A	M	S			
8.			S	A	U	D	Z	Ē	J	O	Š	S

23. stunda. Pirms **MG 57. uzd.** izpildes skolēniem ieteicams piedāvāt lasīšanas uzdevumu par naudas izcelšanos (sk. 7. pielikumu).

MG 23. uzd. minētas šādas nacionālās valūtas: Īrijas **mārciņa**, Lielbritānijas **sterliņu mārciņa**, Dānijas **krona**, Zviedrijas **krona**, Čehijas **krona**, Igaunijas **krona**, Somijas **marka**, Lietuvas **lits**, Polijas **zlots**, Ungārijas **forinti**, Rumānijas **leja**, Bulgārijas **leva**, pārējās valstīs lieto **eiro**. Rakstot teikumus, skolēnus var rosināt grupēt valūtas nosaukuma, kā arī rakstīt ne tikai vienkāršus, bet arī saliktus teikumus.

25. stunda. MG 58. uzd. pareizās atbildes: **1. C, 2. F, 3. A, 4. B, 5. D, 6. E.**

Pirms **MG 59. uzd.** veikšanas ierosmei skolēniem var piedāvāt iepazīties ar dažādu ceļojumu biroju piedāvājumiem (sk. 8. pielikumu) vai piedāvāt iepazīties ar informāciju interneta vietnē: www.adventureace.lv/?DocID=1691. Darba grupās izvērtējumam var izmantot pašvērtējumu un savstarpējo vērtējumu.

Pašvērtējuma paraugs

Kritēriji	Jā	Nē
1. Es veiksmīgi iesaistījos grupas darbā.		
2. Es nespēju strādāt šajā grupā.		
3. Panākt vienošanos ar citiem man nesagādā grūtības.		
4. Es sameklēju daudz informācijas par ceļojuma galamērķi.		
5. Es nemeklēju informāciju, jo tas nebija mans uzdevums.		
6. Es palīdzēju veikt ceļojuma izmaksu aprēķinu.		
7. Es aktīvi piedalījos līdzīgu nemamo mantu saraksta izveidošanā.		
8. Iepazīstinot klasesbiedrus ar mūsu grupas projektu, es		
• veicu praktiskus darbus, bet nerunāju;		
• runāju tikai es, bet pārējie klusēja;		
• runāju tikpat, cik pārējie grupas biedri.		

DB 34. uzd. burtu režģī ir iešifrēti šādi vārdi: *žāvājamies, spriežam, runājam, atpūšamies, guļot, gaidot, braucam, vizinoties, ejot, nonākot.*

27. un 28. stunda. Pirms 60. uzdevuma veikšanas skolēniem ieteicams piedāvāt klausīšanās uzdevumu (sk. 10. pielikumu).

Lai atvieglotu **MG 60. uzd. 4. nosacījuma** veikšanu (ja tas nepieciešams), skolotājs var piedāvāt skolēniem sameklēt vārdnīcā darbības vārdu nenoteiksmi un veidot divdabjus pēc tabulas.

MG 60. uzd. (5. nosacījums) – ieteicams izmantot šādus vērtēšanas kritērijus.

Punkti	Saturs	Tekstveide	Vārdu krājums	Pareizrakstība
3	Izpildīti visi uzdevuma nosacījumi.	Lietotas dažādas teikuma konstrukcijas.	Vārdu krājums bagātīgs. Izmantotie vārdi precīzi izsaka domas.	Ne vairāk par 2 pareizrakstības un/vai interpunkcijas kļūdām.
2	Nav izpildīts 1 uzdevuma nosacījums.	Pārsvarā lietoti vienkārši teikumi. Ir 1 vai 2 kļūdas vārdu saskaņošanā.	Pietiekams vārdu krājums. Ir 1 vai 2 neprecizitātes vārdu izvēlē.	Ir ne vairāk par 4 pareizrakstības un/vai interpunkcijas kļūdām.
1	Nav izpildīti 2 vai 3 uzdevuma nosacījumi.	Lietoti vienkārši teikumi. Ir 3 un vairāk kļūdu vārdu saskaņošanā.	Nepietiekams vārdu krājums. Ir vairāk par 3 neprecizitātēm vārdu izvēlē.	Ir ne vairāk par 6 pareizrakstības un/vai interpunkcijas kļūdām.
0	Nav izpildīts neviens uzdevuma nosacījums.	Kļūdas teikumu izveidē un vārdu saskaņošanā traucē uztvert saturu.	Nabadzīgs vārdu krājums.	Ir vairāk par 8 pareizrakstības un interpunkcijas kļūdām.

29. stunda. DB 37. uzd. atvieglo skolēniem sagatavošanos diskusijai par tematu „Es un ES”. Pirms tā veikšanas ieteicams paskaidrot, kas ir arguments, kas ir fakts.

arguments – spriedums, ko izmanto savu domu pamatošanai
fakts – reāls notikums, parādība, kas pierāda argumentu

Papildu materiāls skolotājam

Noderīgas saites internetā

www.esia.gov.lv;
 www.liis.lv/
 www.liis.lv/lv_uzd/divd/index.html;
 www.esfondi.lv/
 www.esmaja.lv/
 www.letonika.lv/
 www.valoda.ailab.lv/latval/pamatskolai/morfologija/morfol.swf

www.klubsmaja.lv;
 www.valoda.ailab.lv/
 www.eiopaskustiba.lv/
 www.europa.eu/index_lv.htm;
 www.shkola.lv/;

Pielikumi

1. pielikums

Pašvērtējuma anketa

Kritēriji	Jā	Vēl jāmācās	Nē
Es atrodu tekstā darbības vārdus.			
Es protu locīt darbības vārdus īstenības izteiksmes vienkāršajos un saliktajos laikos.			
Es protu lietot teikumos darbības vārdu formas īstenības izteiksmē.			
Es protu lietot teikumos darbības vārdu formas pavēles izteiksmē.			
Es protu lietot teikumos darbības vārdu formas vēlējuma izteiksmē.			
Es protu lietot teikumos darbības vārdu formas vajadzības izteiksmē.			
Es protu veidot teikumus atstāstījuma izteiksmē.			
Es protu veidot teikumus ar darbības vārdiem darāmajā kārtā.			
Es protu veidot teikumus ar darbības vārdiem ciešamajā kārtā.			
Es zinu, kas ir divdabis.			
Es zinu, kā teikumā lieto divdabjus.			
Es zinu, kā veidojas divdabja teiciens.			

2. pielikums

Mācību diktāts

Rudenī mežā mēs lasām sēnes.
Lielās kā gailis.
Skatās kā zirgs uz auzām.
Uzvedies, kā pienākas.
Aizvainots viņš izmetas par durvīm.
Brīnās tēvs, brīnās māte, ko tur Jēkabs cīnās.
Vai protat šo darbu?
Mēs ielūdzam un gaidām katru talkā.
Jo vairāk mācās, jo vairāk zina.
Dienas līdzinās cita citai.

3. pielikums

Klausīšanās uzdevuma teksts (DB 2. uzd.)

Vizītkartes sāka izmantot augstmaņi 19. gadsimtā. Iesākumā tās izmantoja, piesakot vizīti. Pēc tam vizītkartes sāka lietot ārsti, advokāti, rakstnieki un skolotāji. Vizītkartes galvenais uzdevums ir iepazīstināt ar tās īpašnieku. Ārziemēs vizītkarti izmanto ne tikai kontaktiem, to pievieno arī sūtīt apsveikumu vai izsakot līdzjūtību.

Uz vizītkartes parasti ir šāda informācija:

- vidū vai augšējā kreisajā stūrī – firmas vai personas logotips;
- vidū vai augšējā labajā stūrī – personas vārds un uzvārds;
- zem vārda un uzvārda – ieņemamais amats;
- apakšējā kreisajā stūrī – darbavietas pilna adrese un pasta indekss;
- apakšējā labajā stūrī – tālruņa numurs, faksa numurs, e-pasta adrese, firmas mājaslapas adrese.

(Pēc interneta materiāliem)

4. pielikums

Skolēna darba lapa

Darbs ar tekstu

1. Lasi tekstu!

Kāda Latvijas ģimene

Vēlos pastāstīt par jauku un ļoti lielu ģimeni no Engures puses. Tā ir Miķelsonu ģimene. Šajā ģimenē aug deviņi bērni: Jānis, Dana, Nauris, Dace, Madara, Mārtiņš, Lelde, Līva un Erita.

Māmiņa Dina ir dzimusi Engurē, tad mācījusies Rīgā, tehnikumā, ieguvusi konditores specialitāti, bet tagad ir mājsaimniece. Tētis Dainis ir dzimis Siguldas apkārtnē, bērnību pavadījis Ropāžos, tad pārcēlies uz dzīvi Engures ciema Sanderos. Dainis ir mehānizators, savu profesiju viņš ir ieguvis Kandavas tehnikumā. Abu vecāku dzīve nav viegla, bet neviens par to nesūdzas. Viņi lielu daļu ienākumu iegulda bērnu izglītībā.

Miķelsonu bērnu dzīve nebūt nav vienmuļa un neinteresanta. Visi skolas vecuma bērni mācās Engures vidusskolā, kuru pabeigusi ir arī māmiņa. Divas meitas labprāt apmeklē svētdienas skolu ciema baznīcā, brāļi Jānis un Nauris ir basketbolisti. Dace un Nauris nodarbojas ar modernajām dejām, bet Nauris vēl apmeklē datorpulciņu. Dace un Madara ir varenas dziedātājas, piedalījušās TV konkursā „Cālis”. Arī māmiņai ir savas aizraušanās – Dina audzē puķes un daudz lasa.

Draudzīgā Miķelsonu ģimene ir ieguvusi ne tikai labākās daudz bērnu ģimenes titulu Engures pagastā, bet arī ciemojusies pie Latvijas Valsts prezidentes Vairas Vīķes-Freibergas.

(Pēc interneta materiāliem)

2. Papildini teikumus!

1. Miķelsonu ģimene dzīvo _____ .
2. Māmiņa Dina pēc profesijas ir _____ .
3. Tētis Dainis izaudzis _____ ,
bet profesiju ieguvis _____ .
4. Vecāki naudu iegulda _____ .
5. Bērnu dzīve _____ .
6. Nauris _____ .
7. Dace un Madara piedalījās _____ .
8. Māmiņas aizraušanās ir _____ .
9. Ģimene ir ne tikai _____ ,
bet arī _____ .

5. pielikums

Pārbaudes darbs

1. uzdevums. (8 p.)

Lasi tekstu un pasvītro darbības vārdus!

Pastāstīšu par kādu ģimeni. Tajā dzīvo pieci cilvēki: mamma, tētis un trīs bērni. Mamma un tētis rūpējas par saviem bērniem. Vecāki audzina bērnus patstāvību, izlēmīgumu, taču neaizmirst arī par stingrību. Vecākais brālis, 12. klases skolnieks, rudenī studēs un strādās Lielbritānijā, vidējais mācās pamatskolā, bet mazā māsiņa vēl apmeklē bērnudārzu.

2. uzdevums. (7 p.)

Izraksti no 1. uzdevuma teksta darbības vārdus tabulā un aizpildi to pēc parauga!

Darbības vārds tekstā	Nenoteiksme	Īstenības izteiksmes vienk. tagadnes dsk. 1. persona	Īstenības izteiksmes saliktās tagadnes 1. persona	Vēlējuma izteiksme	Vajadzības izteiksme
<i>pastāstīšu</i>	<i>pastāstīt</i>	<i>pastāstu</i>	<i>esmu pastāstījis</i>	<i>pastāstītu</i>	<i>jāpastāsta</i>

3. uzdevums. (14 p.)

Pasvītro vārda sastāvdaļas!

izsmidzināt, paglaudīt, iedomāties, nogurdināja, izpeldēšos, sagatavojāties, pārzīmēt

4. uzdevums. (12 p.)

Aizpildi tabulu, ierakstot tajā 3. uzdevuma vārdus!

Nenoteiksme	Sastāvs	Vienkāršās tagadnes 1. persona	Vienkāršās pagātnes 1. persona	Konjugācija
<i>izsmidzināt</i>	<i>atvasināts</i>	<i>es izsmidzinu</i>	<i>es izsmidzināju</i>	<i>III</i>

5. uzdevums. (6 p.)**1. Veido teikumus no dotajiem vārdiem! Drīksti mainīt vārdu formas!**

ģimene, labiekārtots, dzīvot, mūsu, jauns, rajons, pilsēta, māja

---

logs, pa, redzēt, upe, dzīvoklis, un, mežs

---

katrs, lūkoties, rudens, uz, ugunošana, mēs, valsts, veltīts, svētki

---

2. Pārveido teikumus ciešamajā kārtā!

Viktora ģimene (*kas?*) nopirka jaunu un plašu dzīvokli (*ko?*).

Mamma (*kas?*) labi novērtēja abu brāļu centību (*ko?*) dzīvokļa sakārtošanā.

Biedrība (*kas?*) organizēja ģimeņu nometni (*ko?*) Laidzē.

Vērtēšana**1. uzdevums. (8 p.)**

Par katru pasvītoto darbības vārdu – 1 p.; $1 \times 8 = 8$ p.

2. uzdevums. (8 p.)

Par katru pareizi uzrakstītu rindu – 1 p.; $1 \times 8 = 8$ p.

3. uzdevums. (14 p.)

Par pareizi noteiktu vārda sastāvu – 2 p.; $2 \times 7 = 14$ p.

Ja pareizi noteikta tikai vārda sakne – 1 p.; $1 \times 7 = 7$ p.

4. uzdevums. (12 p.)

Par katru pareizu rindu tabulā – 2 p.; $2 \times 6 = 12$ p.

Ja pareizs tikai iedalījums pēc sastāva un konjugācija – 1 p.; $1 \times 6 = 6$ p.

5. uzdevums. (12 p.)

1. Par pareizi uzrakstītu teikumu – 1 p.; $1 \times 3 = 3$ p.

Par teikumu bez ortogrāfijas un interpunkcijas kļūdām – 1 p.; $1 \times 3 = 3$ p.

2. Par pareizi uzrakstītu teikumu – 1 p.; $1 \times 3 = 3$ p.

Par teikumu bez ortogrāfijas un interpunkcijas kļūdām – 1 p.; $1 \times 3 = 3$ p.

$3 + 3 + 3 + 3 = 12$ p.

Kopā: 54 punkti

Vērtējuma skala

Balles	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Punkti	1–6	7–12	13–18	19–24	25–30	31–36	37–42	43–47	48–51	52–54

Skolotājs šo pārbaudes darbu drīkst izmantot arī kārtējai vērtēšanai, novērtējot to ar *i* vai *ni*.

6. pielikums

Klausīšanās uzdevuma teksts (DB 8. uzd.)

Kad Dievs esot radījis pasauli un tautas, tām vārdu neesot bijis. Viņš teicis, ka katrai tautai vajagot sava vārda, bet nav zinājis, kādu vārdu katrai dot. Viņš teica, ka vārīšot ūdeni katlā, tad zināšot, kā katru tautu saukšot.

Pirmie esot atnākuši čigāni. Ūdeni vārot, tas esot čīkstējis, tāpēc tauta ieguva čigānu vārdu.

Latvieši esot atnākuši pēdējie. Ūdens bijis izvārīts, tāpēc Dievs teicis, ka metīšot putas zemē, tad redzēšot, kas būšot. Skanējis „Laks!”, tāpēc Dievs nolēmis, ka šo tautu dēvēšot par latviešiem.

(Pēc latviešu tautas teikas)

7. pielikums

Klausīšanās uzdevuma teksts (DB 11. uzd.)

Eiropas Savienība ir 27 **Eiropas** valstu ekonomiska un politiska apvienība. Tā darbojas uz valstu starpā noslēgtu **līgumu pamata**, kuros noteikti svarīgākie kopīgie mērķi, politikas, darbības instrumenti, tiesību sistēma, institūcijas un to funkcijas, un lomas lēmumu pieņemšanas procesā.

Par Eiropas Savienības veidošanās sākumu pieņemts uzskatīt **1957.** gadā noslēgto **Romas līgumu**, bet formāli Eiropas Savienība tika dibināta **1993.** gadā, stājoties spēkā **Māstrihtas līgumam**, kurš paplašināja kopējās politikas pielietošanas sfēru, ietverot sevī **1957.** gadā dibināto **Eiropas Kopienu**.

Eiropas Savienības kopplatība ir 4 300 000 km². **2008.** gadā Eiropas Savienībā dzīvo apmēram 493 000 000 iedzīvotāju. Pēc iedzīvotāju skaita Eiropas Savienību ierindoja **3. vietā pasaulē** pēc **Ķīnas** un **Indijas**.

Mūsdienās Eiropas Savienības ekonomika ir spēcīgākā pasaulē – **2007.** gadā visu valstu **iekšzemes kopprodukts** veidoja 12 miljardus eiro, kamēr ASV kopprodukts bija 10 miljardi eiro, bet Japānas – 3 miljardi eiro.

(Pēc interneta materiāliem)

8. pielikums

Darbs ar tekstu

Nauda

1. uzdevums.

Lasi tekstu! Uzraksti/pastāsti, par ko tu lasīji!

Kas gan neatceras latviešu tautas pasaku par veco kareivi, kam makā bija liela nauda, veseli trīs dukāti, vai arī pasaku par gudro ezīti, kurš atrada grasi un apmuļķoja neattapīgo kungu! Šīs monētas, kas radās 13. gadsimtā, protams, nav pasaku sacerētāju izgudrojums.

Katram puikam un meitenei zināmais dālderis neradās uzreiz. 1518. gadā grāfs Šliks Čehijas pilsētā Joahimstālē sāka kalt monētas, kas ieguva nosaukumu „joahimtāleri”, no kura tad arī vēlāk atvasināts vārds „dālderis”. Dāldera nosaukums ar nelielām atšķirībām tika ieviests daudzās valstīs: anglosakšu zemēs – *dollar*, Holandē – *daalder*, Skandināvijā – *daler*, Itālijā – *tallero*, Polijā – *talár*, Vācijā – *taler*.

1516. gadā Rīgas arhibīskaps izkala sudraba monētu – mārku. Mārku sīkāk iedalīja vērđinos, šiliņos un feniņos. Vērđiņš bija laba, pilnvērtīga, apmēram 2,8 g smaga sudraba monēta. Rīgai 1581. gadā nonākot poļu varā, jauni vērđiņi vairs netika kalti, bet apgrozībā vēl kādu laiku palika Rīgas brīvpilsētas vērđiņi. Arī vēlāk, zviedru laikā, vērđiņus nekala, bet par vērđiņiem sāka saukt pavisam citas monētas – trīspelherus. Tā nu dažādos laikos par vērđiņu tika sauktas pilnīgi atšķirīgas monētas.

1922. gadā tika pieņemts likumprojekts par naudu, kas noteica, ka naudas pamatvienība Latvijā ir lats, bet tā sīkākā vienība – santīms.

1995. gadā Eiropas Savienības valstīs ieviesa vienotu valūtu. Tās nosaukums *euro* ir saistīts ar vārda Eiropa pirmo zilbi, sīkākās naudas vienības sauc par centiem. Euro simbols ir grieķu alfabēta burts „€”, un tas simbolizē Eiropas civilizācijas šūpuli un stabilitāti.

(Pēc interneta materiāliem)

2. uzdevums.

Apvelc pareizo atbildes variantu!

1.	Pasakās minēto naudas vienību nosaukums ir	A	dukāti un feniņi
		B	dukāti un graši
		C	dukāti un vērđiņi
2.	Pirmos dālderus sāka kalt	A	Čehijā
		B	Joahimstālē
		C	Čehijas pilsētā Joahimstālē
3.	Rīgas arhibīskaps sudraba monētu mārku izkala	A	1518. gadā
		B	1516. gadā
		C	1556. gadā
4.	Poļu un zviedru laikā	A	vērđiņus nekala
		B	par vērđiņiem sauca citu naudu
		C	vērđiņi bija trīspelheri
5.	Likumu par Latvijas naudas vienību pieņēma	A	1918. gadā
		B	1922. gadā
		C	1995. gadā

6.	Eiro simbols „€” nozīmē	A	civilizācijas šūpuli
		B	stabilitāti
		C	civilizācijas šūpuli un stabilitāti

9. pielikums

Klausīšanās uzdevuma teksts (DB 14. uzd.)

Tomass Kuks tiek uzskatīts par modernā tūrisma aizsācēju. Jau 1841. gadā viņš organizēja savu pirmo ceļojumu pa Angliju 570 personām, cenā tika iekļauta arī tēja un šķiņķmaizītes. Tiklīdz Londonā tika atvērta Tomasa Kuka tūrisma firma, tai parādījās sekotāji visā Eiropā. 1869. gadā tika atklāts tūrisma birojs Ķelnē. Pirmajos tūrisma birojos ir piedāvāti visi pakalpojumi, ko varam saņemt līdzīgos birojos mūsdienās, izņemot ceļojumu ar lidmašīnu. Tomasa Kuka slava bija tik liela, ka viņa sniegtos pakalpojumus izmantoja pat karaliskās ģimenes. Tomasam Kukam tika uzticēts personīgi organizēt un vadīt Viņa Majestātes ceļojumu uz Svēto zemi Izraēlu. Ķeizars bija sajūsmināts par brīnišķīgo ekskursiju. Par ceļojuma organizēšanu anglis tika apbalvots ar prūšu ordeni, kas bija 50 043 sterliņu mārciņu vērts.

(Pēc Jolantas Aišpures, Ievas Margēvičas grāmatas „Ceļošana”)

10. pielikums

Skolēna darba lapa

Darbs ar tekstu

Ceļojumu biroji piedāvā

1. uzdevums.

Lasi sludinājumus!

<p>„Mazā, jaukā Austrija” – Vīne, Zalcburga, Insbruka, Tiroles Alpi un mazpilsētiņas. 29.05., 15.06., 1.08. Cena 120.00 Ls.</p>	<p>„Lielā Alpu tūre” – Štīrijas Alpi Austrijā, Dolomīti, Kortīna d’Ampeco un Gardas ezers Itālijā, Šamonī Francijā. Lugāno, Ženēvas ezera kūrorti un Alpu kalnu pārejas Šveicē. 10 dienas. 24.07. Cena – 205.00 Ls.</p>
<p>„Mazā Ziemeļitālija” – Venēcija, Verona, Gardas ezers, Vīne. 7 dienas. 1.04., 3.07., 21.08. Cena – 125.00 Ls.</p>	<p>„Skandināvijas kruīzs” – brauciens ar prāmi. Tallina, Helsinki, Turku, Stokholma. 3 dienas. 27.03., 5.04., 11.06. Cena – 125.00 Ls.</p>
<p>„Brīvdienas Slovākijā” – Tatra kalni, gājiens pa tūristu takām, Demānovas stalaktītu alas, brauciens ar plostu, Poprada. 5 dienas. 26.06., 14.07., 4.08. Cena – 140.00 Ls.</p>	<p>„Mazā Čehija” – 2 dienas Prāgā, Drēzdene, Koņepruskas stalaktītu alas, Karlšteina. 5 dienas. 27.03., 21.05., 12.06., 4.07. Cena – 145.00 Ls.</p>
<p>„Limuzīns un Vecpiebalgas ūdensrozes” – Sigulda, Ungurmuiža, Raunas Staburags, Vecpiebalga, Vaives dzirnavas, keramikas darbnīca Madonā. 2 dienas. 3.07. Cena – 42.00 Ls.</p>	

(Pēc interneta materiāliem)

2. uzdevums.

Sameklē katra ceļotāja vēlmēm atbilstošu ceļojumu! Paskaidro, kāpēc jāizvēlas šis ceļojums!

1. Divi jauni, romantiski ceļotāji vēlas apskatīt Vīni un Zalcburgu. Ceļojums tiek plānots jūnija vidū, jo tad viņi ir brīvi 7 dienas.

---

2. Nenogurdināma, temperamentīga ceļotāja un dabas mīļotāja vēlas apmeklēt valsti, kura ir pazīstama kā picas un pastas dzimtene. Atvaļinājumu ceļotāja plāno augusta beigās.

---

3. Septītās klases skolnieks Juris mācību gada laikā iekrājis 150 latus un vēlas tos iztērēt, vasaras brīvlaikā apceļojot Čehiju.

---

4. Skolotāja Alise vēlas pavasara brīvdienās doties ceļojumā pa Eiropu. Viņa grasās iztērēt ne vairāk kā 160 latus.

---

5. Uz nedēļu no ASV ierodas Latvijā Māra attāls radnieks. Divas dienas ģimene nolēmusi veltīt ceļojumam pa Latviju.

---

11. pielikums

Pārbaudes darbs

1. uzdevums. (12 p.)

Lasi tekstu! Atceries, ka lokāmie divdabji bieži tiek izmantoti salikto laiku veidošanai!

2004. gadā Eiropas Savienības valstu saimē ir uzņemta arī Ungārija. Šī nelielā valsts atrodas Austrumeiropas vidusdaļā. Ungārijas galvaspilsēta ir vilinošā un tūristus intriģējošā Budapešta. Cilvēks, kurš pirmo reizi ir ieradies pilsētā, ir pārsteigts par krāšņo, kontrastiem bagāto pilsētas panorāmu.

Donavas upe sadala Ungārijas galvaspilsētu divās daļās: upes pauguraino labo krastu aizņem Buda, bet kreisā krasta līdzenumā izpletusies Pešta. Senās pilsētas Buda, Pešta un Obuda apvienotas tikai 1873. gadā, tāpēc Budapešta ir salīdzinoši jauna pilsēta. Tagad tā lepojas ar astoņiem tiltiem, pazīstamākais no kuriem ir pagājušā gadsimta vidū celtais

Ķēžu tilts. Budapešta ir viena no pirmajām pilsētām Eiropā, kur ir uzbūvēts metro, tas atklāts 1896. gadā, kad Ungārija svinējusi valsts pastāvēšanas tūkstošgadi.

(Pēc interneta materiāliem)

2. uzdevums. (10 p.)

Pārveido darbības vārdus par divdabjiem ar -ošs, -oša un iesaisti tos vārdu savienojumos!

Paraugs.

augt – augošs – augošs bērns

smaržot – _____

pāriet – _____

mirdzēt – _____

starot – _____

braukt – _____

3. uzdevums. (6 p.)

Izveido no dotajiem teikumiem saliktus pakārtotus teikumus, iesaistot darbības vārda salikto laiku formas!

Paraugs.

Es atgriezos mājās. Man piezvanīja draugs.

Kad es biju atgriezies mājās, man piezvanīja draugs.

Iestājas rudens. No kokiem nokrīt lapas.

_____

_____

Pienāks lietainais oktobris. Antons svinēs savu dzimšanas dienu.

_____

_____

Agnese izlasīja pasaku. Viņa sāka sapņot par pasaku princi baltā zirgā.

_____

_____

4. uzdevums. (16 p.)

1. Raksti teikumus, palīgteikuma vietā lietojot divdabi ar -ams, -ama, -āms, -āma!

Paraugs.

Anglijā Intars satika cilvēku, kuru labi pazīst.

Anglijā Intars satika pazīstamu cilvēku.

Skolotāja skaidro uzdevumu, kuru skolēni nesaprot.

_____

Pie galda stāv krēsls, kuru var grozīt.

Mēs nopirkām katlu, kurā ēdienu var tvaicēt.

---

2. Svītriņu vietā ieraksti *a* vai *ā*!

tur __ ms, gādāj __ ms, nosūt __ mi, skait __ ms, laist __ ms, dzird __ ms, rakst __ ms, saņem __ ms, aicin __ ms, skaidroj __ mas

5. uzdevums. (6 p.)

Pārveido teikumus ciešamajā kārtā!

Veikalā pārdod grāmatas par Eiropas Savienību.

Skolēni stundā raksta vēstuli literārajam varonim.

Mani vecāki apmeklē izstādi „Brīnišķīgā Itālija”.

Vērtēšana

1. uzdevums. (12 p.)

Par katru pasvītoto divdabi – 1 p.; $1 \times 12 = 12$ p.

2. uzdevums. (10 p.)

Par katru pareizi izveidotu divdabi – 1 p.; $1 \times 5 = 5$ p.

Par katru pareizi izveidoto vārdu savienojumu – 1 p.; $1 \times 5 = 5$ p. $5 + 5 = 10$ p.

3. uzdevums. (6 p.)

Par katru saturiski pareizi uzrakstītu teikumu – 1 p.; $1 \times 3 = 3$ p.

Par katru gramatiski pareizi uzrakstītu teikumu – 1 p.; $1 \times 3 = 3$ p. $3 + 3 = 6$ p.

4. uzdevums. (16 p.)

1. Par katru saturiski pareizi uzrakstītu teikumu – 1 p.; $1 \times 3 = 3$ p.

Par katru gramatiski pareizi uzrakstītu teikumu – 1 p.; $1 \times 3 = 3$ p. $3 + 3 = 6$ p.

2. Par katru pareizi ierakstītu burtu – 1 p.; 1×10 p. = 10 p. $6 + 10 = 16$ p.

5. uzdevums. (6 p.)

Par katru saturiski pareizi uzrakstītu teikumu – 1 p.; $1 \times 3 = 3$ p.

Par katru gramatiski pareizi uzrakstītu teikumu – 1 p.; $1 \times 3 = 3$ p. $3 + 3 = 6$ p.

Kopā: 48 punkti

Vērtējuma skala

Balles	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Punkti	1–5	6–10	11–16	17–22	23–28	29–34	35–38	39–42	43–46	47–50

Skolotājs šo pārbaudes darbu drīkst izmantot arī kārtējai vērtēšanai, novērtējot to ar *i* vai *ni*.

12. pielikums

Pārbaudes darbs

1. uzdevums. (10 p.)

Klausies tekstu un ieraksti izlaistos vārdus!

Rīgas Domskola

Iespējas iegūt izglītību Rīgā no 13. līdz 16. gadsimtam nebija lielas, un iegūtās zināšanas – trūcīgas. Tās dažas skolas, kas pilsētā pastāvēja šajā laikā, bija domātas turīgo iedzīvotāju bērniem.

Rīgā pirmā skola _____ ap 1211. gadu pie Doma baznīcas. Par to, ka šeit bijusi skola, liecina Doma _____ no 1994. līdz 1997. gadam _____ atrastie rakstāmpiederumi.

Tāpat kā _____ Eiropas pilsētās, arī viduslaiku Rīgā, par izglītību rūpējās baznīca. Domskolas galvenais uzdevums bija sagatavot katoļu garīdzniekus. Mācības tajā notika _____. Galvenie skolā _____ bija latīņu valoda, reliģiskā filozofija, aritmētika, grieķu un senbreju valoda. Skolēni mācījās Domskolā _____.

(Pēc interneta materiāliem)

2. uzdevums. (10 p.)

Lasi vēstuli! Sakārto to pareizā secībā!

Nr.p.k.	Vēstules teikumi
	Tagad pastāstīšu par to, kas mums ir paredzēts ceļojuma programmā.
	Otrdien nav ielānota neviena ekskursija. Tad katrs varēs iet un braukt, kur sirds vēlas.
	Sveiks, Oskar!
	Pašlaik sēžu kādā no Parīzes parkiem. Zini, šo parku nosaukumus es pat necenšos atcerēties, jo galvenais ir justies labi, nevis piebāzt galvu ar visādiem sarežģītiem nosaukumiem.
	Pirmdien visa mūsu grupa ar autobusu dosies uz Luāras ieleju un Versaļas pili. Vakarā paredzēta ekskursija ar kuģīti pa Sēnas upi.
	Ir pagājušas trīs garas dienas, un beidzot man ir nedaudz laika, lai uzrakstītu Tev vēstuli.
	Vakar, t.i., sestdien, iebraucām Parīzē. Pirmie iespaidi fantastiski: mulinoši veikaliņi, kurus es noteikti izstaigāšu, jo vēlos iegādāties blūzīti, mājīgas kafejnīcas un dārgi restorāni.
	Uz drīzu tikšanos! Mamma.
	Uz Luāras ieleju un pili es noteikti braukšu, bet ar kuģīti gan ne, jo tu zini, cik ļoti man nepatīk atrasties uz kuģa.
	Trešdien atkal sēdīsimies autobusā un dosimies uz māju pusi, pa ceļam apmeklēsim arī Krakovu. Tur gan esot interesanti!

(Pēc Jolantas Aišpures, Ievas Margevičas grāmatas „Ceļošana”)

3. uzdevums. (12 p.)**Lasi tekstu! Pasvītro tajā divpadsmit divdabjus!****Ceļnieka pasaka**

Ceļnieks apmaldījies ziemas laikā, pa mežu braukdams. Maldoties pienācis vakars, sācis putināt.

Pēc ilgas braukšanas nokļuvis pie kādām mājām. Iekšā iegājis, ceļnieks lūdzis naktsmājas. Bet mājinieki tikai tad atvēlējuši naktsmājas, ja ceļnieks apsolās visu nakti stāstīt pasakas. Ceļnieks drusku apsildījās, tikmēr visi mājas ļaudis apsēdās ap nogurušo ceļnieku.

Paskatījies uz izbrīnītajiem ļaudīm, ceļnieks pieteicis, ka nedrīkstot neko jautāt, kamēr viņš stāsta. Ja kāds viņu pārtrauks, pasaku vairs neturpinās – ies gulēt. Visi piekrituši, un ceļnieks stāstījis.

Viņš stāstījis, kā gājis pa biezu, biezu mežu un redzējis pretī lidojošu melnu vārnu. Tā laidusies te augstāk, te zemāk, bet nenolaidusies uz zemes. Klausīdamies šo stāstu piekto reizi, kāds no mājas ļaudīm nav izturējis un pajautājis, kas tad notika tālāk.

Ceļnieks apklusa, likās uz siltā mūrīša un netraucēts nogulējies līdz nākamajam rītam.

(Pēc interneta materiāliem)

4. uzdevums. (22 p.)**1. Izvēlies trīs vārdu savienojumus ar divdabjiem un iesaisti tos trīs teikumos!**

Paejot man garām, **pieaugušais** cilvēks, **tuvojoties** mājām, **pārspriežot** notikumu, dzirdēju **stāstām** pasaku, **aizraujošs** stāstījums, **iepriecinādams** sevi, **sniegdamies** pēc somas, **pārsteidzošs** priekšlikums, **mezdams** šķēpu, **piemērots** vingrinājums, sastapu viņu **sarunājamies**, **sarunājoties** par filmu, redzēju viņu **augam**, **paredzama** rīcība, **lidojis** garām

2. Izceltos divdabjus izraksti dotajā tabulā!

Lokāmi divdabji	Nelokāmi divdabji	Daļēji lokāmi divdabji
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

5. uzdevums. (10 p.)**Saliec teikumos pieturzīmes!**

1. Staigājot pa peļķēm bez gumijas zābakiem kājas kļūst slapjas.
2. Zēns stāvēja klusi un mierīgi it kā cenzdamijs no kaut kā atbrīvoties.
3. Katru rītu tikko no gultas izkāpusi Karīna skrēja pie sava mīluļa.
4. Sulas glāze līdz pusei izdzerta bija atstāta uz bāra letes malas.
5. Priecīgi saveicinājušās draudzenes uzmanīgi nopētīja viena otru.

Klausīšanās uzdevuma teksts (1. uzd.)

Rīgas Domskola

Iespējas iegūt izglītību Rīgā no 13. līdz 16. gadsimtam nebija lielas, un iegūtās zināšanas – trūcīgas. Tās dažas skolas, kas šajā laikā pastāvēja pilsētā, bija domātas turīgo iedzīvotāju bērniem.

Rīgā pirmā skola *dibināta* ap 1211. gadu pie Doma baznīcas. Par to, ka šeit bijusi skola, liecina Doma *pagalmā* no 1994. līdz 1997. gadam *veiktajos izrakumos* atrastie rakstāmpiederumi.

Tāpat kā *pārējās* Eiropas pilsētās, arī viduslaiku Rīgā, par izglītību rūpējās baznīca. Domskolas galvenais uzdevums bija sagatavot katoļu garīdzniekus. Mācības tajā notika *latīņu valodā*. Galvenie skolā *mācāmie priekšmeti* bija latīņu valoda, reliģiskā filozofija, aritmētika, grieķu un senebreju valoda. Skolēni mācījās Domskolā *trīs gadus*.

(Pēc interneta materiāliem)

Vērtēšana

1. uzdevums. (10 p.)

Par katru pareizi ierakstītu vārdu – 1 p.; $1 \times 10 = 10$ p.

2. uzdevums. (10 p.)

Par katra teksta fragmenta pareizu secību – 1 p.; $1 \times 10 = 10$ p.

3. uzdevums. (12 p.)

Par katru pasvītoto divdabi – 1 p.; $1 \times 12 = 12$ p.

4. uzdevums. (22 p.)

1. Par katru pareizi veiktu ierakstu – 1 p.; $1 \times 16 = 16$ p.

2. Par katru gramatiski pareizi uzrakstītu teikumu – 1 p.; $1 \times 3 = 3$ p.

Par saturiski pareizi uzrakstītu teikumu – 1 p.; $1 \times 3 = 3$ p.

$16 + 3 + 3 = 22$ p.

5. uzdevums. (10 p.)

Par katrā teikumā pareizi ielikto pieturzīmēm – 2 p.; $2 \times 5 = 10$ p.

Kopā: 64 punkti

Vērtējuma skala

Balles	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Punkti	1–7	8–14	15–21	22–29	30–36	37–43	44–49	50–55	56–59	60–64

4. nodaļa. Cilvēkam vajag suni

Apakštemati un mācību stundu saturs	MG	DB	SG
Man ir suns...			
1., 2. stunda. Suns – vissenākais mājdzīvnieks. Saruna par suņiem un citiem mājdzīvniekiem. Darbs ar tekstu. Apstākļa vārda jēdziens.	65., 66. uzd.	38., 39. uzd.	1. pielikums 2. pielikums
3. stunda. Suņu mode. Apstākļa vārdu pareizrakstība.	67.– 69. uzd.	40., 41. uzd.	3. pielikums
Suns – palīgs un draugs			
4. stunda. Suņi – palīgi. Apstākļa vārdu salīdzināmās pakāpes. Apstākļa vārdu sinonīmi, to lietošana.	70.–72. uzd.	42., 43. uzd.	
5. stunda. Suņi – draugi. Jautājumu veidošana par tekstu. Apstākļa vārdi, kas ievada palīgteikumu.	73., 74. uzd.	44. uzd.	4.pielikums
6.,7. stunda. Argumentētā esēja. Pārbaudes darbs.	75. uzd.		

Apgūstot **nodaļu „Cilvēkam vajag suni”**, skolēni iepazīstas ar apstākļa vārdu. Skolēni tiek mudināti stāstīt par vienu no vissenākajiem mājdzīvniekiem un cilvēka palīgiem – suņiem, piedalīties diskusijās un strādāt ar tekstu. Skolēni mācās rakstīt argumentēto esēju. To skolēni rakstīs arī 8. un 9. klasē, kā arī vidusskolā, tāpēc 7. klasē galvenā uzmanība jāpievērš argumentācijas prasmei un esejas struktūras izpratnei.

1. un 2.stunda. MG 67. uzd. 1. nosacījuma atbildes: **1.** B, **2.** C, **3.** D, **4.** A, **5.** E.

3. stundā, lai skolēni uzmanīgi klausītos izveidotos dialogus, ieteicams izmantot dažādus metodiskos paņēmienus, piemēram, darbs ar kartītēm – ja dialogs liekas skolēniem interesants, tiek pacelta zaļā kartīte, ja ne – sarkanā. Lai darbs ritētu raitāk, jānosaka dialoga runāšanas ilgums, piemēram, 1–3 min.

5. stundā pēc MG 74. uzd. veikšanas ieteicams veikt radošo mājasdarbu: stāstīt par kādas filmas, kurā piedalās dzīvnieki, tapšanas gaitu. Kā piemēru var minēt filmas „Bēthovens”, „Lesija”, „101 dalmācietis” u. c.

DB 44. uzd. – krustvārdu mīklas atrisinājums.

T	A	D																			
				K	Ā																
					P																K
		T			Ē																A
K	Ā	P	Ē	C																	D
	D						T	I	K	K	O										
	Ē						U														
	Ļ			K	U	R															

6. un 7. stundā skolotājs palīdz skolēniem izprast argumentētās esejas rakstīšanas īpatnības. Ja skolēniem ir sarežģīti izprast argumentētās esejas uzbūvi, skolotājs var rakstīt argumentēto esēju kopā ar skolēniem un uzrakstīto analizēt pēc mācību grāmatā ievietotā parauga.

MG 75. uzd. 3. nosacījums ir pārbaudes darbs par nodaļu, tā izvērtēšanai ieteicams izmantot šādus vērtēšanas kritērijus.

P.	Saturs	Teksta uzbūve	Leksika	Pareizrakstība
4	Temats atklāts, viedoklis argumentēts. Ievērots apjoms (120–150 vārdu).	Teksts strukturēts. Argumentētās esejas stils ieturēts.	Plašs vārdu krājums, kas ļauj precīzi, skaidri un tēlaini izteikt domu.	Ir dažas (līdz 3) pareizrakstības un interpunkcijas kļūdas.
3	Temats daļēji atklāts. Nepietiekama argumentācija. Ievērots apjoms.	Teksts pamatā strukturēts. Nepilnīgi izteikts 1 argumentētās esejas elements.	Leksikas izvēle atbilst tematam. Ir dažas neprecizitātes vārdu izvēlē.	Ir 4–6 pareizrakstības un interpunkcijas kļūdas.
2	Temats atklāts virspusēji. Trūkst spēcīgu argumentu. Nepietiekams apjoms (50–75 vārdi).	Teksts veidots haotiski. Nepilnīgi izteikti 2 argumentētās esejas elementi.	Nabadzīgs vārdu krājums. Tas traucē uztvert tekstā izteikto domu.	Ir vairāk par 7–10 pareizrakstības un interpunkcijas kļūdām.
1	Saturs neatbilst tematam. Argumenti ļoti vāji. Nepietiekams apjoms.	Teksts nav strukturēts. Stils neatbilst argumentētās esejas rakstīšanas nosacījumiem.	Ļoti nabadzīgs vārdu krājums. Teksts nesaprotams.	Ir vairāk par 10 kļūdām.

(Pēc VISC izstrādātajiem kritērijiem)

Vērtējuma skala

Balles	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Punkti	1	2–3	4–5	6–7	8–9	10	11–12	13–14	15	16

Nodaļas apguves gaitā skolēniem ieteicams piedāvāt (pēc skolotāja izvēles) arī papildu uzdevumus, kas veidoti, izmantojot latviešu tautas pasaku „Zvēru karš suņa dēļ”. Šis izdales materiāls noderēs teksta izpratnes un arī stāstīt prasmes attīstīšanai. Darbu ar tekstu ir iespējams organizēt individuāli, pāros un grupās (sk. 4. pielikumu).

Pielikumi

1. pielikums

Klausīšanās teksts (DB 1. uzd.)

Vilkus uzskata par visu mājas suņu šķirņu senčiem, lai gan šim uzskatam ir arī pretinieki. No vilkiem cēlušies arī savvaļā atgriezušies suņi – Austrālijas dingo un Jaungvinejas savvaļas suņi.

Pētījumi liecina, ka vilki tikuši pieradināti daudzreiz, un tas ir sācijas Austrumāzijā jau pirms 100 000 gadiem.

Arvien nav pilnīgas skaidrības, kad un kur mājas suņi īsti izcēlušies. Vairākums arheologu uzskata, ka suņi no vilkiem atzarojušies pirms 15 000–35 000 gadiem Eirāzijā, no kurienes izplatījušies citur pasaulē. Nav zināms arī, kura vilku pasuga ir pieradināta – zinātnieki domā, ka tā ir Tibetas pasuga, citi uzskata, ka suņa sencis ir Indijas vilks.

Vilki un mājas suņi ģenētiski ir stipri radniecīgi. Vilkiem ir lielāks smadzeņu tilpums nekā suņiem, lielākas ķepas, dzeltenas acis, garākas kājas un lielāki zobi nekā mājas suņiem.

(Pēc interneta materiāliem)

2. pielikums

Klausīšanās teksts (DB 2. uzd. 3. nosacījums)

Foksterjers Džeks visu mūžu *kaislīgi* bija nodevies braukāšanai pa dzelzceļu. Džeks, kurš *pastāvīgi* dzīvoja Saseksā, Lūisas pilsētiņā, *allaž* lēca *iekšā* vilcienos un tā izbraukāja visus Anglijas dienvidus. 1881. gadā kāds laikraksts *precīzi* aprakstīja Džeka parastos piedzīvojumus. *Tur* bija rakstīts: „Viņš ieradās ar vilcienu no Braitonas, sasniedza Steiningas staciju pulksten 10.50, *tad* uz minūti izkāpa, bet *tālāk* devās ar to pašu vilcienu līdz Henfildai. *Te* viņš ieskrēja netālajā ēdnīcā, *kur* tika pacienāts ar biskvītu. Pēc īsas pastaigas suns iekāpa Vestgrinstedas vilcienā, tur pavadīja visu pēcpusdienu, un atgriezās Braitonā *tieši* laikā, lai paspētu iekāpt pēdējā vilcienā uz Lūisu.”

Foksterjera ceļojumi kļuva leģendāri, suni pat stādīja *priekšā* Velsas princim un princesei. Dzelzceļa pārvalde uzdāvināja Džekam *godam* nopelnītu kaklasiksnu. Uz tās bija uzraksts: „Esmu Džeks – dzelzceļa suns. Lūdzu, iedodiet man padzerties, pēc tam es braukšu *atpakaļ* uz mājām Lūisā.”

Mūža nogali suns pavadīja *klusī* un *mierīgi*, taču arī *tad* viņš, *kad* radās iespēja, izšmauca īsā dzelzceļa braucienā.

(Pēc Rolfa Harisa darba „Patiesi stāsti par dzīvniekiem”)

3. pielikums

Klausīšanās teksts (DB 4. uzd.)

Afgāņu kurts pieder pie vējsuņu Austrumu tipa pārstāvjiem. Šķirne ir ļoti sena. Ir liecības, ka jau divus gadu tūkstošus pirms mūsu ēras Afganistānas stepēs, tuksnešos un kalnos mituši mūsdienu afgāņu kurta pēcteči. Klejotājtautām šie suņi palīdzēja sagādāt uzturu, dzenot un nokožot medījumu, ganīt lopus. Tos bija aizliegts izvest uz citām zemēm. Afgāņu kurts pēc dabas ir ļoti *aktīvs, kustīgs* suns. *Savējiem* šis suns ir *uzticams*, svešiem neuzticas. Ir *atturīgs*. Pēc dabas *draudzīgs, ne pārāk pakļāvīgs*.

Baseti cēlušies no ģenētiskiem pundursuņiem. Šķirne ir ļoti sena. Cilvēki izmanto šos suņus dažādi – vieniem baseti ir medību un darba suņi, otriem – kompanjoni un ģimenes suņi. Suns piemērots medībām gan uz lauka, gan alās, tos izmanto lapsu, oposumu un fazānu medībām. Basets ir *mīļš, uzticīgs, mierīgs un labi audzināts* suns jau no dzimšanas brīža. Tie lieliski iekļaujas ģimenes dzīvē, jo to raksturs vienmēr ir *draudzīgs* un suns nekad neizrāda ne agresiju, ne dusmas. Tie ir *maigi*, taču *ne pārāk pakļāvīgi*, suņi ļoti pieķeras saviem saimniekiem un ļoti mīl bērnus.

Par dalmācieša dzimteni diezgan ilgi strīdējās. Anglijā valdīja uzskats, ka tas esot Dalmācijas robežsargu dienesta suns. Citi domāja, ka angļi suni ievēduši no Indijas, proti, no Bengālijas. Mūsdienās uzskata par droši pierādītu, ka jau 13. gadsimtā šķirne bijusi plaši izplatīta Kroātijā. Dalmācietis pēc dabas ir *jautrs un piemīlīgs*, ļoti viegli pakļaujas dresūrai, ārzemēs to uzskata par universālu suni un izmanto dažādam sabiedriski derīgam darbam. Dalmācietis ir ļoti *draudzīgs*, īsās, gludās spalvas dēļ tas ir *piemērots dzīvei pilsētā*.

(Pēc interneta materiāliem)

4. pielikums

Skolēna darba lapa

1. uzdevums.

1. Lasi pasaku!

Zvēru karš suņa dēļ

Toreiz, kad lāčiem vēl bijuši gari kakli kā aitām un stirnām, kad kaķim bijusi tik īsa astīte kā zaķim un lapsai aste tik gara un gluma kā kveķšķim, un kad gailis vēl gluži tāpat izskatījies kā vista, kad zvēri un lopi savā starpā draudzīgi runājuši, cits citam grūtās dienās palīdzējuši. Bet, ja kāds pret citiem grēkojis, tad to tūliņ aicinājuši zvēru tiesas priekšā un sodījuši.

Ap to laiku Teļu silā dzīvojis vecs vilks un vilcene. Netālu no sila Pavāra mājā dzīvojis raibs suns, kas vecumā bija kļuvis nevarīgs: ne vairs jaudāja mājas apsargāt, ne arī ganam lopus riet. Tādēļ saimnieks tam nogriezis maizes riku un izdzinis no mājām, lai iet, kur kājas nes. Raibais suns, maizes riku apēdis, gājis gar sila malu, gudrodams, ko iesākt, ko darīt.

Vilks to pamanījis un prasījis, kas vecajam draugam kaiš. Suns raudādams izsūdzējis bēdas un teicis, ka nezinot, ko iesākt un kā vecumā maizi pelnīt. Vilks domīgi galvu pakratījis un teicis: „Ja mani klausīsi un sava saimnieka dēla kāzās labi dosi paēst, padzert, tad – es galvoju – tev maizes netrūks.” Raibais suns, to dzirdēdams, apņēmies darīt visu, ko vien vilks teikšot.

Labi! Vilks ņēmies suni izmācīt, lai Pavāra ganiem varētu iet līdzī. Kad gani tepat blakus lopus ganišot, tad šis ganiem nolaupīšot labāko aitu un laidīšot silā iekšā, bet suns lai dodoties viņam pakaļ un ņēmot nolaupīto aitu nost, ko šis bez kāda strīda atdošot.

Sacīts – darīts. Vilks sagrābis aitu aiz kakla un devies mežā. Gani klieguši, ko jaudājuši, suns laidies, cik spēdams, pakaļ un izpestījis aitu no vilka zobiem. Gani, mājās pārnākuši, slavējuši raibā suņa drošsirdību un veiklību, saimnieks, to dzirdēdams, licis dot tam maizi un putru, kamēr vien tas ēd.

Drīz arī saimnieka vecākais dēls ņēmis sievu. Kāzu vakarā vilks atnācis pie suņa un prasījis, kas apsolīts. Suns tūliņ iavedis to pagrabā pie alus un gaļas; tur atraduši kaktā brandavīna mucīņu, no kuras vilks iedzēris krietnu malku. Apreibis viņš sācis kaukt un gaudot, sacīdams, ka tam gauži patīk dziedāt. Suns to aizliedzis, bet kas tad dzērušam liegs! Suns, baidīdamies, ka saimnieks dzirdēs, laidis pekas vaļā, bet skriedams aizrāvis pagraba durvis ciet. Kāzu viesi, izdzirdējuši vilka kaukšanu, gājuši ar rungām, mietiem, cirvjiem vilku pārmācīt. Tas gan turējies pretī, bet bijis vien jāsamaksā par savu pārgalvību ar dzīvību.

Vilcene, savu vīru ilgi gaidot, sākusi raizēties. Gar sila malu iedama, tā satikusi suni un vaicājusi par savu vīru. Suns teicies, ka veco vilku nav redzējis, bet vilcene uzstājusi, ka abi kāzu vakarā uz pagrabu gājuši. Raibais suns tā arī palika pie sava.

Neko darīt, vilcene tad iesūdzējusi raibo suni zvēru tiesā. Abiem bija jāizvēl divi aizstāvji un, ja vajadzīgs, arī sprieduma izpildītāji. Vilcene izvēlējusies lāci un lapsu, bet suns – kaķi un gaili. Tiesai bijis jāšākas mazā gaismiņā sila vidū, pie lielās priedes. Vilcene, lācis un lapsa turp devušies jau vakarā: lācis uzkāpis priedes zaros, bet lapsa ielīdusi žagaru kau-dzē.

Rīta agrumā nācis arī kaķis ar lielu bomi pār pleciem un gailis ar žagaru bunti, lai vainīgo uz vietas var nopērt. Nonākuši pie priedes, apskatījušies apkārt – neviena neredzējuši, domājuši, ka par agru atnākuši. Kaķis nosēdies pie žagaru kaudzes, bet gailis stāgājies apkārt, galvu pacēlis. Te kaķis pamanījis lapsas astes galiņu un padomājis, ka tā ir pele, un lēcis ar nagiem un zobiem virsū. Lapsa nobijusies, skrējusi no žagariem laukā un uzskrēja gailim virsū. Tas, bailēs kliegdams un brēkdams, lēcis priedē augšā un sabaidījis lāci, kurš nezinājis, kurp šauties: krizdams savu tievo, garo kaklu sasitis tā, ka no tā laika tas kļuvis īss un resns, tāds kā šodien lācis redzams.

Tā arī tiesa beigusies, bet suns ar vilku kopš tā laika ir lieli ienaidnieki. Gailim, tāpat kā toreiz, jānēsā uz muguras žagaru bunte, bet kaķim bomis, bet lapsai astes galā izaugušas garas spalvas, tāpēc aste drīzāk žagaru sauļai līdzinās.

(Latviešu tautas pasaka)

2. Pasaki citiem vārdiem!

vecumā bija palicis nevarīgs – _____
 suns laidies cik spēdams pakaļ – _____
 iedzēris krietnu malku (brandavīna) – _____
 mazā gaismiņā – _____
 ar lielu bomi pār pleciem – _____
 nezinājis, kurp šauties – _____

3. Sakārto notikumus pareizā secībā!

Nr.p.k.	Notikumi
0.	<i>Kādreiz visi dzīvnieki draudzējās.</i>
	Senos laikos Teļu silā dzīvoja vecs vilks un vilcene, bet Pavāru mājās vecs raibs suns.
	Suns apņēmies vilku klausīt un pabarot saimnieka dēla kāzās.
	Tur vilks dzēra un ēda, līdz sāka gaudot.
	Vilks nozaga ganiem labāko aitu un ļāva sunim to izglābt.
	Saimnieks suni izdzina no mājām.
	Suns nobijās un aizbēga.
	Gani suni slavēja, bet saimnieks lika suni barot līdz tā mūža galam.
	Kad saimnieka vecākais dēls dzēra kāzas, suns aizveda vilku uz pagrabu.
	Vilcene uztraucās par vīru.
	Kāzu viesi dzirdēja vilka gaudošanu, atrada to un nosita.
	Sila malā vilcene satika suni un jautāja par vīru.
	Vilcene iesūdzēja suni zvēru tiesā.
	Suns teica, ka vilku nav redzējis.
	Vilcenes aizstāvji – lapsa un lācis – ieradās uz tiesas vietu vakarā. Abi noslēpās.
	Lācis nokrita, stipri sasita kaklu.
	Kaķis ieraudzīja lapsas astes galu un noturēja to par peli, sāka to ķert un pārbiedēja lapsu.
	Rīta agrumā ieradās suņa aizstāvji – kaķis un gailis.
	Gailis nobijās un uzlēca priedē, kur slēpās lācis.
	Kopš tā laika vilks un suns ir niknākie ienaidnieki.

5. nodaļa. Ar viņiem lepojas Latvija

Apakštemati un mācību stundu saturs	MG	DB	SG
Sportisti			
1., 2. stunda. Saruna, ar ko var lepoties. Prievārdu iedalījums. Prievārds teikumā.	76., 77.uzd.	45.– 48.uzd.	1. pielikums
3., 4.stunda. Darbs ar tekstu. Prievārdu lietojums tekstā.	78., 79.uzd.	49., 50.uzd.	2. pielikums
5. stunda. Latvijas sportisti pasaulē. Darbs ar informācijas avotiem. Ziņojums „Latvijas sportisti pasaulē”.	80.uzd.	51.uzd.	3. pielikums
6. stunda. Dialogs „Sports manā dzīvē”. Prievārda <i>uz</i> lietojums ar lietvārdu dažādos locījumos.	81.uzd.	52.uzd.	4. pielikums
7. stunda. Sports ir mans dzīves stils. Stāstījums, izmantojot balsta vārdus.	82.uzd.	53.uzd.	
8. stunda. Sporta līdzjutēji. Aptauja. Dialogi par noteiktu tematu. Izsauksmes vārdu lietojums.	83.uzd.	54.uzd.	
9. stunda. Mana kā līdzjutēja pieredze. Izsauksmes vārdi dialogā.	84., 85.uzd.	55.uzd.	
10. stunda. Darbs ar tekstu. Slavenie sportisti. Saikļi.	86., 87.uzd.	56.uzd.	5. pielikums
Varonība ikdienā			
11. stunda. Saruna par jēdzieniem <i>varonis, varonība, varonīgs</i> . Pakārtojuma un sakārtojuma saikļu lietojums.	88., 89.uzd.	57., 58.uzd.	6. pielikums
12. stunda. Varoņi, kas dzīvo mums blakus. Atkārtoto saikļu lietojums.	90.uzd.	59.uzd.	
13. stunda. Vai varoņi iet uz konkursiem? Partikulu lietojums.	91., 92.uzd.	60.uzd.	
14., 15. stunda. Projekta darbs. „Manas skolas lepnums”. Sava viedokļa izteikšana.	93.uzd.	61.uzd.	
16.,17. stunda. Pārbaudes darbs.			

Nodaļas „Ar viņiem lepojas Latvija” izklāstu ieteicams sākt ar diktātu, lai skolēni atkārtotu sporta veidu nosaukumu pareizrakstību. Ja nepieciešams, pievēršama uzmanība vārddarināšanai latviešu valodā.

2. stundā ieteicams uzdot mājasdarbu: atrast presē vai internetā pārskatus vai komentārus par Latvijas sportistiem pasaulē.

Ja ir laiks, skolotājs var piedāvāt skolēniem veikt projekta darbu par sportu (sk. 2. pielikumu).

1. To ieteicams veikt grupās. Skolēni individuāli, pēc tam kopā aizpilda 1. darba lapu.

Izveido projekta darba struktūru un veic projekta uzdevumu: savāc un apkopo materiālus par konkrēto sporta veidu.

2. Grupās aizpilda 2. darba lapu.

3. Iepazīstina ar savu darbu citas grupas.

4. Pēc darba veikšanas vajadzētu pārrunāt, kā veicās sadarbība grupā, kā paši skolēni vērtē padarīto.

5. Vērtēšana. Skolotājs var pats vērtēt skolēnu darbu (apkopotais materiāls, prezentācija, prasme strādāt kopā), kā arī izmantot skolēnu pašvērtējumu un citu skolēnu vērtējumu.

3. pielikumu ieteicams izmantot, ja ir palicis laiks.

6. pielikumu var izmantot kā mājasdarbu vai arī kā darbu grupās. Ieteicams strādāt datorklasē, lai skolēni varētu atrast informāciju internetā.

Teksts MG 89. uzdevumam

Bērnībā man ļoti patika Kārļa Skalbes pasaka “Kaķīša dzirnavas”. Esmu to pārlasījusi daudzkārt, esmu arī skatījusies animācijas filmu. Un varu teikt, ka katrā dzīves posmā, katrā vecumā šo pasaku uztver citādāk. Kad biju mazs bērns, man patika klausīties par kaķīšiem. Vēlāk es sapratu, ka pasakā notiek labā un ļaunā cīņa. Tagad es varu teikt, ka Skalbes baltais Kaķītis tiešām bija varonis. Viņš bija klusais cīnītājs, kas pret pasaules ļaunumu vērsās ar labestību. Un uzvarēja. Tātad varonim nav jābūt lielam, spēcīgam, tas var būt arī ārēji mierīgs un līdzjūtīgs kā Skalbes Kaķītis, vēloties pasauli padarīt labāku. Tāpēc es domāju, ka tie cilvēki, kas no sirds dod citiem, neko neprasot pretī, ir pelnījuši, lai viņus ievēro. Tā ir varonība, ka viņi spēj palīdzēt citiem.

(*Topošā vēstures skolotāja*)

DB 61.uzd. ir pašpārbaudes uzdevums, to var izmantot arī kā pārbaudes darbu, kas tiek vērtēts ar *i/ni*.

MG 93. uzd. – pēc projekta darba veikšanas ieteicams veikt pašanalīzi un pašnovērtējumu pašvērtējuma lapā (9. pielikums).

Pielikumi

1. pielikums

Mācību diktāts

1. Raksti vārdus!

basketbols, futbols, volejbols, handbols, florbols, badmintons, slēpošana, slidošana, pel-dēšana, skriešana, vieglatlētika, orientēšanās sports, dejas, šķēpmešana

Metodiskie ieteikumi

1. Diktāta mērķis ir pilnveidot skolēna leksiku, pārbaudīt apgūtos sporta leksikas terminus.
2. Skolotājs katru vārdu lasa divas reizes.
3. Diktātu var papildināt ar uzdevumu, piemēram,
  - iesaisti pierakstītos vārdus vārdu savienojumos, izmantojot prievārdus, *ar, bez, dēļ, kopš, līdz, no, par, pēc, pirms, priekš, starp, uz*;
  - iesaisti trīs vai četrus vārdu savienojumus teikumos!

2. pielikums

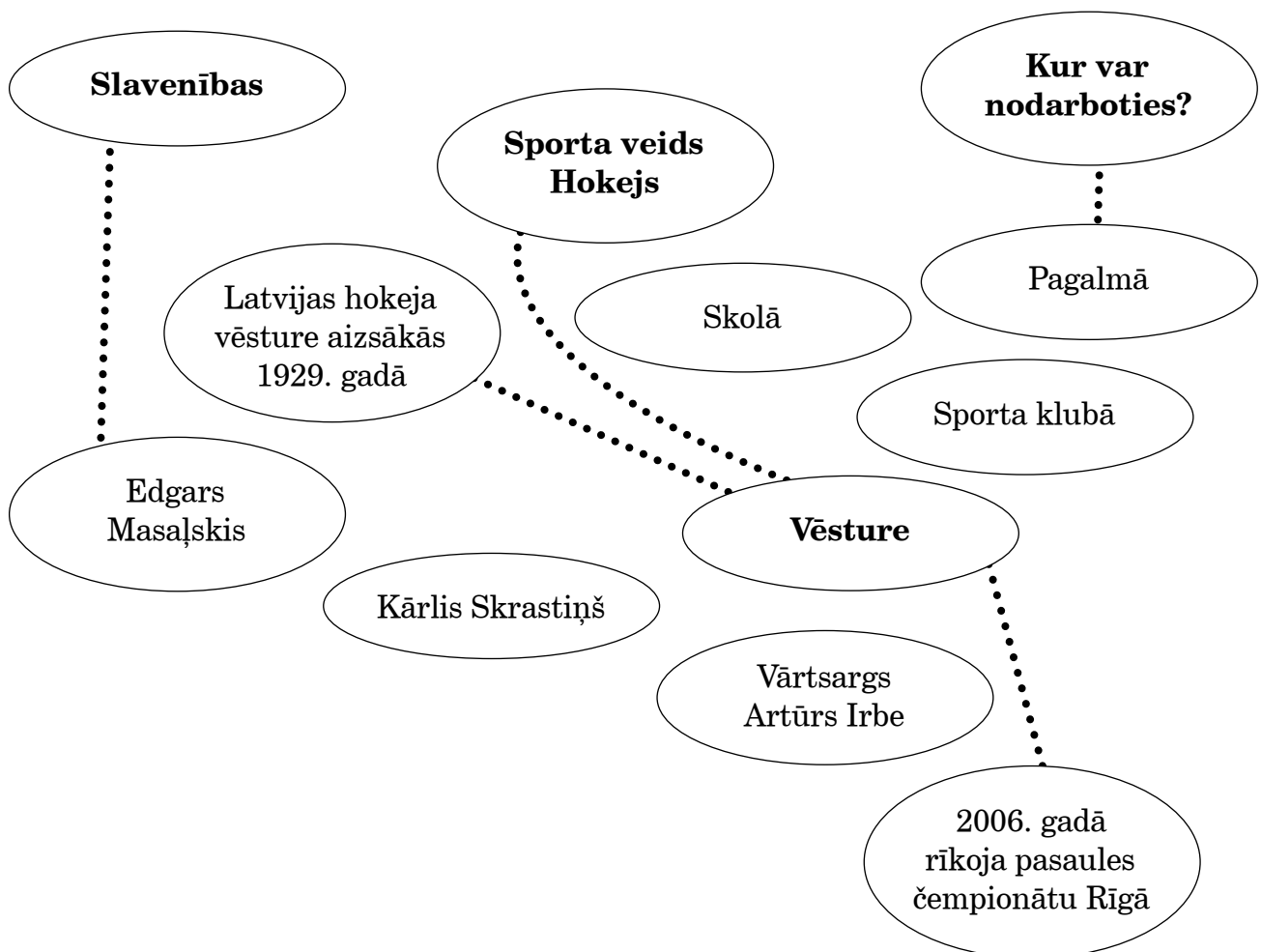
Pētījums „Ko es zinu par sportu?”

1. darba lapa

Sporta veids, par kuru uzzināšu vairāk un veidošu par to projektu	Ko es jau zinu par šo sporta veidu?	Ko man vajadzētu uzzināt?	Kur es varētu noskaidrot, meklēt nepieciešamo informāciju?

Paraugs.

Pētījuma virzieni

2. darba lapa

Kas piedalās pētījumā?	Ko mēs pētīsim?
Kur mēs meklēsim materiālus?	Kas mums palīdzēs?
Ko mēs vēl darīsim?	Kas mums nepieciešams?
Kādi būs rezultāti?	Kā mēs to parādīsim citiem?

3. pielikums

Skolēna darba lapa

1. Gatavojot iespiešanai tekstu, ir sajaukta raksta daļu secība! Lasi raksta fragmentus! Sakārto tos pareizā kārtībā!

Brāļi Šici kļūst par Vankūveras olimpiskajiem vicečempioniem

Nr.p. k.	Raksta fragmenti
	Tas ir lielākais sasniegums Latvijas kamaniņu sporta vēsturē un lielākais Latvijas sasniegums Ziemas olimpiskajās spēlēs. Pirms četriem gadiem Turīnas olimpiskajās spēlēs bronzas godalgu izcīnīja Latvijas kamaniņu braucējs Mārtiņš Rubenis.
	Netālu atradās arī divi Vācijas divnieki – Andrē Floršucs/Torstens Fustlihs un Patriks Leitners/Aleksandrs Rēšs –, kurus no trešās vietas šķīra 0,018 un 0,039 sekundes.
	Otrs Latvijas divnieks – Oskars Gudramovičs un Pēteris Kalniņš – arī lieliski veica abus braucienus, ieņemot augsto 12. vietu 20 ekipāžu konkurencē. Šici pēc pirmā brauciena bija otrie, līderiem brāļiem Lingeriem zaudējot tikai 0,088 sekundes, bet trešajā vietā bija itālieši Kristians Oberštolcs un Patriks Grūbers, kuri latviešiem zaudēja 0,107 sekundes.
	Latvijas kamaniņu sporta divnieks Andris un Juris Šici Vankūverā sensacionāli kļuva par XXI Ziemas olimpisko spēļu vicečempioniem.
	Leitners un Rēšs lieliski veica otro braucieni, no piektās vietas pakāpjoties uz trešo un izcīnot bronzas medaļas. Vācieši no Šiciem beigās atpalika tikai par 0,071 sekundi. Gudramovičs un Kalniņš labi veica otro braucieni, uzrādīja 13. ātrāko laiku, tomēr summā saglabāja 12. vietu. Viņi olimpiskajiem čempioniem zaudēja 1,290 sekundes. Kamaniņu braukšanā divniekiem olimpiskajās spēlēs notika divi braucieni.

2. Uzraksti par katru teksta daļu vienu jautājumu!

Brāļi Šici kļūst par Vankūveras olimpiskajiem vicečempioniem

(DL 1. uzd. teksts)

Latvijas kamaniņu sporta divnieks Andris un Juris Šici Vankūverā sensacionāli kļuva par XXI Ziemas olimpisko spēļu vicečempioniem. Tas ir lielākais sasniegums Latvijas kamaniņu sporta vēsturē un lielākais Latvijas sasniegums Ziemas olimpiskajās spēlēs. Pirms četriem gadiem Turīnas olimpiskajās spēlēs bronzas godalgu izcīnīja Latvijas kamaniņu braucējs Mārtiņš Rubenis.

Otrs Latvijas divnieks – Oskars Gudramovičs un Pēteris Kalniņš – arī lieliski veica abus braucienus, ieņemot augsto 12. vietu 20 ekipāžu konkurencē.

Šici pēc pirmā brauciena bija otrie, lideriem brāļiem Lingeriem zaudējot tikai 0,088 sekundes, bet trešajā vietā bija itālieši Kristians Oberštolcs un Patriks Grūbers, kuri latviešiem zaudēja 0,107 sekundes.

Netālu atradās arī divi Vācijas divnieki – Andrē Floršucs/Torstens Fustlihs un Patriks Leitners/Aleksandrs Rēšs –, kurus no trešās vietas šķīra attiecīgi 0,018 un 0,039 sekundes.

Leitners un Rēšs lieliski veica otro braucienu, no piektās vietas pakāpjoties uz trešo un izcīnot bronzas medaļas. Vācieši no Šiciem beigās atpalika tikai par 0,071 sekundi.

Gudramovičs un Kalniņš labi veica otro braucienu, uzrādīja 13. ātrāko laiku, tomēr summā saglabāja 12. vietu. Viņi olimpiskajiem čempioniem zaudēja 1,290 sekundes. Kamaniņu braukšanā divniekiem olimpiskajās spēlēs notika divi braucieni.

4. pielikums**Skolēna darba lapa****1. Klausies tekstu un ieraksti nepieciešamos prievārdus!**

2009. gadā „Latvijas Gada balvu” *par* mūža ieguldījumu Latvijas sportā saņēma leģendārais šķēpmetējs, olimpiskais čempions Jānis Lūsis.

„Jānis Lūsis _____ neatlaidību, mērķtiecību un darba mīlestību guvis augstus panākumus sportā un trenera darbā, ierakstot savu un Latvijas vārdu pasaules sporta vēsturē,” uzsvēra Olimpiskās komitejas prezidents.

„Viņš devis nenovērtējamu ieguldījumu Latvijas šķēpmēšanas attīstībā, veidojot to _____ vienu _____ populārākajām sporta disciplinām valstī. _____ Lūsi lepojas mūsu valstī un visā pasaulē – ne velti Jānis Lūsis atzīts _____ visu laiku labāko pasaules šķēpa metēju un Latvijā ieguvis simtgades labākā sportista titulu.”

Balvu _____ mūža ieguldījumu Lūsim pasniedza apbalvošanas ceremonijā 2009. gada 23. decembrī.

2. Pasvītro tekstā to vārdu, kuru prievārds piesaista!**3. Izraksti prievārdus kopā ar šiem vārdiem!*****Paraugs.***

par ieguldījumu

---

4. Iesaisti izrakstītos vārdus savos teikumos!

Klausīšanās teksts (DL 1. uzd.)

2009. gadā „Latvijas Gada balvu” *par* mūža ieguldījumu Latvijas sportā saņēma leģendārais šķēpmetējs, olimpiskais čempions Jānis Lūsis.

„Jānis Lūsis *ar* neatlaidību, mērķtiecību un darba mīlestību guvis augstus panākumus sportā un trenera darbā, ierakstot savu un Latvijas vārdu pasaules sporta vēsturē,” uzsvēra Olimpiskās komitejas prezidents.

„Viņš devis nenovērtējamu ieguldījumu Latvijas šķēpmēšanas attīstībā, veidojot to *par* vienu *no* populārākajām sporta disciplinām valstī. *Ar* Lūsi lepojas mūsu valstī un visā pasaulē – ne velti Jānis Lūsis atzīts *par* visu laiku labāko pasaules šķēpa metēju un Latvijā ieguvis simtgades labākā sportista titulu.” Balvu *par* mūža ieguldījumu Lūsim pasniedza apbalvošanas ceremonijā 2009. gada 23. decembrī.

Metodiskie ieteikumi

1. Pirms teksta klausīšanās skolēni lasa uzdevumus.
2. Skolotājs tekstu lasa trīs reizes.
3. Pirmo un otro reizi klausoties, skolēni veic 1. uzdevumu.
4. Pēc teksta noklausīšanās trešo reizi skolēni veic 2., 3., 4. uzdevumu.

5. pielikums

Skolēna darba lapa (viktorīna)

1. Atrodi internetā vai bibliotēkā atbildes uz jautājumiem!

Jautājums	Atbilde
1. Ko orientēšanās sportā sauc par pavēles distanci?	
2. Kā sauc sportistu, kas skrien īsās distances?	
3. Kuras valsts komanda ieguva pirmo vietu pasaules čempionātā zemledus makšķerēšanā 2004. gadā?	
4. Ar kuru sporta veidu nodarbojās Latvijas televīzijas žurnāliste Arta Andersone?	
5. Kurā sporta veidā apvienota lēkšana, skriešana un soļošana?	
6. Cik spēlētāju laukumā spēlē futbola komandā?	
7. Cik bedrīšu ir golfa laukumā?	
8. Cik augstu piestiprināts basketbola grozs?	
9. Kurā sporta veidā Dainis Bremze 1978. gadā kļuva par pasaules čempionu?	
10. Kurā hokeja meistarkomandā Rīgā spēlēja Helmutš Balderis?	
11. Kurā gadā Latvijas pārstāvji sāka piedalīties paraolimpiskajās spēlēs?	
12. Kad ar tenisu sāka nodarboties Latvijā?	

Metodiskie ieteikumi

1. Skolēni šo uzdevumu var veikt grupā vai pāri.
2. Stundā ieteicams pārrunāt atbildes.
3. Papildu uzdevums: pēc skolēnu vai skoltāja izvēles skolēni sagatavo par vienu no jautājumiem izvērstāku atbildi.

Atbildes (DL 1. uzd.)

Jautājums	Atbilde
1. Ko orientēšanās sportā sauc par pavēles distanci?	Kartē iezīmētie kontrolpunkti jāatrod noteiktā secībā
2. Kā sauc sportistu, kas skrien īsās distances?	Sprinteris
3. Kuras valsts komanda ieguva pirmo vietu pasaules čempionātā zemledus makšķerēšanā 2004. gadā?	Latvijas
4. Ar kādu sporta veidu nodarbojās Latvijas Televīzijas žurnāliste Arta Andersone?	Ar mākslas vingrošanu
5. Kurā sporta veidā apvienota lēkšana, skriešana un soļošana?	Vieglatlētikā
6. Cik spēlētāju laukumā spēlē futbola komandā?	Vienpadsmit spēlētāji
7. Cik bedrīšu ir golfa laukumā?	18 bedrītes
8. Cik augstu piestiprināts basketbola grozs?	3, 05 m
9. Kurā sporta veidā Dainis Bremze 1978. gadā kļuva par pasaules čempionu?	Kamaniņu sportā
10. Kurā hokeja meistarkomandā Rīgā spēlēja Helmutš Balderis?	„Dinamo”
11. Kurā gadā Latvijas pārstāvji sāka piedalīties paraolimpiskajās spēlēs?	1992. gadā
12. Kad ar tenisu sāka nodarboties Latvijā?	20. gadsimta sākumā

6. pielikums**Mācību diktāts**

Spiež? Tik ilgi sēžot pie datora, gan mugura, gan kakls sāk smeldzīgi sāpēt.

Ak, tu jau sāk nemierīgi didīties! Tev rodas nepārvarama vēlme kaut uz īsu mirkli piecelties no krēsla, lai varētu gan skriet, gan lēkt, gan pietuities. Ātrāk gribas izkustēties un izvingrināt visus muskuļus.

Izkusties, pierādi sevi kādā sporta veidā un pastāsti par to citiem!

Metodiskie ieteikumi

1. Pirms diktāta rakstīšanas ieteicams atgādināt, lai skolēni pievērs uzmanību pietur-zīmju lietojumam divdabja teiciena un vienlīdzīgu teikuma locekļu u.c. atdalīšanai.
2. Diktātu ieteicams papildināt ar uzdevumu, piemēram, pasvītrot prievārdus, saikļus, izsaukmes vārdus.

7. pielikums**Pārbaudes darbs****1. uzdevums. (4 p.)**

Klausies interviju ar M. Štrombergu un atzīmē ar X teikuma turpinājumu!

1. Māris Štrombergs uz dažām dienām ieradās Latvijā,
  - o lai piedalītos Amerikas Riteņbraukšanas asociācijas čempionātā.
  - o lai satiktos ar ģimeni.
  - o lai kopā ar komandas biedriem dotos uz Pasaules kausa izcīņas finālposmu.
2. Māri pasludināja par gada BMX amerikāni,
  - o jo viņa rezultāti ir visstabilākie.
  - o jo viņš izcīnīja visus trīs titulus.
  - o jo viņam patīk BMX.
3. Māris arī turpmāk paliks kopā ar *Free Agent Bicycles* komandu,
  - o tāpēc ka viņam ir līgums uz diviem gadiem.
  - o tāpēc ka viņam nepatīk mainīt komandas.
  - o tāpēc ka viņš grib piedalīties pasaules čempionātā.
4. Mārim ir ceturtais starta numurs,
  - o tāpēc ka pasaules čempionātā viņš bija ceturtais.
  - o tāpēc ka rudenī viņš startēja Pasaules kausa izcīņā.
  - o tāpēc ka ABA ir viņa pirmā sezona.

2. uzdevums. (14 p.)

Lasi teikumus! Ieraksti svītriņu vietās atbilstošos prievārdus, saikļus, partikulas un izsaukmes vārdus!

pat, ak, lai arī, gan, arī, ka, un, par, gan, un, bet, lai, pa, un

„_____”, iespaidi ir grandiozi,” saviļnota sacīja sportiste. „_____” kādu

balvu sportists saņemtu, tā sniedz lielu prieku. Šādos brīžos tu _____ jūti, ko esi paveicis. Tas, ka paveiktais darbs tiek šādi novērtēts _____ tu esi ievērots, sniedz milzīgu gandarījumu.”

Sportiste _____ atklāja, kas bijušas tās īpašības, kurām pateicoties izdevusies _____ veiksmīga, _____ lieliska karjera: “_____ sasniegtu panākumus, nepieciešams spēcīgs raksturs, dzelžaini nervi, disciplīna, protams, neatlaidība. Tikai tad var panākt labu rezultātu.”

„Esmu ļoti gandarīta _____ dāmu izlases panākumiem. Šoruden meitenēm jutu līdzīgu Eiropas čempionātā _____ ļoti ceru, _____ mūsu basketbolistēm izdosies kvalificēties Pekinas olimpiskajām spēlēm. Būs grūti, _____ meitenēm tas ir _____ spēkam. Viņas ir īstas cīnītājas,” tā domā Latvijas _____ pasaules basketbola leģenda.

3. uzdevums. (14 p.)

1. Pievieno dialogam izsaukmes vārdus un saliec nepieciešamās pieturzīmes!

<i>Brr</i>	<i>Paklau</i>	<i>Labdien</i>	<i>Ojā</i>	<i>Ai</i>	<i>Ojā</i>	<i>Nē</i>	<i>Paklau</i>
------------	---------------	----------------	------------	-----------	------------	-----------	---------------

Jānis: _____ Māri!

Māris: Labdien! Labdien!

Jānis: _____ Māri vai tu šodien biji sporta stundā?

Māris: _____ tu pat nevari iedomāties, mums bija jāskrien desmit apļus apkārt skolai!

Jānis: _____ labi, ka es paliku mājās. Vai visi skrēja?

Māris: _____ Anna un Linda slinkoja, viņas vienkārši gāja apkārt skolai. _____ kāpēc tu nebiji sporta stundā? Tu taču esi sportists!

Jānis: _____ negribēju, jo man sāpēja galva.

Māris: Tad tiksimies rīt?

Jānis: _____ rīt taču tev ir dzimšanas diena!

4. uzdevums. (12 p.)

1. Tev ir iespēja izvirzīt kādu cilvēku pilsētas/pagasta konkursam “Latvijas lepnums”. Uzraksti,

- kuru cilvēku tu ieteiktu;
- kāpēc tu viņu ieteiktu;
- ar ko šis cilvēks nodarbojas;
- vai tu gribētu/negribētu piedalīties šādā konkursā! Pamato savu izvēli!

(Darba apjoms: 80 vārdu)

– **Pēc pasaules čempionāta atkal atsāki uzvarēt. Kas mainījies?**

– Nekas nav mainījies. Pasaules čempionāts arī tomēr ir tikai vieni mači. Un tie jau ir aizmirsti.

– **Free Agent Bicycles arī turpmāk būs tava komanda?**

– Man ir līgums uz diviem gadiem. Ceru palikt kopā ar viņiem ilgāk. Man nepatīk mainīt komandas.

– **Tagad uz tava divriteņa ir ceturtais starta numurs...**

– Tāpēc, ka pasaules čempionātā biju ceturtais. Ar to rudenī startēju Pasaules kausa izcīņā un NBL. ABA jābrauc ar tādu numuru, kāda vieta bijusi iepriekšējā sezonā asociācijas rangā, vai ar brīvi izvēlētu numuru. ABA man šī ir pirmā sezona, tāpēc startēju ar 61. numuru.

(Pēc interneta materiāliem)

2. uzd. teksts

„Ak, iespaidi ir grandiozi,” saviļņota sacīja sportiste. „Lai arī kādu balvu sportists saņemtu, tā sniedz lielu prieku. Šādos brīžos tu pat jūti, ko esi paveicis. Tas, ka paveiktais darbs tiek šādi novērtēts un tu esi ievērots, sniedz milzīgu gandarījumu. Sportiste arī atklāja, kas bijušas tās īpašības, kurām pateicoties izdevusies gan veiksmīga, gan lieliska karjera: „Lai sasniegtu panākumus, nepieciešams spēcīgs raksturs, dzelžaini nervi, disciplīna, protams, neatlaidība. Tikai tad var panākt labu rezultātu.” „Esmu ļoti gandarīta par dāmu izlases panākumiem. Šoruden meitenēm jutu līdzīgu Eiropas čempionātā un ļoti ceru, ka mūsu basketbolistēm izdosies kvalificēties Pekinas olimpiskajām spēlēm. Būs grūti, bet meitenēm tas ir pa spēkam. Viņas ir īstas cīnītājas,” tā domā Latvijas un pasaules basketbola lēģenda.

(Pēc interneta materiāliem)

Dialogs (3. uzd.)

Jānis: Labdien, Māri!

Māris: Labdien! Labdien!

Jānis: Paklau, Māri, vai tu šodien biji sporta stundā?

Māris: Ojā, bet tu nevari iedomāties, mums bija jāskrien desmit aplū apkārt skolai!

Jānis: Brr; labi, ka es paliku mājas. Vai visi skrēja?

Māris: Nē, Anna un Linda slinkoja, viņas vienkārši gāja apkārt skolai. Paklau, kāpēc tu nebiji sporta stundā? Tu taču esi sportists!

Jānis: Ai, negribēju, jo man sāpēja galva.

Māris: Tad tiksimies rīt?

Jānis: Ojā, rīt taču tev ir dzimšanas diena!

Vērtēšana

1. uzdevums. (4 p)

Par katru pareizi atzīmētu teikuma turpinājumu – 1 p.; $1 \times 4 = 4 p.$

2. uzdevums (14 p.)

Par katru pareizi ierakstītu prievārdu, saikli, partikulu un izsauksmes vārdu – 1 p.; $1 \times 14 = 14 p.$

3. uzdevums (14 p.)

Par katru pareizi ierakstītu izsauksmes vārdu un ievietoto pieturzīmi – 1p.; $1 \times 14 = 14p.$

4. uzdevums (12 p.)

Punkti	Saturs	Tekstveide	Vārdu krājums	Pareizrakstība
3	Pilnībā izpildīti visi uzdevuma nosacījumi.	Dažādu teikuma konstrukciju pareizs lietojums.	Izmantotie vārdi precīzi un skaidri izsaka pausto domu.	Nav kļūdu vai ir tikai 1 vai 2 ortogrāfijas un/vai interpunkcijas kļūdas.
2	Nav izpildīts 1 uzdevuma nosacījums.	Pārsvārā lietoti vienkārši teikumi. Ir 1 vai 2 kļūdas gramatisko formu lietojumā.	Pietiekams vārdu krājums, 1vai 2 neprecizitātes vārdu izvēlē.	Ir vairāk par 6 ortogrāfijas un/vai interpunkcijas kļūdām.
1	Nav izpildīti 2 vai 3 uzdevuma nosacījumi.	Lietoti vienkārši teikumi. Ir vairāk par 3 kļūdām gramatisko formu lietojumā.	Nepietiekams vārdu krājums. Vairāk par 3 neprecizitātēm vārdu izvēlē.	Ir vairāk par 10 ortogrāfijas un/vai interpunkcijas kļūdām.
0	Nav izpildīti uzdevuma nosacījumi. Apjoms mazāks par 40 vārdiem. Pārējo kritēriju maksimālais iespējamo punktu skaits – 1.	Kļūdas teikumu uzbūvē un gramatisko formu izveidē traucē uztvert saturu.	Nabadzīgs vārdu krājums, lai uztvertu domu, darbs jāpārlasa.	Ir vairāk par 10 ortogrāfijas un/vai interpunkcijas kļūdām.

Kopā: 44 punkti

Vērtējuma skala

Balles	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Punkti	1–4	5–8	9–14	15–19	20–26	27–30	31–34	35–38	39–41	42–44

6. nodaļa. Tehnoloģiju pasaulē

Apakštemati un mācību stundu saturs	MG	DB	SG
Draugos ar datoru			
1., 2. stunda. Saruna par informācijas tehnoloģiju nozīmi. Vienkāršs paplašināts un nepaplašināts teikums rakstos un runā.	94.–97. uzd.	62., 63. uzd.	
3. stunda. Sazināšanās iespējas. Uzrunas lietojums atbilstoši saziņas mērķim.	98., 99. uzd.	64. uzd.	1. pielikums
4. stunda. Dators un veselība. Saikļa <i>un</i> lietojums vienkāršā teikumā.	100. uzd.	65., 66. uzd.	2. pielikums
5. stunda. Draudzība internetā. Salikts teikums.	101., 102. uzd.	67. uzd.	3. pielikums
6. stunda. Diskusija interneta vidē. Saikļa <i>un</i> lietojums saliktā teikumā.	103., 104. uzd.	68. uzd.	
Mobilais tālrunis kabatā			
7. stunda. Mans mobilais telefons. Saikļu <i>bet, tomēr, taču</i> lietojums.	105., 106. uzd.	69. uzd.	
8. stunda. Mobilais tālrunis ir/nav drošs sazināšanās veids. Salikts pakārtots teikums.	107., 108. uzd.	70. uzd.	4. pielikums
9. stunda. Nākotnes tālruņi. Palīgteikums, kuru ievada apstākļa vārds vai vietniekvārds.	109. uzd.		
10., 11. stunda. Pārbaudes darbs.			5. pielikums

Nodaļā „Tehnoloģiju pasaulē” galvenā uzmanība tiek pievērsta izpratnei par vienkāršu un saliktu teikumu, salikta teikuma veidiem, atbilstoši teikumu veidošanai un pieturzīmju lietošanai saliktos teikumos. Apgūstot tematu par saliktu teikumu, ieteicams izmantot pārskata tabulu par saikļiem MG 5. nodaļā.

2. stundas 97. uzd. var piedāvāt veikt arī citādi. Piemēram, skolēniem tekstā jāatrod visgarākais teikums, kurš jāpārveido pēc iespējas īsāks, saglabājot galveno domu.

4. stundā skolēni veido individuālo stāstījumu, kuru skolotājs vērtē ar *i/ni*. Vērtējot ieteicams ņemt vērā šādus kritērijus:

- stāstījuma plānveidīgums;
- vārdu krājums;
- droša un pārliecināta uzstāšanās.

Arī skolēni var vērtēt cits cita un savu uzstāšanos pēc šiem pašiem kritērijiem.

Kā papildu materiālu šim tematam ieteicams izmantot valodas spēles, sk. *Ausma Zeltkalna*. „Spēles latviešu valodai”. Rīga : RaKa, 2004. *Gunta Suhanova*. „100 spēles un rotaļas latviešu valodas apguvei”. Rīga : Pētergailis, 2001.

Pielikumi

1. pielikums

Diktāts

Manam draugam ir datoratkarība, bet viņš to neatzīst. Viņš var stundām sēdēt un spēlēt internetā datorspeles un neredzēt, kas notiek apkārt, nepildīt solījumus, nevienam nepievērst uzmanību. Skolotāji un vecāki ir mēģinājuši vienoties par dažām stundām, bet diemžēl tam nav nozīmes. Mans draugs apgalvo, ka tas ir veids, kā atpūsties.

Es zinu, ka datoratkarību var iedalīt: interneta atkarība, atkarība no sarakstīšanās un spēļu atkarība. Tomēr to iespējams uzveikt, bet vispirms cilvēkam pašam jāapzinās, ka tā tiešām ir problēma, un jāgrib no tās atbrīvoties.

Metodiskie ieteikumi

1. Pirmo reizi skolotājs nolasa visu tekstu, pēc tam lasa pa teikumam. Katru teikumu divas reizes.
2. Pēc diktāta uzrakstīšanas ieteicams piedāvāt veikt papildu uzdevumus, piemēram,
  - paskaidrot komatu lietojumu saikļa *un* priekšā;
  - paskaidrot citus komata lietojuma gadījumus.
3. Pēc diktāta uzrakstīšanas skolēni var rakstīt savas pārdomas par datoratkarību, izmantojot vārdus *manuprāt, pēc manām domām, pirmkārt* utt.

2. pielikums

Skolēna darba lapa

Kā novērst kaitīgos faktoros, kas rada redzes traucējumus? Lasi teksta fragmentus! Atrodi katram teksta fragmentam atbilstošo virsrakstu un ieraksti tā numuru lodziņā! Viens virsraksts ir lieks.

Nr.p.k.	Teksta fragments	Virsraksta numurs
	Piemērota telpas apgaismojuma izvēlē ir jāņem vērā darba uzdevums (lasīšana no ekrāna, drukātu tekstu lasīšana, teksta ievadīšana, darbs ar klaviatūru utt.) un cilvēka individuālās redzes īpatnības. Ieteicamā apgaismojuma intensitāte ir 200 –500 luksi.	
	Katrs no mums zina, cik ātri noput televizora ekrāns. Tieši tāpat noput monitors. Putekļu uzkrāšanos uz monitora nosaka elektrostatisks lauks, kuru var samazināt, notīrot ekrānu ar antistatiskajām salvetēm.	
	Zīmju izmēriem uz ekrāna un atstarpēm starp tām ir jābūt pietiekami lielām, lai teksts būtu viegli salasāms no optimāla darba attāluma. Ja ekrāns tiek lietots galvenokārt tekstu apstrādāšanai, tad ieteicams izmantot tumšus burtus uz gaiša fona.	
	Nav ieteicams strādāt ar datoru bez pārtraukuma ilgāk par 2 stundām. Īsi, regulāri pārtraukumi ir daudz efektīvāki nekā gari un neregulāri. Ieteicams ik pēc 1 stundas pārtraukt darbu uz 5–10 minūtēm vai ik pēc 2 stundām – uz 15 minūtēm.	

Virsraksti

1. Netīrs monitors.
2. Zīmju izmērs, burtu forma.
3. Nepiemērots apgaismojums.
4. Darba laiks un pārtraukumi.
5. Datorprogrammu lietojums.

Atbildes

Nr. p. k.	Teksta fragments	Virsraksta numurs
	Piemērota telpas apgaismojuma izvēlē ir jāņem vērā darba uzdevums (lasīšana no ekrāna, drukātu tekstu lasīšana, teksta ievadišana, darbs ar klaviatūru utt.) un cilvēka individuālās redzes īpatnības. Ieteicamā apgaismojuma intensitāte ir 200–500 luksi.	3.
	Katrs no mums zina, cik ātri nopus televizora ekrāns. Tieši tāpat nopus monitors. Putekļu uzkrāšanos uz monitora nosaka elektrostatiskais lauks, kuru var samazināt, notīrot ekrānu ar antistatiskajām salvetēm.	1.
	Zīmju izmēriem uz ekrāna un atstarpēm starp tām ir jābūt pietiekami lielām, lai teksts būtu viegli salasāms no optimāla darba attāluma. Ja ekrāns tiek lietots galvenokārt tekstu apstrādāšanai, tad ieteicams izmantot tumšus burtus uz gaiša fona.	2.
	Nav ieteicams strādāt ar datoru bez pārtraukuma ilgāk par 2 stundām. Īsi, regulāri pārtraukumi ir daudz efektīvāki nekā gari un neregulāri. Ieteicams ik pēc 1 stundas pārtraukt darbu uz 5–10 minūtēm vai ik pēc 2 stundām – uz 15 minūtēm.	4.

3. pielikums

Skolēna darba lapa

1. Klausies tekstu „Mūsu dators: ātrs, drošs, ekonomisks, kluss”! Atrodi katram virsrakstam atbilstošo fragmenta numuru!

Nr. p. k.	Virsraksts	Teksta fragmenta numurs
1.	Drošība un stabilitāte	
2.	Ātrdarbība	
3.	Klusums	
4.	Stils	
5.	Ekonomija	

2. Iesaisti dotos virsrakstus teikumos!

Metodiskie ieteikumi

1. Pirms teksta klausīšanās skolēni lasa uzdevumus.
2. Pirmo un otro reizi klausoties, skolēni veic 1. uzdevumu.
3. Pēc teksta noklausīšanās trešo reizi skolēni veic 2. uzdevumu.

Klausīšanās teksts (Skolēna darba lapa)

1. teksta fragments

Jūsu dators kalpos jums ilgi un uzticami. Varat aizmirst par nepieciešamību saukt meistarību ik pēc 3 mēnešiem.

2. teksta fragments

Mākslinieku izstrādāti stili padarīs jūsu darbu ar datoru daudz patīkamāku. Jūs viegli varēsiet darba vidi pielāgot savam noskaņojumam un darba stilam.

3. teksta fragments

Dators nedomās, tas darīs, ko liksiet, un ļoti ātri.

4. teksta fragments

Klusa darbība ļaus jums labāk izbaudīt mūziku. Jūs mierīgi varēsiet gulēt vienā istabā ar ieslēgtu datoru.

5. teksta fragments

Dators patērēs ievērojami mazāk elektrības nekā parasti.

Atbildes

Nr. p. k.	Virsraksts	Teksta fragmenta numurs
1.	Drošība un stabilitāte	1.
2.	Ātrdarbība	3.
3.	Klusums	4.
4.	Stils	2.
5.	Ekonomija	5.

4. pielikums**Skolēna darba lapa****1. Strādājiet pāri! Atrodiet un pasvītrojiet saikļus! Salīdziniet savu veikumu ar kāda cita pāra paveikto un atšķirības pārrunājiet! Komentējiet interpunkcijas lietojumu!**

Mobilais tālrunis ātri vien iekaroja cilvēku atzinību. Ne velti ASV ir vairāk nekā 65 miljoni mobilā tālruņa lietotāju. Tomēr zinātnieku pētījumi arvien biežāk norāda, ka mobilie tālruņi var būt kaitīgi veselībai. To apstiprina arī pieaugošais mobilo tālruņu lietotāju sūdzību skaits. Mobilo sakaru priekšrocības nav noliedzamas, tādēļ ne vienmēr ir iespējams atteikties no mobilā tālruņa lietošanas.

„Drošs” mobilais tālrunis

Mobilā tālruņa vidējais mūža ilgums ir ap 2 gadiem. Bieži cilvēki to nodod viens otram tālākā lietošanā, tomēr pienāk mirklis, kad tālrunis vairs funkcijas neveic un tas būtu jāmet atkritumu spainī. Kā atbildīgs uzņēmums, kas rūpējas ne tikai par klientiem vērtīgiem pakalpojumiem, bet arī par apkārtējo vidi, aicinām visus padomāt divreiz, un tā vietā, lai mobilo tālruni mestu kopējā atkritumu maisā, atnest to uz jebkuru *Bites* klientu apkalpošanas punktu. Atstājot to speciālajā spainīti, jūs nodrošināsiet, ka tā detaļas tiks izmantotas atkārtotai ražošanai, bet apkārtējā vidē nenoplūdis kaitīgas vielas.

Telekomunikācijas, IT un Tehnoloģijas sabiedrībai

2. Pabeidziet teikumu!

Mobilie tālruņa ir katra skolēna somā,

un _____

taču _____

lai _____

bet _____

tomēr _____
 jo _____

5. pielikums

Pārbaudes darbs

1. uzdevums. (7 p.)

Klausies tekstu un atzīmē ar X, vai apgalvojums ir pareizs vai aplams!

Apgalvojums	Jā	Nē
Rīgas jaunieši pie datora pavada vairāk par četrpadsmit stundām.		
7% respondentu lieto datoru vidēji vienu stundu dienā.		
Zēni vairāk laika pavada pie datora.		
Datora lietošana jauniešu vidū ir izkonkurējusi sporta aktivitātes.		
Visbiežāk dators tiek izmantots izklaidei.		
Daudzi jaunieši uzskata, ka dators negatīvi ietekmē viņu veselību.		
Jaunieši atzīst, ka biežāk internetu lieto draugu mājās un skolā.		

2. uzdevums. (4 p.)

Kādā intervijā ar IT speciālistu sajaukusies atbilžu secība! Atrodi katram jautājumam atbilstošo atbildi un ieraksti tās numuru tabulas trešajā ailē!

Jautājuma nr.	Jautājumi	Atbildes nr.	Atbildes
1.	Kuri galvenie darba pienākumi jāveic IT speciālistam?		1. Šajā profesijā vadītājs nekad nevar līdz galam būt pārliecināts, ko viņa speciālists dara. IT speciālisti brīžiem it kā dzīvo savā, atsvešinātā pasaulē.
2.	Vai vari minēt ko īpašu, ar ko šis arods atšķiras no citām profesijām?		2. Viņam jābūt labām zināšanām matemātikā un angļu valodā. Pārējās prasmes tikai nāks par labu, bet šie divi mācību priekšmeti tomēr ir pamats.
3.	Kādas ir karjeras izaugsmes iespējas IT speciālistiem Latvijā?		3. Šī ir nākotnes joma, pasaule ar katru dienu kļūst arvien tehnoloģiskāka. IT speciālists var iegūt ļoti labi apmaksātu un interesantu darbu, kā arī veidot savu uzņēmējdarbību.
4.	Kuriem mācību priekšmetiem jāpievērš uzmanība jauniešiem, kas vēlas nākotnē strādāt IT jomā?		4. IT speciālistam jāveic programmatūru projektēšana, darba plānošana un tehniskās specifikācijas izstrāde, kurai seko visa komanda, lai dažādās sistēmas daļas darbotos kopā.

3. uzdevums. (12 p.)

Jauniešu portāls veic aptauju. Lai noskaidrotu skolēnu intereses, portāla darbinieki lūdz tevi aizpildīt aptaujas anketu.

Aptaujas anketa

1. Vārds, uzvārds _____

2. Klase _____

3. Vecums _____

4. Tavas intereses (2–4 vārdi) _____

5. Kuras interneta mājaslapas Tev vislabāk patīk? Kāpēc? (Apjoms: 10–15 vārdi)

---

6. Kuras interneta mājaslapas Tev nepatīk? Kāpēc? (Apjoms: 10–15 vārdi)

---

4. uzdevums. (6 p.)

Papildini teikumus tā, lai veidotos salikts sakārtots teikums!

Kādu dienu man uzdāvināja jaunu mobilo tālruni,

Tas bija pavisam jauns modelis,

Mobilais tālrunis vienlaicīgi darbojas ar divām SIM kartēm,

---

5. uzdevums. (6 p.)

Papildini teikumus tā, lai veidotos salikts pakārtots teikums!

Es uzzināju daudz ko interesantu par jaunajām tehnoloģijām,

Mūsu skolā ir jauna datorklase,

Mums uz dzimšanas dienu apsolīja,

Metodiskie ieteikumi

1. Iepriekšējā stundā skolēniem vajadzētu pastāstīt, kādi būs uzdevumi, kam jāpievērš uzmanība pārbaudes darba laikā, iepazīstināt ar anketas (2. uzdevums) vērtēšanas tabulu.
2. Ja iespējams, tieši pirms pārbaudes darba vajadzētu atkārtot, kas ir salikts sakārtots un salikts pakārtots teikums.
3. Klausīšanās uzdevumu ieteicams lasīt divas reizes.

Teksts klausīšanās prasmes pārbaudei (1. uzd.)

Aptuveni piektā daļa Rīgas jauniešu pie datora pavada vairāk par četrām stundām dienā, liecina Latvijas Universitātes (LU) Filozofijas un socioloģijas institūta maijā veiktās aptaujas rezultāti.

Vairāk par četrām stundām katru dienu pie datora pavada 11% aptaujāto, bet sešas un vairāk stundas pie datora pavada 7% respondentu.

Aptuveni ceturtdaļa aptaujāto skolēnu norādījuši, ka viņi lieto datoru vidēji vienu stundu dienā, bet 28% aptaujāto – divas līdz trīs stundas dienā. Savukārt 8–9% respondentu sacīja, ka viņi nepievērš uzmanību tam, cik laika pavada pie datora.

Kā norāda pētījuma autori, vidēji dienā vairāk laika pie datora pavada zēni nekā meitenes. Sociologi atzīmē, ka līdz ar informācijas tehnoloģiju straujo attīstību datora lietošana jauniešu vidū izkonkurējusi grāmatu lasīšanu, tomēr izplatītākā brīvā laika pavadīšanas aktivitāte joprojām paliek sporta nodarbības.

Saskaņā ar aptaujas datiem – vairāk nekā puse jauniešu datoru bieži un regulāri izmanto, lai izklaidētos un atpūstos – 60%, meklētu informāciju – 59%, klausītos mūziku – 59%. Gandrīz puse aptaujāto jauniešu bieži un regulāri izmantoja datoru mācībām – 47% un spēlēm – 41%.

Kopumā 66% jauniešu apliecināja, ka saistībā ar datoru lietošanu ir jutuši kādu simptomu, kas liecina par datora lietošanas negatīvo ietekmi uz cilvēka veselību. Visbiežāk jaunieši norādīja, ka pēc datora lietošanas viņi jutuši nogurumu un sāpes acīs.

Skolēnu atbildes liecina, ka datoru lielākā daļa jauniešu jeb 64% lieto mājās. Internetu mājās lieto 38%. Savukārt apmēram trešdaļa jeb 35% jauniešu datoru un internetu lieto draugu mājās un skolā.

Pēc datiem, vecākiem nav priekšstata par to, vai viņu bērni apmeklē interneta kafejnīcas vai ne. 72% no aptaujātajiem vecākiem atzina, ka viņu bērni neapmeklē interneta kafejnīcas, kamēr 67% no aptaujātajiem skolēniem atzina, ka viņi ir apmeklējuši interneta kafejnīcas.

(Pēc Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūta pētījuma)

Atbildes (1. uzd.)

Apgalvojums	Jā	Nē
Rīgas jaunieši pie datora pavada vairāk par četrpadsmit stundām.		x
7% respondentu lieto datoru vidēji vienu stundu dienā.		x
Zēni vairāk laika pavada pie datora.	x	
Datora lietošana jauniešu vidū ir izkonkurējusi sporta aktivitātes.		x
Visbiežāk dators tiek izmantots izklaidei.	x	
Daudzi jaunieši uzskata, ka dators negatīvi ietekmē viņu veselību.	x	
Jaunieši atzīst, ka biežāk internetu lieto draugu mājās un skolā.		x

Atbildes (2. uzd.)

Jautājuma nr.	Jautājumi	Atbildes nr.	Atbildes
1.	Kuri galvenie darba pienākumi jāveic IT speciālistam?	4.	1. Šajā profesijā vadītājs nekad nevar līdz galam būt pārliecināts, ko viņa speciālists dara. IT speciālisti brīžiem it kā dzīvo savā, atsvešinātā pasaulē.
2.	Vai vari minēt ko īpašu, ar ko šis arods atšķiras no citām profesijām?	1.	2. Viņam jābūt labām zināšanām matemātikā un angļu valodā. Pārējās prasmes tikai nāks par labu, bet šie divi mācību priekšmeti tomēr ir pamats.
3.	Kādas ir karjeras izaugsmes iespējas IT speciālistiem Latvijā?	3.	3. Šī ir nākotnes joma, pasaule ar katru dienu kļūst arvien tehnoloģiskāka. IT speciālists var iegūt ļoti labi apmaksātu un interesantu darbu, kā arī veidot savu uzņēmējdarbību.
4.	Kādiem mācību priekšmetiem jāpievērš uzmanība jauniešiem, kurš vēlas nākotnē strādāt IT jomā?	2.	4. IT speciālistam jāveic programmatūru projektēšana, darba plānošana un tehniskās specifikācijas izstrāde, kurai seko visa komanda, lai dažādās sistēmas daļas darbotos kopā.

Vērtēšana

1. uzdevums. (7 p)

Par katru pareizi atzīmētu apgalvojumu – 1 p.; $1 \times 7 = 7 p.$

2. uzdevums. (4p)

Par katru pareizi atrastu atbildi – 1 p.; $1 \times 4 = 4p.$

3. uzdevums (12 p.)

Punkti	Vārds, uzvārds, klase, vecums	Tavas intereses	Kuras interneta mājaslapas Tev vislabāk patīk?	Kuras Tu nekad neapmeklē? Kāpēc?
3	Izpildīti visi uzdevuma nosacījumi. Nav gramatisko kļūdu.	Izpildīti visi uzdevuma nosacījumi. Nav gramatisko kļūdu.	Izpildīti visi uzdevuma nosacījumi. Uzrakstīts saturiski un gramatiski pareizi. Nav vairāk par divām jebkura veida kļūdām.	Izpildīti visi uzdevuma nosacījumi. Uzrakstīts saturiski un gramatiski pareizi. Nav vairāk par divām jebkura veida kļūdām.

2	Nav izpildīts viens no uzdevuma nosacījumiem. Ir gramatiskās kļūdas.	Uzrakstīts saturiski pareizi. Ir viena gramatiskā kļūda.	Uzrakstīts saturiski un gramatiski pareizi. Nav vairāk par četrām jebkura veida kļūdām.	Uzrakstīts saturiski un gramatiski pareizi. Nav vairāk par četrām jebkura veida kļūdām.
1	Izpildīts tikai viens no uzdevuma nosacījumiem.	Uzrakstīts saturiski pareizi. Ir vairākas gramatiskās kļūdas.	Uzrakstīts saturiski pareizi. Ir gramatiskās kļūdas.	Uzrakstīts saturiski pareizi. Ir gramatiskās kļūdas.
0	Nav uzrakstīts.	Nav uzrakstīts.	Nav uzrakstīts.	Nav uzrakstīts.

4. uzdevums (6 p.)

Par saturiski pareizi uzrakstītu teikuma turpinājumu – 1 p.; $1 \times 3 = 3$ p.

Par katru gramatiski pareizi uzrakstītu teikumu – 1 p.; $1 \times 3 = 3$ p.

$$3 + 3 = 6 \text{ p.}$$

5. uzdevums (6 p.)

Par saturiski pareizi uzrakstītu teikuma turpinājumu – 1 p.; $1 \times 3 = 3$ p.

Par katru gramatiski pareizi uzrakstītu teikumu – 1 p.; $1 \times 3 = 3$ p.

$$3 + 3 = 6 \text{ p.}$$

Kopā: 35 punkti*Vērtējuma skala*

Balles	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Punkti	1–4	5–7	8–11	12–15	16–21	22–24	25–27	28–30	31–33	34, 35

7. nodaļa. Leģendas dzīvo!

Apakštemati un mācību stundu saturs	MG	DB	SG
Sensenos laikos...			
1. stunda. Kas ir vampīri? Darbs ar tekstu, savu domu argumentēšana.	110., 111. uzd.	71. uzd.	
2., 3. stunda. Vampīri, kas dzīvo filmās un grāmatās. Pārsprieduma veidošana pēc plāna, publiska uzstāšanās.	112. uzd.	72., 73. uzd.	
4., 5. stunda. Populārākās pasaules leģendas. Leģendu veidošana, hipotēžu izvirzīšana.	113., 114. uzd.	74., 75. uzd.	1. pielikums
6. stunda. Atstāstījums tuvu tekstam.			2. pielikums
Cilvēki – leģendas			
7., 8. stunda. Maikls Džeksons – dzīve kā trilleris. Darbs ar tekstu, teksta plāna veidošana. Sava viedokļa formulēšana, publiska paušana.	115., 116. uzd.	76. uzd.	3. pielikums 4. pielikums
9. stunda. Vija Artmane – leģendāra personība. Personības dzīve faktos. Stāstījuma veidošana, izmantojot faktus par personību.	117. –119. uzd.		
10., 11. stunda. Pārbaudes darbs. Pārsprieduma veidošana.			5. pielikums

Nodaļa „Leģendas dzīvo!” veltīta pārsprieduma plāna veidošanas un teksta struktūras uztveres prasmju attīstīšanai. Skolēniem tiek piedāvāts viņu vecumposma uztveres īpatnībām atbilstošs temats par vampīriem un leģendām.

Tematu iespējams aplūkot daudzveidīgi, piedāvājot apkopot informāciju par vampīriem. Informācijas vākšanu var strukturēt – vampīri mūsdienās, vampīri latviešu mitoloģijā, vampīri literatūrā, zinātniski pētījumi par vampīriem u. c. Klasē var tikt veidoti plakāti un iepazīstināšana ar skolēnu veikumu.

4., 5. stundā ierosmei izmantojama metode „Brīvā runa”. Katrai grupai tiek iedotas kartītes ar vārdiem – *spoks, mežs, ūdens, burvis, bailes* utt. Kartītes saliktas ar vārdiem uz leju. Katrs grupas dalībnieks pēc kārtas ņem vienu kartīti un do to vārdu iesaista stāstījumā. Viens no grupas dalībniekiem stāstījumu pieraksta, un tas tiek izmantots kā pamats leģendas veidošanā. Metode veicina improvizācijas un brīvas runas iemaņas.

6. stundā tiek apgūts atstāstījums tuvu tekstam. Tekstu noklausoties pirmo reizi, skolēni veic piezīmes un kopīgi tiek skaidroti mazpazīstami vārdi. Pēc otrreizējas noklausīšanās skolēni raksta atstāstījumu.

7., 8. stundā ieteicams izmantot spēles.

Spēle „Kas es esmu?”

- Spēles norise: skolotājs uz atsevišķām A4 lapām uzraksta 5–10 slavenu cilvēku, kurus skolēni varētu uzskatīt par leģendām, vārdus.
- Lapas netiek skolēniem parādītas, bet tiem, kas piekrīt kļūt par „minētājiem”, piestiprinātas pie muguras tā, lai „minētājs” pats neredz savu vārdu. Spēles laikā „minētājs” parāda savu vārdu klasei. Lai atminētu savu vārdu, „minētājs” var uzdot jebkuru jautājumu, bet klasesbiedri drīkst atbildēt tikai ar „jā” vai „nē”.

3. Raksturo 4 vai 5 teikumos šī žurnāla lasītāju – kas, tavuprāt, lasa šo žurnālu un kāpēc!

Manuprāt, žurnālu „Legendas” lasa

---

4. Vai tu gribētu lasīt šo žurnālu? Savas domas pamato 4 vai 5 teikumos!

---

2. pielikums

Atstāstījums tuvu tekstam ar uzdevumu

Legēnda par Turaidas Rozi

1601. gada pavasarī zviedru **karapulki** ieņēma Turaidas pili. Pēc kaujas pils **rakstvedis** Greifs atrada dažus mēnešus vecu meitenīti. Greifs aiznesa meitenīti mājās un apņēmas viņu izaudzināt. Tas notika maija mēnesī. Meitenīti nosauca par Maiju.

Gāja gadi, Maija izauga par daiļu meiteni. Maiju viņas skaistuma dēļ ļaudis dēvēja par Turaidas Rozi. Gaujas **pretējā** krastā – Siguldas pili dzīvoja viņas **līgavainis** – dārznieks Viktors. Vakaros viņi satikās pie Gūtmaņa alas.

Tajā laikā pili dienēja divi poļu armijas **dezertieri** – Jakubovskis un Skudrītis. Jakubovskis iemīlēja Maiju, taču meitene **bildinājumu** noraidīja.

Tad Jakubovskis uzrakstīja zīmīti (it kā no Viktora) un aizvilināja Maiju uz ierasto tikšanās vietu Gūtmaņa alā. Maija atnāca un saprata, ka ir piekrāpta. Meitenei ap kaklu bija sarkans zīda lakatiņš, un viņa teica Jakubovskim, ka šim lakatiņam piemīt burvju spēks – tā nēsātājs tiek pasargāts no zobena cirtieniem, un aicināja to pārbaudīt. Tas bija laiks, kad cilvēki ticēja **burvestībām**. Jakubovskis sākumā vilcinājās, bet tad cirta no

visa spēka, un meitene **saļima** pie viņa kājām. Maija nolēma labāk mirt, nekā tikt paze-mota. Pēc notikušā Jakubovskis nobijās, ieskrēja mežā un pakārās.

Pievakarē Viktors atrada Maiju alā nogalinātu un izmisis steidzās uz Turaidu pēc palī-dzības. Pie alas tika atrasts dārznieka cirvītis. Tiesnesis nolēma, ka slepkava ir Viktors pats. Tiesa notika Turaidas pilī, Viktoru gribēja notiesāt kā slepkavu. Notikumu gaitu mainīja Skudrītis, kurš ieradās tiesā un izstāstīja patiesību. Viktors tika attaisnots, bet Maiju apglabāja Turaidas Baznīckalnā.

(Pēc interneta materiāliem)

Metodiskie ieteikumi

1. Pēc teksta noklausīšanās tiek pārrunāti nezināmie vārdi (tekstā atzīmēti).
2. Pēc teksta otrreizējas noklausīšanās skolēni veido plānu.

3. pielikums

Papildu materiāls skolotājam

Maiks Taisons

Bērnībā viņš bija kluss zēns, kas ar aizrautību audzēja un kopa baložus. Savukārt pus-audža gados policijas iecirknī un tiesas namā viņš bija biežāk nekā mājās; tad nāca apzi-nīgā dzīve un nemitīgi treniņi sporta zālē; vēlāk – pasaules čempiona tituls, nauda, slava un... cietums.

Maiks Džeralds Taisons piedzima nelabvēlīgā ģimenē, kas bija ļoti nabadzīga. Tēvs Pasess Taisons bija kluss alkoholiķis, kas pameta ģimeni drīz pēc Maika nākšanas pasaulē. Māte Lorna Taisone – resna, labsirdīga melnādaina sieviete – bija pilnīgi nepiemērota praktiskai dzīvei. Viņa pēc vīra aiziešanas bija palikusi viena ar trijiem bērniem, pameta dzimto Bruklinu, pārvācās no viena dzīvokļa uz otru, līdz palika Braunsvilā – Ņujorkas vislētākajā un draņķīgākajā rajonā.

Deviņu gadu vecumā Maiks bija kluss puisītis, kuram vienīgajam rajonā bija paša būvēta putnu māja – pilna ar dažādiem baložiem. Neraugoties uz to, ka baložu audzētājs bija krietni druknāks par saviem vienaudžiem, tie viņu apcēla, jo Maiks šļupstēja. Reiz piec-padsmitgadīgi huligāni no blakus kvartāla kārtējo reizi nolēma paņirgāties par Maiku, un kāds ļaundaris no būra izzaga vienu no mīļākajiem Taisona baložiem. Maiks sanikno-jās ne pa jokam un metās pakaļ pāridarītājam, ar dūrēm atbrīvojot sev ceļu no pārējiem pusaudžiem huligāniem. Savukārt, kad Maiks panāca zaglēnu, niknums bija sasniedzis kulmināciju. Taisona sitiens pa vaininieka seju bija tik stiprs, ka varēja nogalināt pat pieaugušu cilvēku. Ieraudzīdami zemē bez dzīvības pazīmēm un ar asiņainu seju guļam savu draugu, huligāni panikā muka kur nu kurais. Kopš šīs reizes no šļupstošā baložu audzētāja sāka baidīties. Kad Maikam bija 12 gadi, viņš pirmo reizi stājās tiesas priekšā. Vēlāk policijas iecirknis un tiesas nams kļuva par viņa otrajām mājām. Taisona biogrāfi apgalvo, ka nākamais bokseris pusaudža vecumā par dažādiem noziegumiem ieslodzījumā bijis 40 reizes.

Māte ļoti uztraucās par dēla turpmāko dzīvi, un reiz pēc ilgas sarunas abi nolēma, ka labāk būs, ja Maiks turpinās mācīties zēniem paredzētā speciālskolā Ņujorkas nomalē. Muļķīgi bija cerēt, ka ar nonākšanu specializētā mācību iestādē Maiks pārvērtīsies par

paipuisīti. 13 gadus vecā zēna raksturs jau bija izveidojies. Taču skolā bija sporta zāle, un Maiks sāka nodarboties ar boksu, ko iemīlēja tik ļoti, ka nespēja bez tā dzīvot. Liels nopelns, ka Taisons pievērsās boksam, bija viņa pirmajam trenerim, bijušajam profesionālim Bobijam Stjuartam, kas iemācīja jaunajam huligānam, ka bokss, pirmkārt, ir sports, nevis kautiņš, ka tajā ir savi likumi un noteikumi. Maiks visu no mācībām brīvo laiku pavadīja trenējoties. Lai paspētu gan mācīties, gan trenēties, Taisonam bija jāceļas pirms saullēkta. Centība un neatlaidība nebija velta – 13 gadu vecumā Maiks svēra 90 kilogramus un muskulatūra bija kā nevienam no viņa vecuma puisiem. Taisons mēdza slēgt derības ar skolas personālu, ka viņš, guļot uz muguras, no krūtīm atspiedīs 100 kilogramus smagu svaru stieni. Un puisis to izdarīja. Pēc gada Bobijs Stjuarts pārliecināja talantīgo Taisonu pamest skolu un doties uz Ņujorku, lai turpinātu nopietni nodarboties ar boksu.

Stjuarts pazina leģendāro boksa treneri un menedžeri Kasu Damato, pie kura arī aizveda atrādīt jauno talantu. Tikai dažas minūtes paskatījies, kā kustas jaunais bokseris, Damato noteica: “Šis puisis ir nākamais boksa čempions smagajā svarā.” Pravietojums atskanēja 1980. gada pavasarī, un, lai tas piepildītos dzīvē, „praviētis” Damato netaupīja ne spēkus, ne laiku darbam ar Maiku. Treneris ieguldīja Taisonā visas boksa gudrības, ko savulaik pats bija apguvis. Par tādu mācekli varēja sapņot ikviens treneris. 15 gadu vecumā Maika meistarība bija tik liela, ka gandrīz neiespējami bija atrast viņa vecuma pretinieku. Kamēr Maiks bija ceļā uz pasaules čempiona titulu, savā dzīvoklī uz nāves gultas gulēja viņa māte Lorna, kas, par spīti dēla huligāniskajam raksturam un biežajiem konfliktiem ar policiju, mīlēja viņu vairāk nekā citus savus bērnus. Diemžēl tolaik Maikam nebija naudas, par ko nopirkt zāles ar vēzi slimajai mātei. Pēc Lornas Taisones nāves par Maika aizbildni kļuva boksa treneris Kass Damato. Viņš 15 gadus vecajam Maikam bija gan tēvs, gan māte, centās norobežot zēnu no pārgalvīgas rīcības un koncentrēt viņa uzmanību uz treniņiem. Kopā ar savu aizbildni un treneri jaunais bokseris svinēja pirmos panākumus boksa amatieru ringā. Taisons ātri kļuva slavens ar savu nežēlīgo cīņas stilu un lieliskiem nokautiem, ar ko gandrīz vienmēr beidzās cīņa. Publika bija sajūsmā un dievināja Maiku. Taču amatieru boksa federācijas vadība bija neapmierināta ar nesportisko cietsirdību, kas valdīja ringā, kad bokšējās Taisons, un katrā izdevīgā brīdī pacentās atgādināt Maikam, ka viņš ir parasts kauslis no ielas, kas nejēdz uzvesties, kā pienākas.

Domstarpības ar federācijas vadību noveda pie tā, ka Maiku Taisonu neieklāva 1984. gada Amerikas Savienoto Valstu olimpiskajā izlasē, neraugoties uz to, ka tobrīd viņš bija spēcīgākais bokseris. Maiks apvainojās un pārgāja uz profesionāļiem, kur gada laikā piedalījās 15 cīņās un visās pārlicinoši uzvarēja. Ja boksa ringā Taisonam viss gāja no rokas, tad ārpus tā tik labi nebija. Ar plaušu karsoni nomira Maika treneris, draugs un audzītēvs Kass Damato, taču boksera dzelzs griba un raksturs neļāva viņam salūzt. 1986. gada 22. novembrī, ar nokautu uzvarot Trevoru Berbiku, piepildījās pravietojums – Maiks Taisons kļuva par pasaules čempionu boksā. Dzelzs Maiks, kā viņu iesauca žurnālisti un līdzjutēji, kļuva populārs visā pasaulē. Naudas pārpilnība Maikam radīja visatļautības izjūtu, un viņš atsāka iet pusaudža huligāna ceļu, ignorējams likumu. Ja agrāk bokseri skandāli un nepatīkšanas sagaidīja ārpus ringa, tad tagad Maiks arī cīnoties pamanījās savārit ziepes. Galvenais skandāls notika cīņas laikā par pasaules čempiona titulu ar Īvanderu Holifildu, kad no bezspēcības satracinātais Taisons uzklupa pretiniekam un nokoda gabalu auss. Cīņa nekavējoties tika pārtraukta, uzvaru piešķīra Holifildam, arī ausi izdevās „salāpīt”, savukārt Dzelzs Maiku par nesportisku uzvedību diskvalificēja. Sabiedrībā vēl ilgi apsprieda šo atgadījumu, apbrīnojot Taisona „dzelzs zobus”.

Metodiskie ieteikumi

1. Teksts izmantojams kā papildu lasāmais teksts, lai skolēniem veidotos teksta izpratnes prasmes.
2. Pēc teksta lasīšanas skolēniem tiek piedāvāti plāna punkti, par kuriem jāsniedz mutvārdu vai rakstveida īsa informācija, izmantojot tekstu.
3. Plāns.
  1. Maika Taisona bērnība.
  2. Notikumi, kas noteica Maika izvēli kļūt par bokseri.
  3. Maikla karjera.
  4. Interesantākie fakti par Maika dzīvi.

4. pielikums

Mācību diktāts

mūsdienas, spoki, leģenda, gadsimts, aktualitātes, žurnāls, personība, nelabvēlīgs, amuletis, amulets, folklorā, atspulgs, zinātnieks, cietsirdība, Ņujorka

Metodiskie ieteikumi

Pēc vārdu uzrakstīšanas ieteicams piedāvāt papilduzdevumus, piemēram,

- izvēlies astoņus vārdus un izskaidro to nozīmi;
- izvēlies piecus vārdus un uzraksti trīs vārdus, kas saistās ar izvēlēto vārdu tematiski;

Paraugs.

zinātnieks – institūts, eksperiments, izgudrojums

- pasvīturo ortogrammas!

5. pielikums

Pārbaudes darbs

1. uzdevums. (9 p.)

Izvēlies divus tematus un izveido trīsdaļīgo plānu (ievads, iztīrājums, nobeigums) katram izvēlētajam tematam!

Temati

Mana mīļākā leģenda
Leģendas rada cilvēki
Ja nebūtu leģendu...

2. uzdevums. (30 p.)

Izvēlies vienu tematu, par kuru vēlies rakstīt pārspriedumu! Raksti pārspriedumu pēc izveidotā plāna!

Vērtēšana

Par plāna izveidi – $3 + 3 + 3 = 9$ p.

Punkti	Atbilstība tematam	Plāna punktu secīgums	Plāna punktu formulējums
3	Pilnībā atbilst tematam.	Plāns ir secīgs un atklāj tematu pilnībā.	Formulējumi ir skaidri un precīzi, atbilstoši literārās valodas normām.
2	Kopumā atbilst tematam. Ir sīkas neprecizitātes.	Plāns ir daļēji secīgs un pamatā atklāj tematu.	Formulējumi kopumā ir skaidri un precīzi, pamatā atbilstoši literārās valodas normām. Ir sīkas neprecizitātes.
1	Daļēji atbilst tematam.	Plāns daļēji atklāj tematu.	Formulējumi pamatā neprecīzi, daļēji atbilst literārās valodas normām.

Par pārspriedumu – $5 + 5 + 5 + 5 + 5 + 5 = 30$ p.

Punkti	Saturs	Teksta uzbūve/ organizācija	Valodas plūdums	Vārdu krājums	Pareizrakstība
6	Temats atklāts pilnībā. Visi uzdevuma nosacījumi izpildīti, viedoklis argumentēts.	Teksts strukturēts. Domas izklāsts mērķtiecīgs. Teksta daļas loģiski saistītas. Ievērots prasītais apjoms.	Pareizi, atbilstoši darba saturam lietoti dažādas uzbūves teikumi. Pareizi lietotas vārdu gramatiskās formas.	Plašs vārdu krājums, kas ļauj precīzi un tēlaini izteikt domu.	Ne vairāk par 5 interpunkcijas un/vai ortogrāfijas kļūdām.
5	Temats atklāts. Uzdevuma nosacījumi izpildīti. Vietām trūkst argumentācijas.	Teksts strukturēts, bet pietrūkst mērķtiecības satura atklāsmē. Ievērots prasītais apjoms.	Pareizi lietoti dažādas uzbūves teikumi. Ir dažas kļūdas gramatisko formu lietojumā.	Plašs vārdu krājums, kas ļauj skaidri izteikt domu. Ir dažas neprecizitātes vārdu izvēlē.	Ne vairāk par 10 interpunkcijas un/vai ortogrāfijas kļūdām.
4	Temats daļēji atklāts. Nav pilnībā izpildīts kāds no uzdevuma nosacījumiem.	Teksts visumā strukturēts, bet ir būtiski trūkumi (kāda no daļām nepamatoti plaša vai nepilnīgi izstrādāta). Ievērots prasītais apjoms.	Lietoti dažādu konstrukciju teikumi. Ir kļūdas gramatisko formu lietojumā un teikumu uzbūvē, taču tās netraucē uztvert saturu.	Vārdu krājums ir pietiekams, lai veiktu uzdevumu. Ir neprecizitātes vārdu izvēlē, kas netraucē saprast saturu.	Ne vairāk par 15 interpunkcijas un/vai ortogrāfijas kļūdām.
3	Temats atklāts virspusēji. Ir atkāpes no temata. Nepietiekams apjoms. Nav izpildīts kāds no uzdevuma nosacījumiem.	Tekstu ir mēģināts strukturēt, bet ir būtiski trūkumi (teksta daļas vietām nav loģiski saistītas, daļēji ievērotas rindkopas, grūti izsekot galvenās domas risinājumam). Apjoms nepietiekams, bet atklāj tematu.	Pārsvarā lietoti vienveidīgi teikumi. Kļūdas teikumu uzbūvē un gramatiskajās formās netraucē uztvert saturu.	Vārdu krājums ir pietiekams, lai veiktu uzdevumu. Neprecizitātes vārdu izvēlē reizēm traucē saprast saturu.	Ne vairāk par 20 interpunkcijas un/vai ortogrāfijas kļūdām.

Punkti	Saturs	Teksta uzbūve/ organizācija	Valodas plūdums	Vārdu krājums	Pareizrakstība
2	Temats izklāstīts bezpersoniski, lietotas vispārīgas frāzes. Nepietiekams apjoms. Nav izpildīti vairāki uzdevuma nosacījumi.	Trūkst kāda no teksta kompozicionālajām daļām. Loģiskā saistība starp teksta daļām vāji izteikta. Apjoms nepietiekams, bet atklāj tematu.	Vienveidīgi teikumi. Kļūdas teikumu uzbūvē un gramatiskajās formās traucē uztvert saturu.	Vārdu krājums ir nepietiekams, bieži kļūdās vārdu izvēlē, kas traucē uztvert domu.	Vairāk par 20 dažāda veida kļūdām, kas netraucē uztvert domu.
1	Temata saturs tikai ieskicēts. Izpildīts tikai viens uzdevuma nosacījums.	Izteikts teksta organizācijas trūkums. Teksta daļas nav loģiski saistītas. Apjoms par mazu.	Daudz teikuma uzbūves un gramatisko formu kļūdu, kuru dēļ teksts ir grūti saprotams.	Nabadzīgs vārdu krājums. Lai uztvertu domu, teksts jālasa vairākas reizes.	Kļūdu dēļ teksts ir grūti saprotams. Lai uztvertu domu, teksts jālasa vairākas reizes.
0	Saturs neatbilst tematam. Uzdevums nav veikts vai apjoms ir pārāk mazs, lai darbu varētu novērtēt.	Darba apjoms par mazu, lai vērtētu.	Daudz teikuma uzbūves un gramatisko formu kļūdu, kuru dēļ teksts nav saprotams.	Nabadzīgs vārdu krājums, nav iespējams uztvert domu.	Kļūdu dēļ teksts nav saprotams.

Kopā: 39 punkti

Vērtējuma skala

Balles	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Punkti	1–4	5–8	9–12	12–17	18–23	24–26	27–29	30–33	34–36	37–39

8. nodaļa. Vārda spēks

Apakštemati un mācību stundu saturs	MG	DB	SG
Katram ir savs vārds			
1. stunda. Asociāciju spēle „Kas ir vārds?”. Parādības definēšana un raksturošana.	120. uzd.	77., 78. uzd.	
2., 3. stunda. Personvārdi. Jautājumu formulēšana un informācijas ieguve. Diskusija par personvārdiem.	121., 122. uzd.	79., 80. uzd.	1. pielikums
4. stunda. Informācijas iegūšana par Vecrīgas ielām, savu pilsētu vai novadu. Pieņemumu izteikšana un informācijas salīdzināšana. Stāstījums par savas ielas, mājas, pilsētas, novada izcelšanos.	123. uzd.		
5., 6. stunda. Vietvārdi. Māju vārdi. Darbs ar zinātnisku informāciju. Darbs ar tekstu. Tēlainība tekstā. Dzirdes un krāsu gleznas. Pārdomu darbs „Mana sapņu māja”. Vietvārdu salikteni.	124., 125. uzd.	81. uzd.	
7. stunda. Atstāstījums.			2. pielikums
Veci vārdi, jauni vārdi...			
8. stunda. Vecvārdi un jaunvārdi. Diskusija par vārdu mainību.	126., 127. uzd.		
9., 10. stunda. Darbs ar tekstu. Lasīšana lomās. Pārrunas par jaunu vārdu veidošanos. Informācijas apkopošana un strukturēšana. Stāstījuma veidošana par jaunvārdiem.	128. –130. uzd.	82., 83. uzd.	3. pielikums
11., 12. stunda. Pētījums „Vārdu ceļi uz latviešu valodu”, darbs ar zinātniska rakstura informāciju, tās strukturēšana un apkopošana. Darbs ar vārdnīcām.	131. uzd.	84. uzd.	
13., 14. stunda. Pārbaudes darbs.			4. pielikums

Nodaļā „Vārda spēks” skolēni iepazīsies ar vārdu leksiskajā aspektā un nostiprinās zināšanas par vārdu morfoloģiskajā aspektā. Praktiskā darbā skolēni pilnveidos prasmes veidot gramatiski pareizus un jēdzieniski atbilstošus vārdu savienojumus, dažādas uzbūves teikumus, ievērojot interpunkcijas normas. Pētījumu darbībā skolēniem veidosies izpratne par vārdu kā kulturoloģiskas informācijas nesēju, par latviešu valodas attīstību un mainību. Skolēni nostiprinās prasmes strādāt ar dažāda veida tekstiem un paši veidos gan informatīvu, gan radošu tekstu.

1. stundā, veicot **1. uzd.**, skolotājam jāapzinās, ka tā veikšanai nepieciešams laiks, tāpēc organizatoriski asociāciju spēli var veikt atbilstoši skolēnu skaitam klasē. Ja klasē ir maz skolēnu, var veidot 2 vai 3 grupas. Ja skolēnu skaits liels, arī grupu skaits pieaug.

Liela vērība jāpievērš rediģēšanas darbam gan no vārdu izvēles viedokļa, gan pareizrakstības viedokļa. Tā kā darbs ir maza apjoma, ieteicams pārskatīt visu skolēnu darbus.

2., 3. stundā, veicot **3. uzd. (1. nosacījumu)**, skolotājs pārrunā ar skolēniem, kā veidotas personvārdu grupas, piemēram, sieviešu un vīriešu vārdi.

5., 6. stundā, aplūkojot **5. uzd. (2. nosacījumu)**, ieteicams tā veikšanai sagatavoties mājās: vingrināties māju nosaukumus lasīt skaļi un precīzi, ievērojot pareizrunu.

6. uzd. (4. nosacījuma) vietā skolēni varētu rakstīt arī par savu māju, it īpaši, ja tai ir sena vēsture un zīmīgs mājas vārds.

8. stundā, minot mīklas, skolotājs var iedot skolēniem atminējumus jauktā kārtībā, lai skolēni atrod atbilstošu atminējumu.

Atminējumi

Kāpēc zirgs neder par **skroderi**? *Ēd oderi*

Sviesta **ciba** ezerā. *Mēness*

Pilna **sagša** naudas. *Zvaigznes*

Pilns **sieks** putraimu, ābolis vidū. *Zvaigznes ar mēnesi*

Liela, gara tēva josta, nevar **pūrā** salocīt. *Ceļš*

Viena pati māsiņa, piecas, sešas **villainītes**. *Auzas*

Sprīdi garš vīriņš, **olekti** gara bārda. *Burkāns*

Mazs, mazs vīriņš, asi gara **bārzda**. *Miezis*

Mīklās un atminējumos ir daudz lietvārdu, tāpēc, ja ir nepieciešams, skolēni var atkārtot un pilnveidot zināšanas par lietvārdu.

11., 12. stundā pirms pētījuma veikšanas skolotājam jāpārlicinās, vai skolā ir atbilstoši resursi pētījuma veikšanai – svešvārdu vārdnīcas vai piekļuve vārdnīcām internetā www.letonika.lv. Ja šo resursu nepietiek, skolotājam jā sagatavo kopētas lapas no svešvārdu vārdnīcas katrai grupai.

Skolotājs novērtē skolēnu darbu pēc šādiem kritērijiem:

- kā skolēni ir strukturējuši informāciju pārskata tabulā;
- cik precīzi ir veikts pētījuma 2. daļas 3. uzdevums;
- kā skolēni prot pastāstīt par savu darbu (tie, kuri stāsta);
- cik precīzi skolēni formulē secinājumus (tie, kuri stāsta).

Pielikumi

1. pielikums

Diktāts

Senajos rakstos var atrast daudz ziņu par Jāņiem. Nostāstos var izlasīt, ka Jānis esot viena no galvenajām auglības dievībām. Ne velti agrāk ligošana notikusi no Zāļu dienas līdz Jāņu rītam. Latvieši cerēja, ka ražība, auglība nāks pār viņu zemi.

Ir daudz ģimeņu, kuras par goda lietu uzskata, ka vienam dēlam noteikti jābūt Jānim. Tomēr Jāņu kļūst arvien mazāk.

Katrs nākamais gads mūs attālina no latviešiem tik tradicionālā vārda došanas dēliem. Šobrīd tas nav atrodams pat pirmo desmit populārāko vārdu sarakstā. To apliecina arī Latvijas Zinātņu akadēmijas akademiķe, folkloras pētniece Janīna Kursīte: „Esam Eiropas kopējā telpā, šūpojamies tās virzienā. Un arī personu vārdi tiek likti viegli izrunājami ne tikai pašu Latvijā, bet visā Eiropā. Latviskās identitātes vietā ienākusi eiropeiskā.”

Metodiskie ieteikumi

1. Pēc diktāta nolasīšanas, ja nepieciešams, jāpārrunā vārdu savienojumi *Zāļu diena* un *Jāņu rīts*, kā arī jānoskaidro, kā rakstāms saliktais nosaukums *Zinātņu akadēmija*.
2. Diktāts var būt ar uzdevumu, kuru veic pārī, piemēram,
  - izrakstiet trīs nelokāmo vārdšķiru vārdus;
  - izrakstiet trīs lokāmo vārdšķiru vārdus;
  - izrakstiet trīs darbības vārdus dažādās izteiksmēs!

2. pielikums

Konspektīvais atstāstījums

Jāņi ir seni vasaras saulgriežu svētki, ko latvieši svin visu nakti, pavadot to jautri dziedot un dejojot. Vasaras saulgriežos diena ir visgarākā un nakts – visīsākā. Jāņu pamatā ir zemkopju tautu zemes **auglības un saules kults**.

Ligošana Jāņu dienā saistīta ar auglības veicināšanu un nelaimju novēršanu. Jāņos jāligo, lai neaugtu nezāles, lai lini augtu gari. Jāņu bērni **aplīgoja** gan laukus un mājas, gan saimniekus, **meitas un puīšus**. Tādēļ, lai nekristu kaunā, visi jau laikus centās padarīt savus darbus, lai uz Jāņiem viss būtu nevainojamā kārtībā.

Uz Jāņiem posās un gatavojās jau laikus. Saimnieks ķērās pie **alus darīšanas**, saimniece savukārt **sēja Jāņu sieru**. Tika ravēti dārzi, mazgātas drēbes, postas istabas un klētis, slaucīti pagalmi un ceļi, gatavota malka ugunskuram un cirstas **meijas**, pļauta zāle govīm un zirgiem.

Liela loma Jāņos bija veltīta Jāņu zālēm. Jāņu zāles pa nakti un nākamo dienu atstāja istabā. Ārā neslaucīja, lai neizslaucītu svētību. Tāpat rīkojās arī ar Jāņu vainagiem. Cilvēki ticēja, ka tikai līdz Jāņiem plūktajām zālēm ir dziedniecisks spēks. Jāņos plūktos pīlādža zariņus sasēja slotiņā, izžāvēja un lietoja **bērna apkvēpināšanai**, kad tas bija slimš vai nobaidījies. Arī pārējās Jāņu zāles otrā dienā žāvēja, lai ziemā, pavasarī, kad **atnesās govīs**, tām varētu dot tūliņ pirmajā barības došanas reizē. Arī tad, ja kāda govš saslima, no Zaļu dienā plūktām zālēm tika saplaucēta tēja un dota slimajai govij iedzert.

Vainagu vīšanā izmantoja dažādus ziedus, arī ozolu lapas. Vainags veidoja apli, un tas, tāpat kā Jāņu siers un Jāņu uguns, simbolizēja sauli. Ozolu vainagi tika doti puīšiem un saimniekam.

Mājas rotāšanu parasti sāka ar vārtu pušķošanu. Pie tiem piesēja pīlādža, ozola vai bērza meijas. Tāpat arī pie visām durvīm tika pieliktas meijas – gan istabā, gan klētī un kūtī. **Aiz griestu sijām** aizbāza lauztus ozolu, pīlādžu un liepu zarus. Īpaša uzmanība tika veltīta govju kūts pušķošanai.

Jāņabērni, Jāņa dziesmas dziedādami, staigāja no sētas uz sētu, apsveicot ar dziesmām, ziedu un zāļu pušķiem un vainagiem Jāņa tēvu un Jāņa māti (saimnieku pāri). Notika arī savstarpēja apdziedāšanās starp Jāņabērniem un **sētas saimi**.

Jāņuguns kā vasaras saulgriežu senā rituāla neatņemama sastāvdaļa ir bijusi plaši pazīstama Austrumeiropā un citās Eiropas daļās – no skandināvu zemēm līdz Francijai, Spānijai, Itālijai, Īrijai un Grieķijai –, tādēļ to var uzskatīt par ļoti senu, no indoeiropiešu tautu kopienas laikiem mantotu tradīciju.

Jāņuguns simbols ir saistīts ar saules aizstāšanu, lai ne mirkli nepaliktu bez gaismas līdz saules atnākšanai, kad saule norietējusi. Jāņuguns **šķīsta**, veicina veselību un auglību.

Ugunsкура vieta tika izvēlēta augstākajā kalnā. Tika dedzināts vai nu ugunskurs, vai **garas kārts galā uzvilka darvas muca vai darvots ritenis**.

Jāņu gaismā pabijušie cilvēki, tāpat kā apspīdētie lauki un tīrumi ieguva spēku un auglību. Pēc tautas ticējumiem, Jāņugunij piemīt sevišķs, noslēpumains spēks, tāpēc latvieši to izmantoja nākotnes zilēšanai.

Metodiskie ieteikumi

1. Pirms atstāstījuma ieteicams pārrunāt, kāda ir skolēnu pieredze Jāņu sagaidīšanā, ko viņi zina par šiem svētkiem.
2. Ja nepieciešams, skolēni paši var lasīt atstāstījuma tekstu un kopā noskaidrot izcelto vārdu un vārdu savienojumu nozīmi. Skolēni var veidot domu karti un vingrināties mutiska stāstījuma izveidē.
3. Pēc pirmās teksta nolasīšanas reizes skolēni var pierakstīt atsevišķus atslēgas vārdus. Teksts tiek lasīts vēl divas reizes.
4. Skolēna galvenais uzdevums ir sniegt secīgu, sev un citiem saprotamu informāciju par Jāņiem, tāpēc, vērtējot atstāstījumu, jāņem vērā, vai atklāts viss saturs, vai tas ir plānveidīgs, vai informācija ietverta saprotamos vārdos un teikuma konstrukcijās.
5. Ja atstāstījuma teksts skolotājam šķiet pārāk garš un nebūs skolēniem pa spēkam, var izmantot tikai teksta daļu līdz atzīmei: _____.

3. pielikums

Pārbaudes darbs

1. uzdevums. (20 p.)

Ieraksti apgalvojuma sākuma numuru pretī apgalvojuma atbilstošajai beigu daļai!

Apgalvojuma sākums	Atbilstošais apgalvojuma sākuma nr.	Nr.p.k.	Apgalvojuma beigu daļa
Mācību par skaņām		1.	patstāvīgs nelokāms vārds.
Mācību par vārdšķirām		2.	ap-, aiz-, uz-, ie-, no-, sa-, pa-, pār-, iz-, aiz-, at-.
Lietvārdam ir		3.	tad komats nav jāliek.
Darbības vārdam ir	18.	4.	sauc par fonētiku.
Darbības vārdam nenoteiksmē ir		5.	sauc par morfoloģiju.
Darbības vārdi var būt		6.	dzimte, skaitlis, locījums un deklinācija.
Apstākļa vārds ir		7.	tiešā un pārnestā nozīme.
Palīgvārdi ir		8.	ar vienādu vai līdzīgu nozīmi.
Īpašības vārdus loka tāpat kā		9.	galotnes -t vai -ties.
Īpašības vārdam ir		10.	skaidrojošās vārdnīcās.
Skaitļa vārdi ir		11.	ģeogrāfiski nosaukumi.
Latviešu valodā ir šādi priedēkļi:		12.	par saliktu teikumu.
Ja teikumā divus vienlīdzīgus teikuma locekļus saista un		13.	viena, divas vai vairākas nozīmes.
Teikumu, kurā ir viens gramatiskais centrs, sauc		14.	tieši un atgriezeniski.
Teikumu, kurā ir divi vai vairāki gramatiskie centri, sauc		15.	ar pretēju nozīmi.
Vārdam var būt		16.	gan vienkārši, gan salikti.
Vārdam var būt		17.	svešvārdu vārdnīcās.
Sinonīmi ir vārdi		18.	kārta, izteiksme, laiks, skaitlis, persona, konjugācija.
Antonīmi ir vārdi		19.	salīdzināmās pakāpes.
Vietvārdi ir		20.	par vienkāršu teikumu.

Vārda nozīme ir atrodama		21.	prievārdi, partikulas un saikļi.
Svešvārdu skaidrojumi ir atrodami		22.	1. un 4. deklinācijas lietvārdus.

2. uzdevums. (20 p.)

Atzīmē pareizo variantu, apvelkot burtu ar aplīti!

Nr. p. k.	Varianti	Nr. p. k.	Varianti	Nr. p. k.	Varianti
1.	A. uzsaukt B. usaukt C. ussaukt	2.	A. pāātrinājums B. paātrinājums C. paātrinājums	3.	A. vissaskanīgākais B. visaskanīgākais C. vizsaskanīgākais
4.	A. skolotājs B. skolotajs C. skolotāis	5.	A. lieligs B. lielīgs C. lielīks	6.	A. lielisks B. lielīks C. lielīsgs
7.	A. nesejs B. nesēis C. nesējs	8.	A. patc B. pats C. pac	9.	A. jau B. jav C. jāu
10.	A. Tālsi B. Talsi C. Talssi	11.	A. Kristine B. Krīstīne C. Kristīne	12.	A. enciklpedija B. enciklopēdija C. encikļopedia
13.	A. etimoloģija B. etimoloģija C. etimolōģija	14.	A. nemanams B. nēmanāms C. nemanāms	15.	A. vesdams B. vezdams C. vestdams
16.	A. gulēt B. gūlēt C. guļēt	17.	A. labaks B. lābaks C. labāks	18.	A. rūnāt B. runāt C. rūnat
19.	A. kautkur B. kaut kur C. kāut kur	20.	A. nēkur B. ne kur C. nekur		

3. uzdevums. (6 p.)

Izvēlies vienu no tematiem, par kuru tu vēlētos diskutēt, un pamato savu izvēli 3 vai 4 teikumos!

Brāļu un māsu attiecības ģimenē

Pusaudžu darbs vasarā

Cilvēks un mājdzīvnieks

Mācību gada pagarinājums: par un pret

Skolas forma: par un pret

---

4. uzdevums. (15 p.)

$$3 + 3 + 3 + 3 + 3 = 15 p.$$

Punkti	Saturs	Argumentu kvalitāte	Teikumu un vārdu izvēle	Ortogrāfijas kļūdas	Interpunkcijas kļūdas
3	Saturs secīgs, pilnīgs, ievērota teksta veidošanas struktūra.	Ir vismaz 2 argumenti, kas ir secīgi un pārliedina.	Teikumi ir daudzveidīgi. Ir precīzas teikumu robežas. Vārdu izvēle precīza un atbilstoša autora komunikatīvajam nolūkam.	Ir 1 ortogrāfijas kļūda.	Ir 2 interpunkcijas kļūdas.
2	Saturs pamatā secīgs, pilnīgs, kopumā ir ievērota teksta veidošanas struktūra. Ir dažas neprecizitātes teksta izveidē.	Ir vismaz 2 argumenti.	Teikumi pamatā vienveidīgi. Ir precīzas teikumu robežas. Ir 1 vai 2 vārdu izvēles neprecizitātes.	Ir 2 ortogrāfijas kļūdas.	Ir 3 interpunkcijas kļūdas.
1	Saturs reizēm haotisks, ir teksta plānošanas kļūdas. Domu grūti uztvert.	Ir tikai 1 arguments, kurš uztverams ar grūtībām.	Ļoti vienkārši teikumi. Reizēm teikumu robežas un struktūra neskaidras. Ir 3 vai 4 vārdu izvēles kļūdas.	Ir 3 vai 4 ortogrāfijas kļūdas.	Ir 4 vai 5 interpunkcijas kļūdas.
Nevērtē	Saturs nav uztverams.	Nav argumentācijas.	Teikumu robežas un struktūra neskaidra. Ir vairāk par 5 vārdu izvēles kļūdām.	Vairāk par 7 kļūdām.	Vairāk par 6 kļūdām.

5. uzdevums. (10 p.)

Par katru saturiski atbilstošu jautājumu – 1 p.; $1 \times 5 = 5 p.$

Par katru gramatiski pareizu jautājumu – 1 p.; $1 \times 5 = 5 p.$

$$5 + 5 = 10 p.$$

6. uzdevums. (12 p.)

$$3 + 3 + 3 + 3 = 12 p.$$

Punkti	Saturs	Teikumu un vārdu izvēle	Ortogrāfijas kļūdas	Interpunkcijas kļūdas
3	Saturā ir kopīgais un atšķirīgais. Tas ir precīzi nodalīts un uztverams. Saturs ir plānveidīgs. Ievērota teksta struktūra.	Teikumi daudzveidīgi. Ir precīzas teikumu robežas. Vārdu izvēle precīza un atbilstoša autora komunikatīvajam nolūkam.	Ir 1 ortogrāfijas kļūda.	Ir 2 interpunkcijas kļūdas.
2	Saturā ir kopīgais un atšķirīgais. Tas nav precīzi nodalīts. Saturs ir plānveidīgs. Ievērota teksta struktūra.	Teikumi pamatā vienveidīgi. Ir precīzas teikumu robežas. Ir 1 vai 2 vārdu izvēles neprecizitātes.	Ir 2 ortogrāfijas kļūdas.	Ir 3 interpunkcijas kļūdas.
1	Saturā ir kopīgais un atšķirīgais, taču tas nav precīzi nodalīts. Trūkst plānveidības.	Ļoti vienkārši teikumi. Reizēm teikumu robežas un struktūra neskaidras. Ir 3 vai 4 vārdu izvēles kļūdas.	Ir 3 vai 4 ortogrāfijas kļūdas.	Ir 4 vai 5 interpunkcijas kļūdas.

Nevērtē	Saturs nav uztverams. Nav ievērota teksta struktūra. Nav plānveidības.	Teikumu robežas un struktūra neskaidra. Ir vairāk par 5 vārdu izvēles kļūdām.	Vairāk par 7 ortogrāfijas kļūdām.	Vairāk par 6 interpunkcijas kļūdām.
---------	--	---	-----------------------------------	-------------------------------------

Kopā: 83 punkti

Vērtējuma skala

Balles	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Punkti	1-9	10-18	19-28	29-38	39-47	48-56	57-63	64-70	71-77	78-83

